

کۆماری عێراق

وێزارەتی روونبیری و راکەیاندن دەزگای روونبیری و باڵوێکێنەوهی کوردی

زنجیره‌ی ژماره (١٩٢)

گه‌و هه‌ر ئی گه‌ر ماسنیر

فهره‌نگیکێ کوردی - عه‌ره‌بی زاری که‌نه‌وێیه

به‌شی یه‌که
نعمت علی سه‌ه

ا - ب - پ - ت - ج - ح - خ

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

بۆدابهزاندهی چۆردها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

کۆماری عێراق
وهزارهتی روشنبیری و پراگه‌یاندن
ده‌زگای روشنبیری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی
زنچیره ژماره (١٩٢)

گه‌و هه‌ر ای گه‌ر مه‌سیڤ

نهره‌نگینکی کوردی - عه‌ره‌بی زاری گه‌نهورپییه

نعمت علی سایه

به‌ش به‌که‌م

ئا - ئه - ب - پ - ت - ج - چ - ح - خ

به‌غدا — ١٩٨٨

- پيشكه ش -

پيشكه ش وه ئهوانه ي ميوه تي مهردم كه ن

سه‌ره‌تا

دوای په‌ناکردن وه خوداوده‌سمیه‌ت دان وهان دانی
براده‌ران ده‌س کرده‌ دانانی فره‌ه‌نگیکی کوردی -
عه‌ره‌بی زاری که‌له‌و‌ری هه‌تا به‌ری چوار سال ره‌وه‌ق
ره‌وه‌ق بی هچان وه‌ول دانم بوئه‌ ئی فره‌ه‌نگه‌ »
گه‌وه‌ری گه‌رمه‌سیر» که‌ ئومیده‌وارم سود به‌خش بوودو
میوه‌تی زوانه‌ شرینه‌گه‌مان ، زوانی کوردی بکا .

له‌ دوای جه‌نگی جه‌هانی دووهم تا‌کوو ئیم‌روو زوانی
کوردی گو‌ه‌رینیکی گه‌واری دیه‌ ، چ له‌ رو‌ی نو‌سینه‌وه‌و
چ له‌ رو‌ی ریزمائه‌وه‌ له‌ لایه‌ن زوانه‌وان و بایه‌خده‌ران ،
وه‌ زوانه‌گه‌ وه‌ ئومیدی نواختن و په‌سانی وه‌ کاروانی
ژیان دا ، نه‌وه‌یش نا‌کری بیی دانانی زوانیکی به‌ک‌گرت‌گه‌
له‌ گشت زاره‌گانی کوردی ، ئومیده‌وارم که‌ ئی فره‌ه‌نگه‌
هه‌نگامیک بوو له‌ی په‌یه‌ ، پی‌ی دانانی ، زوانیکی
به‌ک‌گرت‌گه‌ .

ٽي فھرھهنگه ڪه مٺي جياوازه له ٽه و فھرھهنگانه ي ڪه تا
ٽيزگه دائريانه له زواني ڪوردي له رٽي:

۱ - ٽهلف وٻي: ٽهلف وٻي وهى جووره ريز ڪريانه:
ا [ٽا، ٽه ٽ، ه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ،
د، ر، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڦ، ق، ڪ، گ،
ل، م، ن، و، ه، ي.

۲ - وشه گاني فھرھهنگه گه له سهر ٽهلف وٻي ريز ڪريانه
نه ڪ له سهر دهنگ، ياني پيتي «قه له و» ونهرم له يه ڪ جيا
نه ڪريانه سه وه، ٽه را نمونه: (ر) و (ر) ي، (ل) و (ل) ي
وه يه ڪه وه نوسيانه.

۳ - پيتي «قه له و» وهر له پيتي نهرم تبي:
ا - «ل» گول، گول. . هتد.

ب - «ر» پهر، پهر. . هتد.

ج - «ي» سي، سي. . هتد.

۴ - ٽه گهر هات و وشه يه گ دوو بهش يا زياتر بگريگه وه
له ٽاخاوتن دا ٽه و جيا ڪريانه سه وه و شماره له سهر يان
دائرياهه، نمونه: خر - ۱ = ۱ وداي، ۲ - دوره.

خر ۲ = ۱ مدور، ۲ خيلع، ۳. قادر، متمكن

۵ - چاوگي فريزي نوسيانه ٽه ولي ناوي يا ڪاري
سهره ڪي دا جوور: ۱ - ناو: له ناو چوون، ۲ - حسن،
ٽه وسهر حسن. . هتد

۶ - دهنگي «و» جوور دهنگي (RUE)، ه، له فھرهنسي دا

ئەوۇلى پىتى (واو) دا تىى .

۷ - ئەگەر ھات وماناى وشە يەگ وچاۋگى لە عەرەبى دا
جوور يەك بون ئەوا جىايان كرىاگە سەوہ يا بە «مصدرى
مؤول» يا بە دەر بىرىنگى تر ھە تاكو جىاوازى لە بە يىيان دا
نیشان بدرى : ريز : ترتيب ، ريز کردن : أن يرتب - عملية
الترتيب تاكوو خوہنہ واریا ئەوانہى ئى فەرھەنگە وە کار
تىنارن وە تايبەتى ئەوانہى کورد نین ، بزائن ئەو دوو
وشە لە يەك جىاوازن .

نیشانە

۱ - (ن) ناو

۲ - (ر) راناو

۳ - [ئن] ئاوە ئکار

۴ - [ئک] ئاوە ئکردار

۵ - [چ] چاۋگ

۶ - [سر] سەر سوپمان

۷ - [أ] ئامراز

۸ - [ئپ] ئامرازى پرسىار

۹ - [ئب] ئامرازى بانگ کردن

۱۰ - [ك] کار •

۱۱ - [در] دەر بىرىن

۱۲ - [پاش] پاشبەند

۱۳ - [پش] پېشەند

١٤ - [پپ] پرپۆزیشن

١٥ - [پو] پیوه‌ند

١٦ - [م] مجازی

١٧ - [تم] ته‌ماشا بکه

١٨ - [کن] کنایه

وه‌ر له‌ ئه‌وه‌ی کوتایی وه‌ی سه‌ره‌تا بارم فره‌ سوپاسی ئه‌و
براده‌رو مامۆستایانه‌ که‌م که‌ کومه‌ك و یارمه‌تیم دان وه‌
تایه‌تی مامۆستای قرودارم محسن بنی ویس که‌ هیچ
دریخێك نه‌کرد چ له‌ ده‌سمیته‌ دانم له‌ نویسن و
ده‌رکردنی مانای وشه‌گان یا په‌یداکردنی وشه‌ی کوانه‌و
دێرین و چ له‌ رۆی ریکخسن و ریزکردنی وشه‌گه‌ان و
بابه‌تیان.

تصدیر

بعد الاتکال علی الله وبمؤازرة وتشجيع الاخوان
عزمت علی وضع قاموس کردی - عربي باللهجة
الکلهوریه ، وكان ثمار جهودی المتواصلة لاربع سنوات
متوالية هي هذا القاموس الذي بین ایدیکم «گه‌وه‌ری
گه‌رمه‌سیئر» والذي ارجوان یملأ جزءا من الفراغ فی
المکتبة الكردیة .

تشهد اللغة الكردیة منذ انتهاء الحرب العالمیة الثانیة
حركة واسعة من لدن اللغویین والمهتمین بشؤون اللغة
بأمل تطویرها وجعلها مواکبة ومسايرة لروح العصر ، وهذا

لا يتأتى الا بوضع لغة موحدة من اللهجات الكردية المختلفة، وهكذا صدرت عدة قواميس ومعاجم بلهجات متعددة ساهمت الى حد كبير في رسم صورة كاملة للغة الموحدة، لذا وجدت من الواجب ان اساهم - قدر المستطاع - في هذا الجهد العظيم والمشكور فعمدت الى وضع هذا القاموس لعله يساهم في توحيد اللغة ويزيد من رونق تلك الصورة وجماليتها.

يختلف هذا القاموس عن القواميس الكردية الاخرى التي وضعت حتى الان من الواجه التالية :-

١ - الالف باء : وكان ترتيبها على النحو التالي :

أ [ئا، ئه، ئه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ز،
ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م،
ن، و، ه، ی.

٢ - رتبت كلمات هذا القاموس على اساس الحروف الهجائية وليست على اساس الاصوات كما هو الحال بالنسبة للقواميس الاخرى، اي ان الحروف الثقيلة والخفيفة لم تفرز وتعامل على اساس حروف مستقلة.

مثال : كتبت الحروف (ر)، (پ) و (ل) (ل) معا

٣ - كتبت الحرف الخفيف قبل الحرف الثقيل

أ - ل - گول، گول . الخ

ب - ر - پەر، پەر . الخ

ج - ی - سی، سی . الخ

٤ - إذا كانت الكلمة تكون اكثر من نوع واحد من اقسام الكلام فأنها تكتب منفصلة بعد ترقيمها ١ ، ٢ ، ٣ الخ مثال : خر = ١ وادى ، ٢ دوره . خر ٢ = ١ مدور، خليع ، ٣ قادر، متكمن .

٥ - تأتي المصادر العبارية مع الاسم او الفعل الاصيلي : ناو، له ناوچوون . خس تهوسه رخسن .

٦ - صوت «و» هو كما في الفرنسية (RUE) ويأتي هذا الرمز مع الحرف «و» واو.

٧ - تفاديا للالتباس الذي قد يقع فيه بعض القراء وخاصة من غير الكرد فقد عمدت الى استعمال مصادر مؤوله او تعابير اخرى في حالة تشابه معنى الاسم والمصدر في اللغة العربية ، لنفرق بين معنى الكلمتين او بالاعرى اقسامها مثل : ريز = ترتيب ، ريزکردن = ان يرتب ، عملية الترتيب .

المختصرات المتعددة

- ١ - [ن] اسم
- ٢ - [ر] ضمير
- ٣ - [ئن] صفة
- ٤ - [ئك] ظرف
- ٥ - [ج] مصدر فعل
- ٦ - [سر] اداة التعجب

٧ - [أ] اداة

٨ - [ئپ] اداة استفهام

٩ - [ئب] اداة نداء

١٠ - [ك] فعل

١١ - [در] تعبير

١٢ - [پاش] لاحقة

١٣ - [پش] سابقة

١٤ - [پپ] حرف جر

١٥ - [پو] حرف عطف

١٦ - [م] مجاز

١٧ - [تم] انظر

١٨ - [كن] كناية

ويسرني ان اختتم هذا التصدير بتقديم جزيل شكري
وامتناني لجميع الاخوان الذين ابدوا لي العون
والمساعدة سواء بالبحث عن الكلمات النادرة ومعانيها
او بتزويدي بمصادر ومراجع عن الموضوع واخص
بالذكر زميلي محسن بني ويس الذي لولاه لما تمكنت
من انجاز هذا القاموس . والله من وراء القصد .

سه رچاوه

١ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی یه کهم (ء)

عبدالرحمن محمد امين زهبيحي

٢ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی دووهم (ب)

- عبدالرحمن محمد امين زهبيحي
- ۳ - فەرھەنگى لەك ولور، دانان و كۆكردنەوھى جەمىدى
ئيزەد پەناھ .
- ليدوان و بەراورد كردن مەحمود زامدار .
- ۴ - ئەستېرە گەشە ، فاضل نظام الدين .
- ۵ - المورد - قاموس انگليزي - عربي ، تاليف منير
البعلبكي .
- ۶ - المنجد في اللغة والاعلام .
- ۷ - فقه اللغة للثعالبي .

The Advanced Dictionary. - ۸

By A.S.Hornby and others

London. 1967

- أ -

- أ [ن] - ئەلف - الحرف الاول من الالف باء
- ار [پاش] تضاف الى الفعل الماضي لتكون اسم :
كوشت : كوشتار
- ان [پاش] ۱ - علامة الجمع : مثال : مثالان
- ۲ - تضاف الى الاسم لتكون اسم لعبة : كلاًو : كلاًوان .
- ۳ - تضاف الى الاسم لتعني السلالة : باوگه : باوگان :
- له دالگانه وقومين . تضاف الى العدد فتكون بدل : چەن ؟ چواران .
- ثا [ن] نعم ، اي : ئەحمەد ها له مال ؟ ئا .

تاب [ن] شهر آب : الشهر الثامن من السنة الميلادية .
 تابووری ۱ [ن] اقتصاد .
 تابووری ۲ [ن] اقتصادی : کاروباری تابووری .
 تابوونه [ن] بدل اشتراك شهري اوسنوي يدفعه اعضاء
 المنظمات والاحزاب والجمعيات .
 تاته شه [ن] مرض الجذام .
 تاته شه دار [ن] المصاب بمرض الجذام .
 تاج [ن] خشب العاج ، شجرة العاج ،
 تاجان [ن] انضباط الشرطة .
 تاجول [ن] كرزات .
 تاجهر [ن] قداحة : تاجهره گهی دهر کرد و ده می جفاره گهی
 دا .
 تاخ [سر] صرخة التالم والتوجع والحسرة . تاخ مردم !
 تاخ لهی کاره !
 تاخر [سر] ۱ - للتعبير عن الاستغراب والانزعاج ! تاخر
 نهرا نه هات !
 ۲ - للموافقة على رأي المقابل :
 - ته گهر ته و قه بوول بکردا ته وایمان نه هات .
 - تاخر !
 تاخر توخر [ن] نهاية او الايام الاخيرة من شيء .
 تاخروت [ن] ۱ - يوم الاخرة ، القيامة
 ۲ - نتيجة ، عاقبة ۳ - اخيرا في النهاية : تاخروت مال

مالی خوہیہ .

تاخر کردن [ج] الازالة ، الافناء : دنیا تاخر مه که .

تاخُل [ن] ۱ - کومه کبيرة من الحطب ۲ - هاله حول

القمر

تاخُل دان [ج] تشکیل هاله (القمر) حول نفسه . مانگ تاخُل داگه

تاخ و داخ [ن] التآلم والتحسر المستمر . تاخ و داخ له دهست !

تاخور [ن] ۱ - معلف للحيوانات ۲ - منهل للحيوانات

الالیفة .

تاخون [ن] ملا او عالم ديني .

تاخين [ن] توجع ، تألم ، تحسر .

تاخين و داخين [ن] توجع ، تألم ، تحسر مستمر .

تادهم [ن] ۱ - آدم : الاب الاول للبشرية ۲ - بشر ،

انسان . ۳ - بشرية ، انسانية .

تادهمیزاد [ن] ۱ - ابناء ادم ۲ - بشرية ، انسانية .

تاراسه [ن] ۱ تصویب ۲ توجیه ، ارسال ،

تاراسه بوون [ج] ۱ - التصویب ۲ - التوجيه

تاراسه کردن [ج] ۱ - التصویب ۲ التوجيه ، الارسال .

خودا دهردی تهرایان تاراسه کیگ .

تارام ۱ [ن] ۱ - استقرار ۲ - سکون ، هدوء ۳ - صبر .

تارام ۲ [ن] ۱ خفیف ۲ هادیء

تارام گا [ن] ۱ - الاستقرار ۲ - السكون ۳ - الصبر ،

الاصطبار ،

ثارام لی برین [چ] جعله یفقد الهدوء والصبر.
سه‌رژان ثارامه لی بریه.

ثاره‌زوو [ن] ۱ - رغبه، امل ۳ - رغبه

ثاره‌زووکردن [چ] ۱ - الرغبة ۲ - الامل

ثارهما [ن] مخاض (خاص بالحيوان)

ثاره‌ماکردن [چ] المخاض: سی چوار بزمن ثارهما
که‌ن.

ثارد [ن] ۱ - طحین ۲ - مسحوق، سحق

أ - وه ثاردبوون [چ] الانسحاق: له بان دیواره‌گه که‌فته‌و
خوارو یه‌ک ده‌سی بو‌ه ثارد.

ب - وه ثاردکردن [چ] السحق: په‌رداخه‌گه کوتاوه
زه‌واو کرده‌ی وه‌ثارد.

ثاردین [ن] ۱ - طحین ۲ - خاص بالطحین، نسبة
الی الطحین.

ثاروو [ن] لته: ثاروو بانگم سافا بو‌ه.

ثاز [ن] قوه، مقدره: ثاز له تی‌ی نه‌ماگه.

ثازا [ن] ۱ - متعافی: سه‌روه‌ر چونه؟ ماشه‌للا‌ثازاسه.

۲ - شجاع: باوگی فره‌ثازا بو‌ه. ۳ - کامل: سی‌ی نانی‌ثازا
خوارد.

ثازابوونه‌وه [چ] ۱ - الشفاء: به‌رزووله نه‌خوه‌شیه‌گه‌ی

ثازا بو‌ه. ۲ - العودة الى الحالة الطبيعية.

ثازاد [ن] حر، طلیق، غیر مقید.

نازاد کردن [چ] التحریر، العتق، التخلیص.

نازادی [ن] ۱ - حریة ۲ - خلاص.

نازار [ن] ۱ - الم ۲ - عذاب

نازاردان [چ] ۱ - الايلام ۲ - التعذيب

نازادکردنوه [چ] ۱ - الاشفاء: خودا هه رنازادان بکینگ.

۲ - الاعادة الى الحالة الطبيعية: مردبۆ، کتور نازای کردهوه.

نازایه تی [ن] شجاعة، اقدام: نازایه تی له ئیمان.

نازایی [ن] ۱ - شجاعة، اقدام ۲ - حالة الکمال.

نازهو [ئن] اعزب، عزباء: سی کوری ژن دارن و دووانی نازهون.

نازهوانه [ن] المبلغ الذي يدفع لرجل غير المتزوج عند انفصاله عن اخوته.

نازهو بی هاتن [چ] استرداد القوة والقدرة: نان خاس بخوه تا ناز بی ئه ویت.

نازهو بی هاوردن [چ] جعله يسترد القوة والقدرة: نانهگه که می ناز هاورده و پیمان.

نازهوی [ن] عزوبية.

نازووقه [ن] ۱ - تموين ۲ - ما یخزن من مواد غذائية لفصل الشتاء: نازووقه ی سالی ئه لگرتنه.

نازیه ت [ن] عزاء، حداد: له چل پروژ زیاتر نازیه ت چه رامه.

نازیه تبار [ئن] متعزی ، لبس السواد عزاء : ئهرا باوگی
نازیه تباره .

نازیه ت گرتن [چ] التعزی ، لبس السواد عزاء :
ئهرا کورهی نازیه ت گرتگه .

نازیه تی [ئن] خاص بالعزاء .

نازیکه [ن] نبات شوکی .

ناژ [ن] ملاء ، خیاطه اعدادیه

ناژاوه [ن] فوضی ، اضطراب ، فتنه .

ناژاوه نسانه وه [چ] اثاره الفوضی والاضطراب والشغب :
بهسه ، کهم ناژاوه بنه ره وه .

ناژاوه ونهر [ئن] فوضوی : مهردمه گه ناژاوه ونهرن .

ناژه ل [ن] الحيوانات الليفة وخاصة الاغنام .

ناژدان [چ] الملاء : ناژی بال شه وه گه ئه پرام دا .

ناژن [ن] ۱ - طعن : خنجره ناژن ۲ - غرز : دهرزی

ناژن . لا تأتي هذه الكلمة لوحدها وانما مع كلمة اخرى
کما ورد اعلاه .

ئاس [ن] انزعاج ، ضيق ، مضايقة : فره ئاسم لهی کاره .

ئاسا [ن] ۱ - مثل ، منوال ۲ - عاده ، منهج : باوگی ئاسا
که لله رهقه .

ئاسات و ثابات [سر] للدلالة على نفاذ الشيء او انتهاء
الشيء ، ههر ئهو پینج دیناره ماگه : دی ئاسات و
ثابات !

ئاساره [ن] ۱ - نجم ۲ - طالع
 - ئاساره‌ی داجوریا [در] مات، توفی .
 ئاسان [ئن] ۱ - سهل ۲ - بسیط .
 ئاسان بوون [چ] ان یصبح سهلا او بسیطا : کارنی به
 ئاسان نه بوو .
 ئاسان کردن [چ] ۱ - التسهیل ۲ - التبسیط
 ئاسای [تم] ئاسا .
 ئاسایی [ئن] ۱ - اعتیادی ۲ - مألوف
 ئاس بوون [چ] الانزعاج، الشعور بالضيق : له گیانی
 خوه‌یان ئاس بوئه .
 ئاسقی [ن] رباط الجوارب .
 ئاس کردن [چ] الازعاج، المضایقة : ئاسمان له گیان
 کردن .
 ئاسک [ن] غزال وخاصة الصغار .
 ئاسمان [ن] ۱ - سماء ۲ - قضاء ۳ - علیاء .
 أ - ئاسمان گیرى (م) تمطر السماء .
 ب - ئاسمان لچ ناگه له زه‌و (م) السماء حبلى وعلى
 وشك ان تمطر .
 ج - له ئاسمان چوون (چ) الارتفاع، الاعتلاء : داره
 ته‌رگه‌زه‌گه‌ چگه له ئاسمان .
 ئاسمانی [ئن] ۱ - سمائی ۲ - فضائی ۳ - خاص فیما
 يتعلق بالسماء والفضاء

ئاسن [ن] ۱ - حديد ۲ - (م) صلابة : گيانى ئاسنه .
 ئاسن رەوا [ن] مغناطيس .
 ئاسنگەر [ن] حداد .
 ئاسنگەرى [ن] حدادة .
 ئاسنين [ئن] ۱ - حديدي ۲ - (م) قوي .
 ئاسوو [ن] افق : هيچ له ئاسووديارنى به .
 ئاسووده [ئن] ۱ - سعيد ، مرتاح ۲ - معتوق
 ئاسووده بوون [چ] التخلص ، التحرر : هرباياته
 مللت له چنگى زولم وزووردارى ئاسووده بوود .
 ئاسووده كەر [ن] محرر ، الذي يجدد الاخرين من الشدة
 كالعبودية والضييق الاقتصادي
 ئاسووده كردن [چ] ۱ - التحليص ، التحرير ۲ - العتق :
 كهى خودا ئاسووده مان بكيگك له دهس زووردار .
 ئاسووده بى [ن] ۱ - خلاص ، عتق ، اعتاق ۲ - سعادة .
 ئاسياو [ن] طاحونة مائية .
 ئاسياو بى ئاواناوه [كن] اثاره مشاكل لا مبرر لها : ئهوه
 چهسه ئاسپاو بى ئاوى نايهسه وه ! .
 ئاسياو كردن [چ] الطحن بالمطحنة المائية .
 ئاش [ن] ۱ - اكلة الرز ۲ - مطبوعات بصورة عامة ،
 طعام .
 ئاشپالو [ن] مصفاة الرز والحبوب الاخرى .
 ئاشپەس [ن] طبابخ ، الذي يقوم بالطبخ ، طاهي .

ناشبه سخجانه [ن] مطبخ ، مطهى .

ناشت [ن] ۱ - صداقة ، مودة ۲ - صلح ، سلام .

ناشته بوونهوه [ج] التصالح : دواى سى سال جهنگ
ناشت بوونهوه .

ناشت كردنهوه [ج] الاصلاح ، اصلاح ذات البين .

ناشتى [ن] صلح ، سلام .

ناشكرا [ئن] ۱ - ظاهر ۲ - واضح ، بين : ناشكرايه ،
ديوان ناههقن .

ناشكرا بوون [ج] ۱ - الظهور ۲ - الوضوح ، التبيان :
هر ررووژى تى كاره ناشكرا بوو .

ناشكرا كردن [ج] ۱ - الاظهار ۲ - التوضيح .

ناشنا [ن] معارف ، اصدقاء .

ناشنا بوون [ج] التعارف ، المصادقة .

ناشنايى [ن] معرفة ، صداقة .

ناغا [ن] سيد القوم ، كبير القوم .

ناغايه تى [ن] ۱ - سيادة ۲ - مهنة الآغه .

ناغه [تم] ناغا

ناغه ميرهو [ن] اراجيز خداد على الميت .

نافهته [ن] وباء ، طاعون .

نافهرم [سر] احسنت ! نافهرم ، دوسد خوهش !

نافهرين [تم] نافهرم .

نافرهت [ن] ۱ - امرأة ۲ - نساء

ثافره تانه [ئن] ۱ - نسائي ۲ - خاص بالنساء .
 ثاقل [ئن] ۱ عاقل ۲ - حكيم ۳ - دارك .
 ثاقل بون [چ] ۱ - التعقل ۲ - التأدب
 ثاقلی [ن] ۱ - تعقل ۲ - استدراك الامور .
 ثاقلی كردن [چ] التصرف بعقلانية : ثاقلی كرد ده سی
 خوهی نه کرده ئی شه را .

ثاقول [ن] نبات العاقول .
 ثاقولین [ئن] كثير العاقول .
 ثاگا [ن] ۱ - علم، خبر، ۲ - انتباه .
 ثاگادار [ئن] ۱ - عالم، عارف، مطلع ۲ - منبه، مبلغ،
 متيقظ، متحذر .
 ثاگادان كردن [چ] ۱ - الاعلام، الاخبار، التبليغ،
 الاطلاع ۲ - التنبيه، التحذير .
 ثاگاداری [ن] حالة كون الفرد منبه، عالم، عازف،
 مطلع، مبلغ، محذر .
 ثاگر [ن] ۱ - نار ۲ - انفعال ۳ - حماسة ۴ - غضب ۵ -
 حريق .
 - ثاگر له بان زگ کيگه و [در] ينكر، يتبرأ من .
 ثاگره [ن] مرض جلدي يتصف بالحرقة .
 ثاگره كه و [ئن] محترق محبة او خوفا: ثاگره كه و لی
 كوره گانی به .

ئاگره كهول بوون [چ] الاحتراق محبة او خوفًا .
ئاگره و كوش [ن] ۱ - مطفأة: آلة الاطفاء ۲ - رجال
الاطفاء .

ئاگر بهرەك [ن] يُراعه، حُباب .
ئاگر بوونه وه [ن] اشتغال النار من جديد .
ئاگردان [چ] الاحراق، الاشعال: ناكهس، ئمشه و
ئاگرى خه رمانه گه يان ذا .

ئاگر كردنه وه [چ] اشعال النار: سهردمانه، ئاگرى
ئه پامان بكه ره وه .

ئاگر لى چوون [تم] ئاگر گرتن .
ئاگر نانه وه [چ] اشعال الفتى، اثاره الفتى والقتال .
ئاگر و دو [ن] محروقات .
ئاگرى [ئن] ۱ - نارى ۲ - حنسي: ژنى ئاگرى ۳ - مشير
للغريزة الجنسية .

ئاگرين [ئن] ۱ - نارى ۲ - نارس خانى [چ] كور ئاگرين
ديرى!

ئال [ئن] احمر قاني .
ئالەت [ن] فلفل، كركم .
ئالەتى [ئن] حاد الطبع: كابرايه گى ئالەتى يه . .
ئالت [ن] نقص، نقيصه .

ئالت هاتن [چ] التقاصر: چەن كیلو ئالت هات؟
ئالتون [ن] ۱ - ذهب ۲ شيء ثمين [م] .

ئالنگ [ن] جغد .

ئالنگ هاتن [چ] التجغد: ئالنگ وەر رانی هاتگه .

ئالو بالو [ن] عنجاص ، شجرة العنجاص .

ئالوجه [ن] عجينة مدھنة یمسح بها وجه الطفل .

ئالوجه دان [چ] ۱ - مسح وجه الطفل بالمادة السابقة ۲ -

الدبغ .

ئالی [ن] ۱ - تبليغ ، ابلاغ ۲ - معرفة ، شعور بشيء .

ئالی [ن] كون اللون احمرًا فانيًا .

ئالی بوون [چ] الاستشعار ، التعلم ، التعرف .

ئالیشت [ن] ۱ - تبديل ۲ - تغيير ۳ - تبدل .

ئالیشت بوون [چ] ۱ - التغيير: رهنگی ئالیشت بوّه ۲ -

التبدل :-

قه له مه گه م ئالیشت بو ته ول له میگی ترا

ب - ئالیشت کردن [چو] ۱ - التغيير: نه خوهشی رهنگی

ئالیشت کردگه ۲ - التبدیل: ئالیشتی ئه سپه گه ی کرد وه

ماهینی .

ج - ئالیشت و لیشت [ن] تبادل وتغییر مستمر

ئالی کردن [چ] ۱ - الابلاغ ، الاشعار ، الاعلام ۲ -

التنبیه

ئاماده [ئن] ۱ - مستعد ، متأهب ۲ - جاهز ، حاضر

ئاماده بوون [چ] ۱ - الاستعداد ، التأهب ۲ - ان یصح

جاهزا او حاضرا

ناماده کردن [ج] ۱ - الاعداد ۲ - التجهيز، التحضير
 ناماده‌یی [ن] ۱ - الاستعداد، التأهب ۲ - حالة كون
 الشيء حاضرا او جاهزا
 نامار [ن] اخصاء، علم الاحصاء .
 ا - نامار کردن [ج] الاحصاء
 نامانه‌ت [ن] ۱ امانة : ثبوت ديناره نامانه‌ته له لاد
 ۲ - توصية : نامانه‌تی كوره بكه هوريانه پيه‌وه بوو
 نامانه‌ت دان [ج] التوصية، التكليف : سامی نامانه‌تی
 كتاوی داگه‌سه پيم .
 ناموزا [ن] اولاد الاعمام
 ناميته [ن] مزيج ، خليط .
 ناميته‌بوون [ج] الامتزاج ، الاختلاط .
 ناميته‌كه‌ر [ن] خباط ، آلة لخلط المواد
 ناميته کردن [ج] المزج ، الخلط
 نامين ۱ [سر] ۱ - آمين : خودايا سترمان بكه ، نامين !
 ۲ - ليكون كذلك : هركه‌س منه‌ی گه‌نی كيگه‌ كورئ
 بمرئ : نامين !
 نامين ۲ [ض] ۱ - امين : من فره نامينم لي‌يان ۲ -
 مطمئن : نامين بوو كوره‌گه‌ت سه‌لامه‌ته
 نامين وروين [ن] الامن والاطمئنان
 ثانه ۱ [ن] عانه ، عملة عراقية تساوي اربعة فلوس .
 ثانه ۲ [ك] ۱ - خذ ۲ - تفضل

ثاندیدده [س] آمین! مالد برمی ثاندیدده و ثامین . لا. تاتی
 هذه الكلمة لوحدها وانما مع كلمة ثامین كما جاء اعلاه
 ثاو [ن] ۱ - ماء : نیشانه‌ی ثاوسه ونزی یه ۲ - عصیر:
 ثاوی نه نار. ۳ - سائل ۴ - معجون ۵ - لعاب : ثاوی
 ده می هات

أ - ثاوی چه رمگ [ن] ماء ابیض یتکون فی العین بسبب
 مرض

ب - ثاوی ژیر که‌ی [در] فتان : پروا پی مه که ، ثاوی ژیر
 کی یه .

ج - ثاوی سیه [ن] ماء اسود یتکون فی العین بسبب
 مرض

د - ثاوی مرواری [ن] الماء الزجاجي

هـ - ثاویان وه یه ک جووا نیه چوو [در] لا یتفقون
 و - ثاو له ثاو ته کان نیه وه‌ی [در] کنایه عن الاستقرار
 والضبط .

ز - له هه فت ثاو داگه قایی ته نه بوه [در] حیال

ح - وه ثاوا دان [چ] ان یلقی فی الماء ۲ - ان یهدر:
 هه چگ کرد دایه‌ی وه ثاوا

ثاوا [ن] ۱ - غروب : جاری خوهر ثاوا نه بوه

۲ - اختفاء : له چه و ثاوا بو

۳ - عمران : هه رکه‌س وهر چه‌وی تیره خودا مالی ثاوا
 بکیگ .

ثاوا بوون [چ] ۱ - الغروب ۲ - الاختفاء ۳ - العمران،
التعمير ۴ - الافوال .

ثاوات [ن] ۱ - غاية ۲ - امنية

ثاواره [ئن] ۱ - متشرد، شريد ۲ - تائه، ضائع

ثاواربوون [چ] ۱ - التشرذ - التيه، الضياع

ثاواره کردن [چ] ۱ - التشرید ۲ - التضييع، سلب
الاخرين مساكنهم وتركهم في العراء .

ج - ثاواره یی [ن] ۱ - تشرذ ۲ - تيه

ثاواز [ن] ۱ - نغمه ۲ - لحن ۳ - تجويد

ثاوا کردن [چ] التعمير، التنمية

ثاواى [چ] ۱ - قرية ۲ - ريف ۳ - معمورة

ثاوهخت [ن] امل، امنية

ثاوهخت خواز [ئن] متأمل، متمعن

ثاوهدانی [ن] ۱ - عمران ۲ - تحضر

ثاوهدان کەر [ن] معمر، مصلح

ثاوهدانی کردن [چ] الاصلاح، التعمير، القيام بالاصلاح
والتعمير .

ثاوهره [ن] ۱ اهمال : ثاوهزى بکه پياگ نى يه ۲ - بعدا :
ثاوهره لى کوره .

ثاوهره کردن [چ] الاهمال، الترك، الابعاد

ثاوهزا [ن] نرئز : زهوهگه بوه وه ثاوهزا،

ثاوهکين [ئن] ۱ - خفيف : چای ثاوهکين ۲ - خاص

بالسؤال : خواردنی ئاوه کین

ئاوه له مه [ن] جنین

ئاوه ن [ن] هاو ن، مه راس د،

ئاوه ن [ن] مرض الاستسقاء

ئاوه ن کردن [چ] الاصابة بمرض الاستسقاء

ئاوپاهاتن [چ] الشعور بالتعب الشديد : ئه و قهره وسام
وه پاه ئاوپام هات .

ئاو جوو برهك [ن] ۱ - طير الماء، طير سابج او مخوض

۲ - كناية عن التنقل السريع وعدم التوقف : چه ده،

هر تبيدو هه رچيد، ئاوجوو بره كيد؟

ئاو چه و سه نن [چ] ۱ - الارعاب ۲ - السيطرة

بالتخويف : زالمه، ئاوجه ويان سه نگه

ئاودان [چ] الارواء : جى دوو وه زنه گه نم ئاودام .

ئاو ده ر [ن] السقاء : زووراو ئاوده رى قاوه خانه س

ئاوده س [ن] غائط

ئاوده سخانه [ن] مرفق صحي، مرحاض، ميزاب

ئاوديز [ن] التهاب الجرح بسبب غسله اورش الماء عليه

ئاوديز کردن [چ] ان يلتهب الجرح بسبب الماء .

ئاوريز [ن] مجرى الماء من الاماكن العالية كالجبيل

ئاوريزگه [تم] ئاوريز

ئاور و [ن] شرف، كرامة، سمعة، اعتبار

ئاور و بردن [چ] الاهانة، التحقير، الاذلال، انتهاك

الكرامة: ثيدى واز بار ئاورومان بردى
 ئاوروچوون [ج] فقدان الشرف، السمعة، الكرامة.
 ئاورودار [ئن] شريف، ذوكرامة واعتبار
 ئاوروشكهره [ن] قمص: ذبان صغير يجرى بحركة
 دوامية على سطح الماء الراكد.
 ئاوس [ئن] حبل، حامل [للحيوان]
 ئاوس بوون [ج] الحبل، الحمل: مانگا هول ئاوس
 بوه.

ئاوس كردن [ج] التحيل
 ئاوسى [ن] حالة الحبل او الحمل
 ئاوكردن [ج] ١ - التدمع [عين] بسبب الالم او وقوع
 شيء غريب فيها ٢ - نضح [اللعاب او السوائل]
 ئاوگرتن [ج] استخراج العصير من: ئاوى چوارپرتقال
 ئه پامان بگرا
 ئاول [ن] ١ - احد ٢ - معيل: بى ئاول و ساول.
 ئاولله [ن] مرض الجدري
 ئاونگ [ن] ندى

ئاونگ نان [ج] التندى: دوه شه وفره ئاونگ نابو.
 ئاوهار [ن] وكاء، حبل يستعمل لحمل قرب الماء
 ئاوهوهوا [ن] ١ - الجو ٢ - حالة الجومن رياح وامطار
 وغيرها
 ئاوى [ئن] ١ - سىحى ٢ - خاص بالزراعة السىحية

ئاویاری [ن] سقی
 ئاویاریکەر [ن] ساقی المرزوعات
 ئاویاری کردن [ج] الاسقاء: احمد، چه کینگ له .
 خه لیه گه؟ - ئاویاری کینگ .
 ئاویانی [تم] ئاوه دانی
 ئاویانیکەر [تم] ئاوه دانیکەر
 ئاویانی کردن [تم] ئاوه دانی کردن
 ئاوینهك [ن] ۱ - زجاج لامع ۲ - مرآة
 ئاه [سر] التعبير عن الحسرة والالام: ئاه! دهسم بئ
 دهسلاته!
 ئاها [سر] التعبير عن الرضا: ئاها! ئیرنگه فره خاسه!
 ئاههنگ [ن] ۱ - حفلة ۲ - مهرجان
 ئای [سر] تعبير عن الالام والحسرة: ئای له دسد!
 ئایه [تم] ئادهم
 ئایه می [ئن] آدمی، انسانی
 ئایه میانه [ئن] خاص بالانسان: کاری ئایه میانه
 ئایه می کردن [ج] الاحسان: ئایه می بکه شوونمان
 بکروهه .
 ئایری [ئن] ۱ - منفصل ۲ - محدد: به شه گهی من
 ئایری به .
 ئاین [ن] دین، عقیده، ایمان
 ئاینه مه رگ [ئن] ۱ محتضر ۲ - کنایه عن الحركة

ئابىنى [ئىن] دىنى ، ذو علافة بالدين
 ئە [پىش] تضاف الى الفعل لتدل على المضارع :
 ئەچم : ئەكەم
 ئەبەد [ئىك] ابدا ، قط : ئەبدو ئە ئى قسە قەبوول نىەكەم .
 ئەبەدى [ئىن] ابدي ، ازلي ، سرمدي
 ئەبروو [ن] حاجب العين : لى ھوون بەرەو ھوون ئەبروو
 قەلەم كەش [فولكلور] .
 ئەت [ن] ۱ - ضرب ۲ - صفعة [للطفل]
 ئەتەو [ن] ۱ - سبب ، عله ۲ - عتاب
 ئەترەش [ن] رعب
 أ - ئەترەش بردن [چ] الارعاب : كەم ھاوار بىكە ئەترەش
 منالەگان بردى .
 ئەت كردن [چ] الضرب ، الصفع (طفل)
 ئەجباب [ن] حياء ، شرف ، كرامة : بى ئەجبابە ، ھىچ
 شەرم لە خوھى نىەكەگ .
 ئەجاو [تم] ئەجباب : ھەى بانووى بى عەيب پەردەى
 ئەجاو ھەى - ھەى مەنىجەى دوخت ئەفراسياو ھەى
 [فولكلور] .
 ئەجاو دار [ئىن] ذو حياء ، ذو شرف وكرامة
 ئەجاو كردن [ئىن] الاستحياء : لە خودا ئەجاو بىكە .
 ئەجەل [ن] ۱ - اجل ۲ - موت
 ئەجەو [ن] قيمة ، اعتبار : ئەجەو كەس نىەزانى وە ھىچ

ئهچم [ئن] مشوه .

ئهچم كردن [چ] التشويه : ئاولله ، ئهجم دهم وچهوى
كردگه .

ئهخش [ن] ۱ - سبيل : له ئهخش خودا ۲ - عشق :
ئهخش دلوهر ئه لگرتگه سهى .

ئهرا ۱ [پپ] الى : بچوو ئهرا مال .

ئهرا ۲ [ئپ] لماذا : ئهرا نه هات ؟

ئهراو [سر] لهذا السبب : ئهرا نه هات ؟ ئهراو !

ئهرهج [ن] ۱ - فلك ۲ - علياء ۳ - غاية ، قصد : قسهى
بى ئهرهج .

ئهرهق [ن] ۱ - عرق ۲ - مشروب العرق ، الخمر

ئهرهقچين [ن] طاقيه

ئهرهق كردن [چ] التعرق ، ان يتصبب العرق

ئهرهقين [ئن] مبلل بالعرق

ئهرباب [ن] ۱ - اصداقاء ، معارف ۲ - اشراف الناس

ئهرجن [ن] شجرة تنمو في المناطق الجبلية (ارجون -

عامية عراقية)

ئهرجنهك [ن] ۱ - جنيه ۲ - [م] شكل مخيف

ئهرخهوان [ن] شجرة الارجوان

ئهرك [ن] ۱ - وظيفة ، وظائف ۲ - مصاريف ۳ - مسؤولية

ئهرمان [ئن] رحيم رؤوف : يا ئه لالا ئهرمان له جيه ئهرمان

[فولكلور]

ئەرواۋ [ن] مزارع
ئەرواۋى [ن] زراعه، فلاحه
ئەرواۋىكەر [ن] مزارع، فلاح.

ئەرواۋى كردن [چ] ممارسة مهنة الزراعة: كارى ھەر
ئەرواۋى كردنە.

ئەرى [سر] لجلب الانتباه: ئەرى خوونەھاتەوا! ۲ -
للبدء بالكلام والاستفسار: ئەرى كى دەسمیەتم دینگ!
ئەزەل [ن] ازل: اليوم الاول من بدء الخلق
ئەزەلى [ئن] أزلى، سرمدي

ئەزىيە [ن] ۱ - بيوت الشعر ۲ - الرعاة الرحل
ئەزەقوون [ن] زريقون، مسحوق يعقم به جسم الطفل
ئەزىز [ن] ۱ - عزيز ۲ - جميل ۳ - طيب
ئەزىزى [ن] ۱ عزة ۲ - جمال ۳ - طيبة
ئەژدەھا [ن] سنان، افعى سامة

ئەژنەفتن [چ] السمع .

ئەژنوۋ [ن] ركبة

ئەسپ [ن] حصان

ئەسپاۋ [ن] معدات، آلات

ئەسپەن [ن] نبات الحرمل، حبة الحرمل

ئەسپل [ن] طحال

ئەسحابە [ن] اصحاب الرسول (ص)

ئەسر [ن] دمع : چەۋى ، پېرە بۆلە ئەسر
 ئەسرکردن [چ] التدمع : چەۋم ئەسر كىگە .
 ئەسرین [ن] ۱ - دمعى ۲ - مخضب بالدمع
 ئەسقه مىلى [ن] ورق من اوراق اللعب
 ئەسكەر [ن] عسكرى ، جندي
 ئەسكەرى ۱ [ن] عسكرى ، جندي
 ئەسكەرى ۲ [ئن] عسكرى ، خاص بالعسكرى .
 ئەسكەرى كردن [چ] اداء الخدمة العسكرية
 ئەسكو مەدەر [در] التوكل ، الاتكال : يا على ئەسكو
 مەدەر

ئەسل [ن] ۱ - اصل ۲ - فصيلة ۳ - منبع
 ئەسلەن [ن] اصیل : ژنى ئەسلەن .
 ئەسىر و ئەبىر [در] عن بكرة . ئەسىر و ئەبىریان دەر بکەن
 ئەغماز [ن] ۱ - حياء ۲ - ادب
 ئەغماز دار [ئن] ۱ - ذو حياء ۲ - مؤدب
 ئەغماز كردن [چ] الاستحياء ، الشعور بالخجل
 ئەشك [ن] عطر ، روائح طيبة
 ئەشكەفت [ن] كهف
 ئەشكەنجە [ن] تعذيب
 ئەشكەنجەدان [چ] التعذيب
 ئەشم [ئن] اشهب ، شهباء
 ئەشم بوونەۋە [چ] ان يشهب ، ان تشهب

ئەشم کردنەو [چ] جعله یصبح أشهب، شهباء
 ئەشمی [ن] کون الحيوان اشهب اللون
 ئەغد [ن] ۱ - قدر، ۲ - قیاس
 ئەغدگرتن [چ] ۱ - التقدير ۲ - القياس : ئەغدی بگر،
 بزبان چەننی بەس کیگ .
 ئەغماز [ن] ۱ - حیاء ۲ - ادب
 ئەغمازدار [نن] ۱ - ذو حیاء ۲ - مؤدب
 ئەغمازکردن [چ] الاستحياء، الشعور بالخجل : فرە
 زمختە ئەغماز لە بەس نیه کیگ .
 ئەفاقە [ن] ۱ - علاج : دەردی بگری، نه له لای مه لاو
 نیش له لای دەوریش ئەفاقە ی نه وگه ۲ - رحم : خودا
 ئەفاقە ئەراد بکیگ
 ئەفاقە کردن [چ] ۱ - العلاج ۲ - ان یرحم
 ئەفرار [نن] منزعج، متضایق
 ئەفرار بوون [چ] الانزعاج، الشعور بالضيق
 ئەفرار کردن [چ] الازعاج، المضايقة : چل وقله
 ئەفرارمان کردگە لە گیان .
 ئەفراری [ن] انزعاج، مضايقة، ضيق
 ئەفراز [ن] ۱ - خلاص ۲ - عتق
 ئەفراز بوون [چ] ۱ - التخليص ۲ - الانعتاق
 ئەفراز کردن [چ] ۱ - التخليص ۲ - العتق
 ئەفسانە [ن] ۱ - اسطورة ۲ - حکایة خرافية ۳ - ملحمة

ئەفسانەیی [ن] ۱ - اسطوري ۲ - خرافي ۳ - ملحمي
 ئەفسوس [ن] أسف، حسرة
 ئەفسوس خواردن [چ] التأسف، التحسر
 ئەفسوون [ن] ۱ - سحر ۲ - شعوة
 ئەفلیج [ئن] المصاب بالفالج
 ئەفلیجی [ن] حالة الاصابة بالفالج
 ئەقرەو [ن] عقرب : ئەقرەو دا وه دەسیه وه .
 ئەقرەوین [ئن] كثير العقارب
 ئەقل [ن] ۱ - عقل : چەنی بئى عەقلە ! ۲ - حکمة : وه
 عەقل کاربکه
 ئەقلأو [ن] کمیە من الزرع المحصود تدرس قبل جمع
 الحاصل وتذرى وتطحن
 ئەقلەوکردن [چ] ۱ - التعلقل ۲ - اعادة النظر في امر ما :
 روولە کەمى ئەقلەو بکه .
 ئەقل گرتن [چ] التعلقل ، ان يزداد تعقلا وحكمة
 ئەکسیر [ن] ۱ - حجر الفلاسفة ۲ - مادة يزعم انها تخلد
 الحياة
 ئەکلەمە [ئن] ۱ - سهل الكسر ۲ - خفيف ۳ - غير
 متلاصق، غير مشدود جيدا ۴ - مهزوز: دیواره گە
 ئەکلەمەسە .
 ئەکلەمەیی [ن] ۱ - سهولة الكسر ۲ - خفة ۳ - تراضى
 ئەگ [سر] تستعمل للاستغراب والتحذير: ئەگى لى مارە !

ئه‌گه [سر] تستعمل للاستهجان: ئه‌گه لى كوره!
 ئه‌گهر [أ] شرطية، إذا، فيما إذا، لو: ئه‌گهر كار بكه‌ى
 ده‌وله‌مهن بود
 ئه‌گهر مه‌گهر [ئن] مجهول، غير مؤكد: هاتنيان ئه‌گهر
 مه‌گهره

ئه‌ل [ن] غسل، تنظيف، تطهير: ئه‌لى ده‌وريه‌گه بكه
 ئه‌لآتن [چ] ١ - الشروق ٢ - الاختمار، التخمير ٣ -
 التفقس ٤ - ارتفاع الصوت: ههم ده‌نگى ئه‌لات!
 أ - لى ئه‌لآتن [چ] ان ينبرى له: ده‌نگ مه‌كه دالگى ليت
 ئه‌لاى

ئه‌لاج [ن] ١ - علاج ٢ - حل
 ئه‌لاجه‌و [ئن] ١ - عجب ٢ - غير مألوف
 ئه‌لاج كردن [چ] ١ - المعالجة ٢ - وضيح الحل
 ئه‌لازانن [چ] ١ - التمديد على الارض او على الفراش
 ٢ - السجى

ئه‌لازيان [چ] التمدد على الارض او الفراش
 ئه‌لامه‌ت [ن] ١ - عجب ٢ - غرابه
 ئه‌لامه‌تى [ئن] ١ - عجب ٢ - غريب
 ئه‌لاوه‌يسى [ن] نوع من المقام الكردي
 ئه‌لاوردگا [ن] مفقس

ئه‌لاوردن [چ] ١ - التقيؤ ٢ - تفصيل الملابس ٣ - قص
 الشعر عزاء ٤ - التفقيس ٥ - القراءة، عملية القراءة ٦ ٣

فك الرموز ٦ - الاكتشاف : كهس ناتوانی عهیبی لی

ئه لالی ٧ - رفع الصوت : كهمنی دهنگت ئه لال

ئه لئه مان [سر] صرخه الاستغاثة

ئه له [ن] نوم [طفل]

ئه له ك [ن] منخل

ئه له كردن [چ] ان ینام

ئه له ك كردن [چ] التنخيل : التنظيف بالمنخل : ئه له کی

ئارده گه بکه .

- له ئه له ك دان [چ] التنخيل ، التنظيف بالمنخل

ئه لبت [سر] طبعاً! بالطبع! : ئه لبت ، کابرا خوهی

رازیه!

ئه لبت ته [تم] ئه لبت

ئه لبووقیان [چ] الصرخة ، الانتفاض في وجه : هه رکهس

دهم بچه کنی ئه لبووقی وه رویا .

ئه لپاچین [چ] ١ - قص [الشعر] بدون انتظام ٢ - البري

ئه لپه رگه [ن] رقصة الدبكة ، رقصة

ئه لپه رگه کهر [ن] راقص الدبكة

ئه لپه رگه کردن [چ] الدبكة

ئه لپه روداپه [ن] التراقص فرحا

ئه لپه رین [چ] القفز والضرب على الارض تعبيرا عن

الرفض

- لى ئىلپەرىن [چ] الانبىاء: ھەركەس قىسە بىكىگ لى
ئىلپەرى

ئىلپىر وكيان [چ] الارتباك: ئىلپىر وگياودەمى قىسە نەگرت .
ئىلپىشانن [چ] النثر او التلويت برشاش الماء او اي سائل
اخىر: ئىوۋ چە كرديد، ئاۋەگە ليمان ئىلپىشانى !

ئىلپىشان [چ] التناثر على شكل قطرات
ئىلپىلانن [چ] الارجاع: ھەر دىيەمان ئىلپىلانھۇ ۋەرەو
خوار.

ئىلپىليان [چ] الرجوع، الاستدارة
ئىلپىچانن [چ] ان يبري له: لە ۋەرەو ئىلپىچايەم .
ئىلئەرەقانن [چ] التفتيت (ابقار): گامرگ،
ئىلئەرقىيگەد!

ئىلئەرقىيان [چ] التفتت [بسبب الاصابة بالمرض].
ئىلئەكانن [چ] ۱ - التدمير، التحطيم ۲ - التلويع باليد ۳
- لف ورفع الفراش من الارض ۴ - تنظيف (الحبوب من
العوالق) بتحريكها ورميها الى الارض
ئىلئەكىياگ [ئىن] مدمر، محطم ۲ - ملفوف ومرفوع ۳ -
منظف (اغادة السابقة)

ئىلئەرازياگ [ئىن] ۱ - المقلوع من محله ۲ - مرتد
ئىلئەرازيان [چ] ۱ - خروج الشيء من محله ۲ - الارتداد
۳ - التطاير

ئىلئىزگانن [چ] العنفصة: قاترەگە خاسە، ۋەلى

ئەلتىزگىنى

ئەلجېريان [ج] الالتواء : گەلى ئەلجېريا

ئەلچېئان [ج] ۱ - فتق الخياطة ۲ - فتق النسيج

ئەلچىياگ [ئى] مفتوق

ئەلچىيان [ج] الانعتاق

ئەلچوون [ج] الارتفاع : چۆدەست لى ئەلچوون؟

ئەلچىن [ج] ۱ - الالتقاط ۲ - التجميع بالالتقاط ۳ -

البناء : ديوارى باخەگە ئەلچىن .

ئەلخىس [ج] ۱ - نشر (الغسيل) ۲ - تركيب (الالة) ۳ -

جعل (صغار الحيوان) يرضع : ساواگان ئەلخە

ئەلدان [ج] ۱ - اللم : هام ئەلدان ۲ - النصب : مال

ئەلدان

ئەلدرومانن [ج] الحفر بدون انتظام : زەو ئەلدرومانن

ئەلدرومياگ [ج] محفور بدون انتظام

ئەلدېرىن [ج] ۱ - البقر : سەگ زگى ئەلدېرى ۲ - الحفر

بدون انتظام

ئەلرواكانن [ج] التلف : كتابه له دەسى ئەلرواكان

ئەلسانن [ج] ۱ - الايقاظ ۲ - الانهاض : گرت له دەسى و

ئەلسانى . ۳ - جعله ينلعث ، يتصاعد : دودى له

ماليان ئەلسان .

ئەلسپاردن [ج] الرص : سەرگوونىيە گەنم ئەلسپاردگە .

ئەلسياگ [ئى] ۱ - مستيقظ ۲ - قائم .

ئەلسیان [چ] ۱ - الاستیقاظ ۲ - القیام ۳ - الانتهاء :
 كەى دەوام ئەلسى ؟ ۴ - الاضطلاع ب : كى بوئىرى
 ئەلسى ۵ - الانبعاث ، التصاعد : تووز لە
 شوونەگەیان ئەلسیا .

ئەلشكانن [چ] الافلاس : جعله يفلس : جەنگ فرە
 كەسە لى ئەلشكان .
 ئەلشكياگ [ئىن] مفلس .

ئەلشكانن [ج] ان يصبح مفلسا : پارەكە ئەلشكيا ۋەلى
 مسال دەولەتەنە .

ئەلشيوانن [چ] المغنة : خواردنەگە دلى ئەلشيوان
 ئەلشيويان [چ] ۱ - الانغاث : لە چشتەگە دلم ئەلشيوى
 ۱ - الاختلاف : لە يەك ئەلشيويان

ئەلف و بى [ن] الالف باء : ئەلف و بى كوردى جوور
 ئەلف و بى عەرەبى يە .
 ئەلقەپانن [چ] الاختطاف : كىتابەگە لە دەسم ئەلقەپان و
 واى .

ئەلقىرچانن [چ] الاحراق كما في وضع الملح على
 الجرح : ترشى و سوورى زەخم ئەلقىرچنى .
 ئەلقىرچيان [چ] الاحتراق ، المادة السابقة
 ئەلقورانن [چ] الاجتراع ، الشفط : يەك دەورى يەخنى
 ئەلقوران .

ئەلكەفتگ [ئىن] ۱ - عملاق ۲ - ضخيم

ئەلکەفتن [چ] ۱ - ترکب، انقعاد (الاله) ۲ - ان یرضع
 صغار الاغنام من امهاتها ۳ - ان یصبح عملاقا ۴ - ان
 یصبح ضخما
 ئەلکرانن [چ] ۱ - الحفر او الازالة : ئەناوی دیواره گە ئەلکران
 ۲ - التخديش : وه چنگیر دەم و چهوی ئەلکران ۳ -
 البروز : ئەحمەد ئەلکرانگە لە براگانی ۴ - التکشیط .
 ئەلکردن [چ] ۱ - لف الشيء حول... : بەن
 ئەلکردن ۲ - هبوب (الريح) : وا ئەلکرد ۳ - تحمل
 العیش مع : چۆن لە لای ئەلکەیی!
 ئەلکرانن [چ] ۱ - التسفیح، التلیفح
 ئەلکزیان [چ] ۱ - التسفع، التلفح
 ئەلکفانن [چ] ۱ - الاحراق بالمواد الحارة (کالفلفل).
 ئەلکلاشین [چ] ۱ - التکشیط ۲ - الازالة (باله) ۳ -
 الازالة بالتکشیط ۴ - القلع، السمل ۶ - التظفیر.
 ئەلکیشان [چ] ۱ - الرفع الى الأعلى سحباً ۲ - لبس
 [احذية، کلشان] برفع المؤخره الى الأعلى ۳ - املاء
 الشيء بصورة تامه : کونهی ئەلکیشا لەئاو ۴ -
 الاخراج : چمان دلم ئەلکیشی.
 ئەلکیشیاگ [ئن] ۱ - مملوء : مەشکەیی ئەلکیشیاگ
 لەدوو ۲ - ممتلىء غضباً : لەخوسە ئەلکیشیاگ

ئەلکیشیان [چ] الامتلاء غضباً ۲ - الملىء
 ئەلگەردیان [چ] التعقف: دەمی تیشگەگە ئەلگەردیا.
 ئەلگرتن [چ] ۱ - الحمل: ئەو بوخچە ئەلگرت ۲ -
 الاختطاف: بەرزوو دۆتە ئەلگرت ۳ - التحمل: کى
 نازى ئەلگرتى؟

۴ - التقبل: چۆن خودا لەباتى چەوى ئەلگرتى: ۵ -
 تحمل (الخسارة) من به شه گەى ئەو ئەلگرم ۶ -
 الرفع: تووزى دەست ئەلگرت ۷ - التخزين: ئازوو قە
 ئەرا زىمان ئەلگرت

۸ - الاقتفاء: شوونى پاى ئەلگرتن تا وە مال ۹ - فتح
 (الباب): وە بىمارى قاپىگە ئەلگرت ۱۰ - الأدخار:
 مانگى نزیكەى سەت دینار ئەلگرتى

ئەلگىرىياك [ئى] ۱ - مخطوف ۲ - محفوظ ۳ -
 مخزون ۴ - مفتوح

ئەلماس [ن] معدن الماس
 ئەلمالین [چ] ۱ - أن يشمر: كەمى بآلت ئەلمال، تا
 تىمارى زەخمەگە بکەم ۲ - التهيؤ: ئەرا چە بآل
 ئەلمالیدە!

ئەلنان [چ] وضع [الطعام، الماء] على النار: ئاوى
 چاى ئەلناگە.

ئەلھى [ن] لحد

ئەلھیزانن [چ] أثارة [الجرح] پیاز زەخم ئەلھیزنی
ئەلھیزانیان [چ] ثوران [الجرح]: دمه‌لەگەى پىشتى
ئەلھیزیاگە.

ئەلوا [سر] ليت، حبذا: ئەلوا ئەولدا بەھاتام!
ئەلوارگانن [چ] جعله يفز (من النوم): كوپره له خەو
ئەلوارگان
ئەلوارگیان [چ] التفزز (من النوم): كوپره له خەو
ئەلوارگیا

ئەلواسان [چ] التعليق: ئەلواسەى وه دیواره‌گەیا
ئەلواسیاگە [ئن] معلق: وینهى ئەلواسیاگە.
ئەلواقانن [چ] ۱ - الأختطاف ۲ - التلقف
ئەلوه‌خت [ن] ۱ - غلق ۲ - اسكان: دەم ئەلوه‌خت
دان

ئەلوه‌خت دان [چ] ۱ - الأغلاق ۲ - الأسكات
ئەلوه‌سین [چ] ۱ - التنظيم ۲ - الأختلاق: ئەرا قسە
له پای مەردم ئەلوه‌سین؟
ئەلوه‌شانن [چ] الرمی الى الأعلى: ئەلوه‌شنەى له
هەوا.

ئەلورانن [چ] ۱ - التزییر: لەپگی چاکەتەگەى
ئەلوران ۲ - أن يشبك: دەس ئەلوران
ئەلورگیاگە [ئن] مختمر،
[عجین]

ئەلورگيان [ج] التخمرا ۱ - عمل (شكە) ۲ - الأبادە: يەك
ئەلورپين

ئەلوزانن [ج] ۱ - الاختبار: من بهختيار ئەلوزانن ۲ -
الانتقاء: وه دلى خوهت يەكى ئەلوزن. ۳ - التنظيف
بانتقاء المواد من: گالەى ناو گەنمەگە ئەلوزنن
ئەلوفانن [ج] جعله بلتهب [مرض] تەو ليو ئەلوفنى
ئەلوفيان [ج] الالتهاب: هەر تەوم بگرى ليوم ئەلوفنى
ئەلو [تم] ئالو بالو

ئەلونجانن [ج] العصر باليد
ئەلونجانن [ج] ۱ - صب [الطعام] ۲ - أملاء
[القرب] بالماء: كونهك ئەلونجان له ئاو
ئەم [ن] اكل، طعام [طفل]

ئەمار [ن] ۱ - عمار ۲ - المزى: مخزن الغلال
الحبوب

ئەمەل ۱ [ن] ۱ - مُقْلَد ۲ - غير متقن: كارل ئەمەل
ئەمەل ۲ [ن] ۱ - عادة: ئەمەلى بەد مەكە ۲ - طبع:
فرە ئەمەلى بەدە

ئەمەلى [ن] حالة كون الشيء مقلداً ۲ - عدم الاتفاق
ئەمبەر [ن] عنبر

ئەمبەرى [ن] عنبري، لون عنبري
ئەمدای [ن] مدد، نجده: كەس نەهات له ئەمدایى

ئەمدابكەر [ن] مُنجد: كى ئەمداربكەريە؟

ئەمر [ن] ۱ - أمر ۲ - طلب

ئەمركردن [چ] ۱ - أن يأمر ۲ - أن يطلب

ئەمرى خودا [ك] وفاة.

ئەمرى خودا كردن [چ] الوفاة: ساروو ئەمرى خودا

كرد.

ئەمزووك [ن] مبسم: جغارەكىشان بى ئەمزووك خاس

نىيە

ئەمشير [ن] تعهد، استعداد

ئەمشير كردن [چ] التعهد، الاستعداد: كى ئەمشير

كرد؟

ئەم كردن [چ] الأكل، التغذي [طفل]

ئەملە [ن] الرُّحل

ئەمناك [ئن] ۱ - أمين، آمن ۲ - هادىء

ئەمنەوبوون [چ] ۱ - التزام الهدوء: كەمە كەمە ئەمنەو

بوين ۲ - العودة الى الهدود: دنيا ئەمنەو بوە.

ئەمنەوكردن [چ] التهدئة: كەم دەسى ئەمنەو كردگە.

ئەمين [ئن] أمين، آمن

ئەنار [ن] رمان، شجرة الرمان

ئەناراو [ن] قيح، صديد

ئەنارين [ئن] كثيرة الرمان [منطقة]

ئەنازە [ن] ۱ - حد ۲ - مئیل ۳ - قیاس ۴ - ھندسە
ئەنام [ن] عضو [الجسم]: ئەنامەى گیانم لە یەك
چەکیاگە .

ئەناو [ن] لېخ [الحيطان] ۲ - رشق [السطوح]
ئەناو دان [چ] ۱ - اللېخ ۲ - الترشیق
ئەناودەر [ن] الذي یلېخ ، یرشق
ئەنايشتە [ن] طعام الفطور: ئەنايشتەى شەوہکیان سى
نانه

ئەنايشتەکردن [چ] تناول طعام الفطور
ئەنەخورد [ن] مرتع ، مرعى خصب
ئەنجاخ [ئك] بالكاد: ئەنجاخ ئیوارە کاروہ ئەنجام
بەرەسنم . ئەنجاخ سوو بانەوہ .

ئەنجام [ن] ۱ - نتیجە: ئەنجامى نىكى ھەر نىكى یە
۲ - حاصل ، ناتج [خروج]
ئەنجامە [ن] حجامە

ئەنجامەگرتن [چ] أخذ الحجامه: سالى جارى
ئەنجامەى سەرم گرم .

ئەنجام دان [چ] التحقيق: ئەنجامى کار دان
ئەنجامدەر [ن] الذي يحقق الأعمال
ئەنجگ ئەنجگ [ئن] مقطع مجزأ: لەشى ئەنجگ
ئەنجگە

ئەنجىگ ئەنجىگ كردن [چ] التقطيع الى اجزاء
صغيرة: ئەنجىگ ئەنجىگى لەشى كرد.

ئەنجن ئەنجن [تم] ئەنجىگ ئەنجىگ

ئەنجن ئەنجن كردن [تم] ئەنجىگ ئەنجىگ كردن

ئەنجومەن [ن] ۱ - مجلس ۲ - ھىيە

ئەنجىر [ن] تىن، شجرة التين

ئەندەك [ن] قليل جداً، ئەندەكى ما بۆلى بدى،

ئەندىشە [ن] ۱ - خيال ۲ - الھام

ئەندىشەيى [ئن] ۱ - خيالى ۲ - الھامى

ئەنزەرووت [ن] ۱ - عنزروت ۲ - شيء نادر وثمين

ئەنگار [ن] فرضيه، اعتقاد

ئەنگار كردن [چ] الافتراض، الاعتقاد: ئەوقەرە

خوسەي لىم تىي، ئەنگار كەئى باوگى كوشتمە.

ئەنگەر [ن] ۱ - مرسى السفن ۲ - علامة من لعبة

«لگاۋ».

ئەنگەر كوتان [چ] ۱ - الرسو ۲ - الاستحكام في

موضوع أو مكان: دژمن ھەر پرەسىگە ئەو بەرزايىيە

ئەنگەر كوتى.

ئەنگەز [ن] احراش، منطقة احراش

ئەنگۆر [ن] عنب.

ئەنگۆراۋ [ن] قيق، صديد

ئەنۆ [سر] ماذا أذا: ئەگەر کار نیه کهید، ئەنۆ چه کهید!
ئەنوا [ن] ثروة، مال

ئەنوابر [ئن] معدوم. محروم
ئەنوابر بوون [چ] أن يصبح معدماً
ئەنوابر کردن [چ] الأفقار، جعله يصبح معدماً
ئەنوابری [ن] فقر، املاق
ئەنوو [ن] عبرات.

ئەنووژ [ن] غفوه، سنه من النوم
ئەنووژ کردن [چ] الأغفاء، أن تأخذ سنه من النوم:
ئەنووژ سۆ رووژە ئەنووژ نەکردمە.
ئەنووژ گرتن [چ] أن تأخذ العبرات: هەر دیه مان ئەنوو
گرتە ی.

ئەنیش [ن] أهتمام، أعتیار.
أ - ئەنیش وەخاترا هاتن [چ] أعارته أهمية: کۆرە ی لێ
وەر دەمی کوشیاو ئەنیش وە خاتری دا نە هات.
ئەو [ئن] ١ - ذاك، ذلك، تلك ٢ - الذي، التي
ئەو [ر] هو، هي: ئەو لێ براگە ی گەواترە.
ئەوان [ر] هم، هن: ئەوان ناسیاگن.
ئەوانە [ر] أولئك: ئەوانە برا من

ئەووج [ن] قمة، ذرى
ئەوچار [ن] من قطع المحراث الخشبي

ٲهور [ن] غيم؁ سحاب: جوور ٲهورى وه هار بگرمڻ و
نهوار (پهڻد)

ٲهوره [ٲك] هڻاك؁ هڻالك: ٲهوره له گهرمه سڀر
گهرمتره.

ٲهورهاوردن [چ] التلبد بالغيوم
ٲهورڀشم [ن] حرير: مشكى ٲهورڀشم

ٲهورڀشمين [ٲن] حريرى
ٲهور [ن] عوز؁ ٲقص: بى ٲهوره.

ٲهورار [ن] ادوات؁ آلات؁ معدات
ٲهورهل [ن] ٲ - ارٲياح ٲ - راحة ٳ - تنفيس
ٲهورهل كردن [چ] ٲ - الترويح ٲ - اُن ياخذ الراحة
ٳ - التنفيس

ٲهوسا [ٲك] حينٲڌ؁ في ذلك الوقت
ٲهوسار [ن] مقود؁ رشمه
ٲهوسار كردن [چ] وضع المقود في رأس الحوان:
ٲهوسارى ٲهسپه گه كرد.

ٲهول [پپ] مع: ٲهولى كى دا هاتى؟
ٲهوله [ٲن] ٲ - منافق ٲ - ابله
ٲهو مهرس [ٲن] الذى؁ التى لا ٲتفاهم: كابرايه گى
ٲهو مهرسه

ٲهه [س] للتعبير عن التألم والحسرة والدهشه: ٲهه

برابوو!

ئەھا [تم] ئاھا

ئەھەك [ن] ۱ - جیر، كلس، صاروج ۲ - سق ۳ -
انسحاق

أ - وه ئەھەك بوون [چ] الانسحاق التام: پیاڵەگە، بۆه
وه ئەھەك.

ب - وه ئەھەك كردن [چ] السق التام
ئەھرام [ن] ۱ - أحرام، غطاء خفيف مصنوع من
الصوف ۲ - غطاء يلبسه الحجاج عند أداء فريضة
الحج. ويكون عادة أبيض اللون.

ئەھوون [ئن] أخف، أهدأ، أهون
ئەھوونەو بوون [چ] أن يصبح خفيفاً، هاديء، هيناً،
سهلاً: ژانى سەرم كەمى ئەھوونەو بۆ. .
ئەھوونەو كردن [چ] جعله يخف، يهدأ.

ئەھوونى [ن] حالة كون الشيء خفيفاً، هادئاً

ئەى ۱ [ئب] يا، ايها: ئەى مەردم

ئەى ۲ [سر] للتعبير عن الاستغراب وللأستفسار

ئەگەر نە نەچى، ئەى كى بچوو!

ئەيانە [أ] ۱ - شرطى، إذا: ئەيانە هاتن ۲ - للتنبيه،

إذا ما

ئەيانە [ر] هؤلاء: ئەيانە ھاوسامانن

ئەيە [ر] هذا، هذه: ئەيە لە ئەو خاسترە.
ئەيلوول [ن] ايلول: الشهر التاسع من السنة
الميلادية

ئېليس [ن] أبلّيس
ئېبار [ن] قيمة، أعتبار: چەنئى سەين بۆد، چەنئى
ئېبارد لە لاى مەردم فرە بوو.
ئېباردار [ئن] ذو قيمة، معتبر
ئىر [ن] ١ سيارة، مختصر كلمة (ئوترومبيل) ٢ -
أستراحة: لە شەو کيەو تا ئىرنگە ئىر نە کردمە.
ئىقاد [ن] ١ - أعتقاد ٢ - إيمان
ئىقاد کردن [ج] ١ - الأعتقاد ٢ - الإيمان
ئىلا [ن] علم، اطلاع: خودا ئىلا دىرى
ئىجرا [ن] ١ - تحقيق ٢ - تنفيذ
ئىجرا کردن [ج] ١ - التحقيق، الانجاز ٢ - التنفيذ
ئىرج [ج] جذر: لە ئىرجا دەرى کرد.
ئىرمىس [ن] ١ - قطرداذ، ٢ - قطرة: ئىرمىس لە چەوئى
نەهات

ئىروە [ن] مستمسك
ئىزوو [ن] مرض السل
ئىزوودار [ئن] مسلول
ئىزر برين [ج] أزالة الأعذار: دە دىنارى تر بدە پىئو

نُزری بوواس

نُزردار [نن] معذور

نُزمهت [ن] ۱ - قدر، احترام ۲ - مداراة

نُزمهت گرتن [چ] ۱ - التقدير، الاحترام ۲ -

المداراة: نهو شهوه فره نُزمهتمان گرت!

نُسپار [ن] عزج: قلب التربة بالمسحاة.

نُسپارکهر [ن] الذي يقلب التربة بالمسحاة

نُسپار کردن [چ] الغزج

نُستا [ن] ۱ - أستاذ ۲ - خبير

نُسرافيل [ن] مَلِك أسرافيل.

نُسسسه [سر] إذن! مادام الأمر كذلك: نُسسسه من

نيه تيم، نه گهر وه پاچين.

نُسفهنج [ن] أسفنج، حيوان الأسفنج

نُسكه ناز [ن] العملة الإيرانية

نُسكنگ [ن] مسحاة صغيرة

نُسلام [ن] أسلام

نُسلامی [نن] اسلامي، خاص بالاسلام

نُشپش [ن] سوسة الطحين

نُشپش دان [چ] التسوس: ثارده گه نُشپش داگه.

نُشر [ن] له نُشرنان: الأنفاق على. تأتي هذه الكلمة

بمعنى الخسارة: وه يهك مانگ هه زار دينار له نُشری

نام.

ٲشكل [ن] أشكال

ٲشكله [ن] المثروده: أكله تعد من الخبز اليابس
والدهن

ٲفت [تم] ٲشر

ٲفتهسل [ن] مشتكى

ٲفتهسل كردن [چ] أن يشكيه الى: ٲفتهسلى بكه وه
خودا.

ٲقير [ن] منكر، ملك منكر: ٲقيرو ٲقير: منكر
ونكير.

ٲم [سر] للتعبير عن الغضب: ٲمه سهرد.

ٲمجا ١ [پو] ١ - ٲم: ٲهوهات و ٲمجا خوهيشكهگه
٢ - نان بخوهن ٲمجا ميوه.

ٲمجا ٢ [سر] إذن ماذا: خووبراگهت نههات. ٲمجا!

ٲمرو [ٲك] ١ - اليوم ٢ - في الوقت الحاضر

ٲمسال [ٲك] هذه البسنة، هذا العام: پارهكه مرد تا
ٲمسال.

ٲمشمو [ٲك] هذه الليلة، وٲفهم على انه الليلة
الماضية

ٲنز [ن] ١ - حد: له ٲنزى خوهد بووس ٢ - سن:

ٲنزگرتن [چ] الوصول الى الحد المطلوب: نرخی
خانگهگه ٲنز گرتگه

ئوخ [سر] للاستغراب: ئوخ! نههات!
 ئوخ [تم] ئاخىر ئوخىر
 ئوورته [ن] نوع من السجاد
 ئوى [سر] للحسرة: أ - سەردار مرد - ئوى! كەى؟
 ئومىد [ن] ۱ - أمل ۲ - أمنيہ
 ئومىدەوار [نن] ۱ - متأمل ۲ - متمن
 ئووخەى [سر] للفرحة والرضا والاستحسان:
 ئووخەى، لەى دەردەسەرىە قوورتارم بۆ! ئووخەى لەى
 كۆرە!
 ئووخەيش [تم] ئووخەى
 ئووخەى كردن [ج] التمتع بالسعادة والفرح: لەى
 عومر، دريژە ئووخەى نەكردمە
 ئوورە [تم] ئوورە
 ئووردگا [ن] ۱ - معسكر ۲ - ثكنات الجيش
 ئوردى [ن] جيش
 ئوغر [سر] خيراً، الى أين: من بېچم - ئووغر - ئەپرا
 كار.
 ئووغرە [ن] شماتە
 ئووغرەدان [ج] التثمت
 ئووغر كردن [ج] السفر
 ئووى [سر] للاستغراب والاستنكار: ئووى ئەو چە
 كەيدى!

ئووينه [ن] مستمسك، عروه، داع، موجب

ئى [ر] هذا، هذه: ئى كاره، وه ته شووره .

ئىدى [سر] بعد، ماذا اذن

ئيره [تك] هنا: ئيره له شار خاستره

ئيرنگه [تك] الآن، في هذا الوقت: ئه وه ديارت

نى يه؟ ههر ئيرنگه له كار تيه مهوى

ئيسه ۱ [ن] مقدار لا باس به: بهش ئيسه يه گه

ئيسه ۲ [تك] الآن، في هذا الوقت

ئيسه فا [ن] امعان النظر.

ئيسه فاگرتن [ج] الأمعان في: خاس ئيسه فاي بگرى

زانى چه فەرقىانە .
زانى

ئيش [ن] الم، وجع: هيّمان ئيش ها له لهشى

ئيشتر [ن] جمل

ئيشين [ج] التآلم، التوجع

ئىغره [ن] تهديد، وعيد

ئىغره دان [ج] التهديد، التوعد

ئىل [ن] عشيرة

ئىلاخ [ن] المأوى الصيفي للرحل في المناطق

الجبليه الباردة

ئىلهك [تم] تلك

ئيمه [ر] نحن: كهس نى يه چنه ئيمه پهنج كيشا بوى

ٲينگه [ن] صوت رفيع

ٲينگ وٲانگ [ن] ١ صوت رفيع ومستمر ٢ - دلال (م)
ٲينگ وٲانگ كردن [چ] ١ - احدات صوت رفيع ٢ -
الدلال.

ٲيواره [ن] ١ - عصر ٢ - مساء

ٲيوان [ن] ايوان

ٲيوه [ر] اٲتم، اٲتن: ٲيوه كي ين؟

ٲيوهت [ن] تربية، تنشئه

ٲيوهتكر [ن] مربي، مُنشيء

ٲيوهت كردن [چ] التربية، التنشئه: كي ٲيوهتي
مناله گانت كيگ، پهس ٲيوهت كردن زهحهته.

ه ١ [ٲ] فعل الكينونه للفرد للغائب: جهلال زيلهكه

ه ٢ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون صفة: ژنان =

ژنانه، كوران = كورانه.

هل [پاش] تضاف الى الكلمة للتصغير وتكون صفة:

رٲوت = رٲوتهل. گرد = گردهل

- ب -

ب [ن] [بي] الحرف الثاني من الالف باء

ب [پيش] تضاف الى المصدر فتكون ١ - فعل أمر:

بكه ٢ - فعل أمر أو طلب غير صريح: بكه ٣ -

الصيغة الأنشائية: نهگهر بهاتا. ٤ - تضاف الى جذر

الفعل فتكون اسم الفاعل: بکه. بخوه

با [سر] صيغة مناداة : الأب

بابا [ن] اب، والد (طفل).

بابای عومر [ذر] خالد: قابله نه مرئی، خوو بابای عومر نی یه.

بابهت [ن] موضوع ۲ - مسألة

بات [ن] له باتی: بدلا من، عوضاً عن: من له بالتی نهو.

باتمان [ن] وحدة وزن تساوي ۲۸ كغم

باج [ن] ۱ - ضريبة، رسم، مكس ۲ - خراج

باجگر [ن] جابی، محصل الضرائب

باجگرتن [چ] فرض الضرائب والرسوم ۲ - جمع الضرائب

باجوای [ن] رأس مال: باجوای سی بار دیرم.

باجوای کردن [چ] وضع رأسمال: چه نی باجواییان کردگه؟

باخ [ن] بستان الأشجار

باخهوان [ن] بستانی

باختیان [چ] التغيير، التبدل: رهنگی باختیا

باخچه [ن] ۱ - حديقة ۲ - بستان صغير، جنيته

باخودا [ئن] مؤمن، الذي يخاف الله

باخودایی [ن] كون الفرد مؤمناً وعادلاً. أيمان

باد [ن] ۱ - هواء، ریح: بهختی فهقیر باده یا باران
[په‌ند] ۲ - مرض آلام المفاصل: ژان و باد داگه له
پشتی

باده [ن] شراب، نبیذ، کحول، خمر
بار ۱ [ن] ۱ - حمل ۲ - ثقل ۳ - وضع، شأن:
بارو وه‌زعی پړه له کامه‌رانی.

۴ - انتقال الی مکان آخر
۵ - قشيرة تغطي الشفاء نتيجة لمرض كالحمى مثلاً.
بار ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتكون صفه:
خه‌فه‌ت = خه‌فه‌تبار

أ - له بار چوون [چ] الأجهاض، سقوط الجنين:
ژنه‌ی منال له باری چگه.

ب - له بار دان [چ] ۱ - الانتقال الی مکان آخر ۲ -
التحمیل والذهاب: شه‌وه‌کی ټه‌ول گول سووا له بار
دان

بارانه [ن] ضریبه الحملات: چه‌نی بارانه لیتان
سه‌نن؟

بارجه [ن] بارجه، سفینه
بارحه [ن] قبض، حر شدید: وه‌ ئی بارحه له ده‌یشت
وازی که‌ن.

بارخانه [ن] مخزن، مستودع الحملات

بارکەر [ن] الذي يحمل الحملات، الشاحن
بار کردن [ج] ۱ - الانتقال الى مكان آخر
۲ - التحميل، الشحن: هزار گونیه بار کردیم
بارکوه [ن] ۱ - الحمل، المقدار الذي يحمله
الشخص على ظهره: بارکوله به گ چیلگ ها وه
کولیه وه.

۲ - کمیہ کبیرہ [م] يهك بارکوله نان هاورد
بارویت [ن] کذب وبهتان: قسه گهت، گشتی
باروبته.

باروود [ن] ۱ - بارود ۲ - كناية عن الغضب: بوه وه
باروود
باری [ئن] قادر على حمل الأثقال [حيوان]: خمر
چهرمك بارى به.

باریک بوونه وه [ج] ۱ - أن يصبح ضعيفاً ۲ - أن
يصبح ربيعاً ۳ - أن يصبح ضيقاً.
باریک کردنه وه [ج] ۱ - الأضعاف ۲ - جعله ربيعاً ۳
- التضيق

باریکی [ن] ۱ - حالة كون الشيء ضعيفاً، ربيعاً أو
ضيقاً: بهن له باریکی برینگ، مهرد له قایمی. ۲ -
السهم: هزال مصاب بمرض مزمن.
باریکی دار [ئن] مصاب بالسهم

باریه [ن] حصیر، باریه

باز ۱ [ن] ۱ - طیر الباز ۲ - قفز: وثوب: وه يهك باز
په‌پیه و سه‌ری دیواره‌گه‌وه.

باز ۲ - [پاش] تضاف الى الأسم فتكون صفة:
فیل = فیل‌باز. چکره = چکره‌باز

بازار [ن] ۱ - سوق ۲ - حالة السوق من بيع وشراء:
بازاری قوماش گهرمه

بازارگهر [ن] متسوق: کی بازارگهردانه؟

بازار کردن [چ] التسوق: چم ئه‌پا بازار کردن.

بازار گهرمی [ن] دعاية، تهريج: بازار گهرمی ئه‌پا
سه‌رتیپ که‌ن

بازار گهرمی کردن [ئن] الدعاية، التهريج

بازاری [ئن] ۱ - تجاری ۲ - عادي ۳ - ردی: ئه‌و
پارچه خاس نی‌یه بازاری‌یه.

بازه ۱ [ن] نوع من القماش

بازه ۲ [ئن] عقابی اللون، مخطط ومنقط بالسواد

بازدان [چ] الطفر، القفز، الوثوب: باز دا وه سه‌ری
دیواره‌گه‌یه‌وه.

بازرگان [ن] تاجر

بازرگانی [ئن] تجاری، خاص بالتجارة

بازرگانی کردن [چ] ۱ - الاشتغال في الاعمال التجارية
۲ - المتاجرة

بازقه‌پان [ن] حیه قافزه، حیه تقفز وتثب
 بازگ [ئن] ۱ - عُنابی اللون ۲ - أعشم، أبلق
 بازگهردان [ن] أُنْتَخاب الملك عن طريق اطلاق باز
 على مجموعة من الناس ويفوز الذي يحط الطير عليه
 بازگ بوونه‌وه [چ] ۱ - أن يصبح عنابي اللون. ۲ -
 الأنكشاف، : همر رووژئی تیی بازگ بووگه‌وه.
 الظهور ۳ - أن يصبح اعشم، أبلق
 بازگ کردنه‌وه [چ] ۱ - بلق (العين) ۲ - الكشف،
 الأظهار: بازگی مه‌که‌ره‌وه.
 بازگی [چ] ۱ - كون اللون عنابي ۲ - كون (العين)
 أبلق. أعشم
 بازمه [ن] دلو، أكله تعد من الحليب الخاثر
 بازنه [ن] رقااص الساعة
 بازنگ [ن] حلقة زينه تلبسها الفتيات في العيد
 بازوو [ن] ۱ - عضلة ۲ - عضد
 بازوودار [ئن] ذو عضلات قوية
 بازی [تم] وازی: بازی کوتان خواه‌شه
 بازیکه‌ر [تم] وازیکه‌ر: سه‌روه‌ر بازیکه‌ری تووپانه
 بازی کردن [تر] وازی کردن: مناله‌گان له ده‌شت
 بازی که‌ن.
 بازیوه‌ن [ن] سوار من القماش يحتوى على تعويذه

يشد على الزند دفعاً للشر.

بازیوه چان [ن] مآقه: أن يشتد بكاء الصبي ويأخذه
النشيج

بازیوه چان کردن [چ] المآقه: المادة السابقة: بجوو
فهрман بازیوه چان بکهی!

باس [ن] ۱ - حديث، كلام ۲ - قصة ۳ - اخبار
باسکهر [ن] ۱ - متحدث ۲ - راو

باس کردن [چ] ۱ - التحدث ۲ - رواية القصص
والأخبار

باشققه [ئن] ممتاز، أفضل، أجود، أرقى، أحسن:
ئو میه ی پهره باشققه ی گشتیانه
باغه [ن] باغه

بافه [ن] شماله، بائه: باقه من الزرع المحصود
بافه و نان [چ] جمع الشماله، بائه
بافه و نهر [ن] جامع بائه

بافت [ئن] أجوف، جوفاء: ئی چووه بافته
بافتی [ن] كون الشيء أجوفاً، جوفاء
باقه [ن] حزمه، ربطه باقه

باقلله [ن] حبة الباقلاء، نبات الباقلاء

باك [ن] ۱ - خوف: ههر باکی له کهس نی یه ۲ -
هم: هیچ باکت نی یه له مناله گانت.

بالك كردن [ج] ۱ - الخوف من ۲ - الأهتمام
بال [ن] ۱ - ساعد، زند، ذراع ۲ - جناح ۳ - ردن ۴
- جهة:

له چوار بالاً هاتن ۵ - باع
- له شقه‌ی بال دان [ج] الطيران: كه‌وه‌گه دا له
شقه‌ی بال.

بالاً ۱ [ن] ۱ - قامه ۲ - فطر يحدث تحت اصبع
القدم، يعتقد الناس أنه دليل الطول والقامة
بالاً ۲ [ثن] أعلى: بالاً جوو

بالاً بهرز [ثن] طويل القامة
بالاً بهرزى [ن] كون القامة طويلة
بالاً خانه [ن] ۱ - عمارة ۲ - ناطحات السحاب
بالاً كردن [ج] أن يمتد قامته: ماشه‌للا، كوره‌دان وه
يه‌كجا بالاً كرد.

بالان [ج] طيران، الطيران الجوي
باله [ن] باله، حزمة: په‌نجا باله گوش سه‌نگه.
باله‌كه‌و [ن] مرض يصيب أجنحة الطيور فيحيلها
زرقاء اللون ويفقد الطير المريض قابلية الطيران
بالباز [ن] عسكري، يلبسون الملابس المدنية ويضعون
علامة مميزة على أذرعهم لتمييزهم عن المدنيين،
وتوسعا: شرطي

بالبازی [ن] شرطه .
 بالبهس [ئن] مخفور، موثوق الیدین: به نیوانه گان
 بالبهسن .
 بالبهس کردن [چ] توثیق الیدین
 بالته [ن] سکینه کبیره . ساطور
 بال دار [ئن] مجنح: گیانه وهری بال دار .
 بال دان [چ] جعله یطیر: بالی مهلچگه گه بده .
 باللق [ئن] بالغ، راشد
 بالقی [ن] سن البلوغ، سن الرشد
 بال کردن [چ] التجنح: أنماء الأجنحة: وه چهن
 رووژ مهل بال کیگه؟
 بال گرتن [چ] ۱ - الطیران ۲ - الأسراع [م]: ئه وه
 چون زو هاتینه و جی، ئه وه بال گرتن .
 بالنده [ن] طیور، معجنحات
 بالشت [ن] وساده
 بالوک [ن] فالول
 بالینهک [ن] طیاره
 بالینهوان [ن] طیار
 بالینج [ن] وساده
 بالینگا [ن] مطار، میناء جوی
 بامیه [ن] بانیا، نبات بانیا

بان ١ [ثك] فوق: وه تاوسان له بانى مالم خهفن.
 - له بان = علاوة على ذلك، فوق ذلك، بالإضافة الى
 ذلك: له بان نهو يشه و نهو يش دو شاى زيايه!
 بانا [ئن] قادم، آت: بانا شهو.
 بانان [ن] الأيام الماضية، الزمن الفائت
 بانه [ن] ١ - خط تقسيم الأرض الى ألواح ٢ - فرعة
 الكلاش ٣ - قدح الشاى
 بانه برين [ج] ١ - التخطيط الى ألواح ٢ - عملية
 فرعة الكلاش
 بانه وان [ن] أغطية النوم
 بان جهو به سانه كى [ن] لعبة قوامها تغطية عين
 اللاعب والطلب منه البحث عن شيء بالقرب منه.
 بان جهو [ن] مرض بعد النظر
 بان جهوى [ن] غطاء الوجه، حجاب
 بان خه ور [ن] قطعة من القماش توضع على العجين
 لحفظه من الأتربة وغيرها.
 بان دانه وه [ج] ١ - إزالة الغطاء عن: ميديا وه شهو
 بان خوهى ديگه وه.
 ٢ - حفر وإزالة الغطاء التراي عن: بان چال گه نمه گه
 دانه وه.
 باندهم [ن] غطاء خفيف يغطى به وجه الطفل عند
 النوم

بان سه خری [ن] خیط یشد به جلال حیوان من
فوق الذیل

بان سه ری [ن] سلسله من الخرز تشدها النساء علی
الرأس للزينة

بان [ن] قطعه من الصوف تترك علی ظهر النعجة عند
جز صوفها لحفظها من الحرارة

بانگ [ن] ۱ - آذان ۲ - صوت عال ۳ - استدعاء:
بجوورهو هه ر بانگت که ن .

بانگه واز [ن] ۱ - بیان ۲ - إعلان

بانگ دان [ج] الآذان، اداء الآذان: ئه ری بانگی
ئیواره دریاه؟

بانگدهر [ن] مؤذن: مهلا حه سه ن بانگدهری مزگه فته
بان گرتن [ج] ۱ - التسقیف ۲ - التغطية ۳ - الوقوف

علی شیء لحفظه: بان کاره گه گرتگه .

بان گرتنه وه [ج] ۱ - ازاله السقف: بان خانگه گه یان
گرتنه وه دووباره بانی گرتن . ۲ - أزالة الأغطیة:

سهرده، بانمان مه گره وه .

بانگ کردن [ج] ۱ - الاستدعاء ۲ - المناداة: بجوو
دالگت هه ر بانگت کیگ

بانگ کیشان [ج] المناداة والبحث عن: کوره گه ی
فلامه رز گوم بوه و بانگی کیشن .

بانگ له وەر دان [چ] ۱ - الهجرة أو الذهاب بدون
 هدى: له فقهیری بانگ له وەر دا
 بان نان [چ] التغطية ۲ - التستر على ۳ - الأخفاء
 بتغطيته: هه چگ بکهن بانی نه.
 باننگ [ئن] الأعلى، الفوقی:
 بان وه بان [ئن] علناً، جهراً: له بان وه بان خاصه.
 بانوو [ن] سیده
 بانیه تیمانه [ن] خط من الحیاكة حول القسم العلوي
 من الكلاش
 باو ۱ [ن] ۱ - عادة ۲ - نمط ۳ - عرف ۴ - نسق
 باو ۲ [ئن] ۱ - شائع ۲ - معتاد ۳ - مألوف: ژن
 وه ژن له ناو کورده واری باوه.
 باوان [ن] أهل [الأبوان والأخوة] للمرأة المتزوجة:
 شوونی باوانت وه چه پهی نهی بوو [فولکلور]
 باوانی [ن] هدية من أهل العروس لبيت العروسین
 باوهت [تم] بابته
 باوهپ [ن] ۱ - اعتقاد: باوهرت وه قسهی من نییه!
 ۲ - ایمان، مبدأ: باوهپم هاورد وه خودا
 ۳ - تصدیق: درووزنه کهس باوهپه پی نیه کیگ.
 باوهپ کردن [چ] ۱ - الاعتقاد ۲ - الإيمان ۳ -
 التصديق: باوهپ وه پیت کهم

باوه‌پهاوردن [ج] الايمان: ثاخر جار، باوهر وه پيان هاورد.

باوه‌ژن [ن] الرأبه، زوجة الأب

باوه‌سير [ن] بواسير

باوش [ن] ۱ - حضن ۲ - مقدار ما يسعه الحضن ۳

- جحر

- نهو باوش گرتن [ج] الاحتضان: گشت كه‌سى منالى خوهى گريگه‌و باوش.

باوش پيا كردن [ج] ۱ - الاحتضان ۲ - المعانقة ۳ -

الحمل في الحضن

باوش لى‌دان [ج] الحمل في الحضن: باوش له شه‌ته‌گه دا.

باوگه [ن] أب، والد

باوگه [سر] صيغة مناداة الوالد

باوگه پروو [سر] للتعبير عن ۱ - الحزن ۲ -

الاستغراب

باوگه گه‌ورا [ن] الاب الروحي: ميرزا باوگه گه‌ورای

كاكه‌بى‌يه

باوگه و باپير [ن] الأسلاف

باوگى ۱ [ن] الأبوة

باوگى ۲ [ئن] أبوى: سهردار براى باوگى‌يه

بايه [ن] قيمه: بايهی دیناری

بايه [ن] باطیه: قدر صغير بلا غطاء

بايه دهس [ئن] مسرف: بايه دهس قهت دهوله مهن
نيهوگ.

بايه دهسی [ن] اسراف: بايه دهسی خاس نی یه و
گژوژیش خاس نی یه.

بايه قوش [ن] بوم

بايه م [ن] لوز

بايه مه [ن] ورم سرطانی: بايه مه یگ له ژیر ملی دهر
هاتگه.

بايخ [ن] ۱ - اهتمام ۲ - اهمية

بايخ دان [ن] ۱ - اهتمام ۲ - اعارة الأهمية.

بايس [ئن] محتاج: سه د دینار بايسمه

بايس بوون [چ] الاحتياج ألی: ههر چیشتی بايست
بو، ئه پرا لای خوهم.

بايس کردن [چ] التطلب: بايس نيه که ی من بام

بايسي [ن] ۱ - حاجة ۲ - ضرورة

به به [ن] طفل رضيع [طفل]

بهت [ن] بط

بهتات [ئن] هزلي، منکت، ممازح: بهتات ههر پير
نيهو

بهتانی [ن] هزل، تنکیت، مُزاح
بهتانی کردن [ج] الممازحة، التنکیت، الهزل.
بهتر [ئن] ۱ - اکثر ۲ - أقوى، اشد
بهتريف [ئن] ۱ - متبهذل ۲ - متلف: واران بهتريفمان
کرد.

بهتريف بوون [ج] ۱ - التبهذل ۲ - التلف
بهتريف کردن [ج] ۱ - البهذلة ۲ - الأتلاف
بهتری [ن] مرض الرمد، التراخوما
بهتری کردن [ج] الأصابة بمرض الرمد: چهوی
بهتری کردگه
بهتیه [ن] عباءه

بهجاش [ن] تجحيش (المرأة المطلقة)
بهجاش کردن [ج] التجحيش، المادة السابقة
بهخهّل [ن] ۱ - عب: ۲ - جنب: له بهخهّل خهفتن
بهخت [ن] خط، نصيب
بهخته‌وهر [ئن] محظوظ
بهخت‌دار [ئن] محظوظ
بهخسهّم [ن] البقسماط: نوع من البسکویت
بهخشان [ج] ۱ - الأعفاء: بهخشایه‌ی وه خودا.
الصفح عنه ۲ - الأهداء: قلمی بهخشیه پیم
بهخشیش [ن] هدية، عطية

به‌د ۱ [ن] ۱ - زعل: به‌دی هات ۲ - کره، کراهیه:
به‌دم له قسه‌ی نه‌وه‌پۆی تیگه.

به‌د ۲ [ئن] ۱ - سی، ردی ۲ - شریر ۳ - نحس،
خبیث، لئیم

- له به‌د [] ۱ - علی حساب: چایه‌گه‌ی له به‌دی منه
۲ - نیابه‌عن: کی له به‌دی منه و قسه‌ کرد؟

به‌ده‌ل [ئن] ۱ - زائف ۲ - مقلد، غیر أصیل
به‌د به‌خت [ئن] ۱ - منکوب، غیر محظوظ ۲ - تعیس
به‌د به‌خت بوون [چ] الانتکاب: هه‌ر که ژنی به‌مری
به‌د به‌خت بوو

به‌د به‌خت کردن [چ] الانکاب: جعله یصاب بالنکبة
به‌د به‌ختی [ن] ۱ - سوء الحظ ۲ - نکبة ۳ - تعاسة
به‌د به‌ختی گرتن [چ] الأصابة بالنکبة والتعاسة

به‌دکار [ئن] ۱ ظالم ۲ - مؤذ ۳ - مسيء
به‌دکاری [ن] ۱ - ظلم ۲ - اذاعة ۳ - أساءة، سیئه
به‌دکاری کردن [چ] ۱ - الأظلام ۲ - الأیذاء ۳ -
الأساءة الی

به‌د کردن [چ] أن یصییره مسیئاً: ئەمه‌لی به‌د مه‌که
به‌دگوو [ئن] بذیء اللسان، سفیه
به‌دگووی [ن] بذاءة اللسان، سفاهة

به‌د هاتن [چ] ۱ - أنزعاج: ئەرا به‌دی له قسه‌ی پراسی
هات؟

٢ - الكره: بهدم له ثابهمى خراو تيگ
بهدى [ن] ١ - أساءة، سيئة ٢ - شرور ٣ - نحاسية،
خبث لزوم ٤ - رداءة ٥ - وشاية
بهديكر [ن] واشي

بهدى كردن [ج] الوشاية، المادة السابقة
به ١ [ن] ١ - ثمر ٢ - محصول، حاصل ٣ -
نتاج، نتيجة ٤ - ماتحملة الأرحام
به ٢ [پاش] تضاف الى الأسم لتكون اسم
الفاعل:
رهنج = رهنجهر. بار = باربه
به [ن] قطع كبيرة من الصخور
به ١ [ن] ١ - طبقة، صنف ٢ - تسلسل، ترتيب ٣ -
مخلب: المكان الذي يحلب فيه الحيوان وخاصة
الأغنام.

أ - دوو بهره: الحلب مرتان في اليوم
ب - يهك بهره = الحلب مرة واحدة في اليوم
بهره بهره [نك] ١ - بالتسلسل، بالتدرج ٢ - شيئاً
فشيئاً: بهره بهره ماس بووگ وه كهره [پهند]
بهره رووزان [ن] نوع من التمور
بهره كهت [ن] ١ - بركة ٢ - زيادة ٣ - كلمة تستعمل
عند الانتهاء من حلب الحيوان وخاصة الأغنام تعني:
دعها تذهب، وليمزيد الله من عطائها.

به‌ره‌کەت کردن [ج] ۱ - الأزدیاد ۲ - التزاید ۳ - أن

تصییبه البرکة

به‌ره‌هوود [ن] جحیم، برهود

به‌ره‌وه‌ش [سر] تستعمل لته‌دأة الماعز ومسكه وحلبه

به‌رباد [ئن] ۱ - متبه‌ذل: حالمان به‌رباده. خه‌لیه‌گه

به‌رباده ۲ - متلف ۳ - مخرب

به‌رباد بوون [ج] ۱ - التبه‌ذل ۲ - التلف ۳ -

الخراب

به‌رباد کردن [ج] ۱ - البه‌ذلة ۲ - الأتلاف ۳ -

التخريب

به‌ر بادی [ن] ۱ - به‌ذله، تبه‌ذل ۲ - تلف، أتلاف ۳

- خراب، تخريب

به‌ر به‌ن [ن] برین: نوع من التمور

به‌رپا [ن] ۱ - قیام، أقامة ۲ - ثوران، اثاره

به‌رپا بوون [ج] قیام، اندلاع: جه‌نگ به‌رپا بو

به‌رپا کردن [ج] الاقامة، الاشارة: به‌دکار خه‌ریکه

ئا‌زاه به‌رپا کی‌گه

به‌رتیل [ن] رشوة، برطیل

به‌رتیل خواردن [ج] الأرشاء: به‌رتیل خواردن

حه‌رامه.

به‌رتیل خوهر [ن] المرتشي

به‌رتیل دهر [ن] الراشي
 به‌رخسن [چ] الأجهاض، سقوط الجنين (حيوان):
 مانگاگه‌مان به‌رخس.
 به‌رد [ن] كارثة، مصيبة، نكبة: به‌رد گه‌ورای هاته
 مليا.

به‌ر دار [ئن] ١ - مثمر ٢ - منتج ٣ - مريح
 به‌رده [ن] مايؤخذ: خوارده‌م به‌رده‌م!
 به‌رده ره‌وا [ن] رجم
 به‌رده‌ره‌وا كردن [چ] الرجم: به‌رده ره‌وا كريا.
 به‌رده‌لا [ئن] منكوب
 به‌رده‌لا كه‌فتن [چ] الأنتكاب: الأصابة بالنكبة: ئى
 به‌ديه‌خته ئه‌يه سى جاره به‌رده‌لا كه‌فى.
 به‌رز [ئن] ١ - طويل ٢ - عال، شاهق ٣ -
 جهوري.

- وه به‌رزگك بانان [در] في منأى من المشاكل.
 به‌رزه [ن] مرتفع، مرتفعات
 به‌رزه بوون [چ] الترفع [مكانة أو منصباً]
 به‌رزه كردن [چ] الترفيع [مكانة أو منصباً]
 به‌رز بوون [چ] ١ - أن يصبح طويلاً، أن يعلو،
 يسمو، يرتفع: داره خورماگه‌مان به‌رز بوه.
 به‌رز كردنه‌وه [چ] أن يزيد علواً ثانية: كه‌مى ده‌ست
 به‌رز بكه‌ره‌وه.

به‌رز وگورز [ن] مشادة كلامية

به‌رزی [ن] ۱ - طول ۲ - علو، سمو ۳ - رفعة ۴ -

مكان مرتفع: ثاويه‌گه‌مان ها وه بان به‌رزیگه‌وه

به‌رگ ۱ [ن] ۱ - ملابس، ثياب، هندام ۲ - جلد
به‌رگ ۲ - [تم] به‌ره

به‌رگ [ن] رصاصة، طلقة: بوه به‌رگی چای.

به‌رگ دور [ن] خیاط

به‌رگ دورن [ج] الخياطة، التخييط

به‌رگرتن [ج] ۱ - أن يثمر ۲ - أن ينتج، أن يحقق

نتيجة: ئی کاره به‌ر نیه‌گری.

به‌رق [ن] ۱ - رعد ۲ - كناية عن السرعة

به‌رم [ن] تباهي، برم، تبجح: كه‌م به‌رم بکه.

به‌رماغ [ن] مزین، أوراق أنبوية فارغة للسيكاير

به‌رمه‌کی [ئن] سخي، كريم اليد

به‌رم کردن [ج] المباهاة، التبجح، التبرم: به‌سه!

كه‌م به‌رم بکه.

به‌رمیل [ن] برمیل

به‌رنامه [ن] ۱ - برنامج ۲ - منهج

به‌رهق [ئن] صميمي، لح: برای به‌رهق

به‌رو [ن] بلوط، شجرة البلوط

به‌ريد [ن] برید

به‌ريد به‌ر [ن] ساعي البريد

بهريدچی [ن] موزع البريد
 بهز [ن] مؤخرة الشيء، عكس الصدر
 بهزهي [ن] عطف، الشعور بالعاطفة على ...
 بهزهبي يّ هاتن [ج] الشعور بالعطف على: بهزهبي
 وه كهس دا نيه تيگ.

بهزر [ن] ۱ - المادة المنوية ۲ - بذور: بهزري كه تان
 بهزگه [ئن] ۱ - حزين ۲ - كتيب: فانوس، هه ميشه
 بهزگه.

بهزگه بوون [ج] أن يصبح حزينا ۲ - الاكتئاب
 بهزگی [ن] ۱ - حزن ۲ - كآبة

بهزم [ن] ۱ - مشكلة ۲ - هرج
 بهزم و بهزم [ن] مشاكل وهياج، فوضى
 بهژن [ن] قامه

بهژن وبالا [ن] هيئة
 بهس ۱ [ن] ۱ مقدار كافٍ: بهس مانگيگه تارد
 سه نم ۲ - ربط، عقدة

بهس ۲ [ئن] كافٍ، واف: خوراکه گه بهسه، تا هه م
 بارم؟

بهسانن [ن] ۱ - الربط، الشد، عمل عقدة
 ۲ - العن: ربط الزوج من الاتصال الجنسي بالزوجة
 بهسانته وه [ج] الربط، التوثيق: بهمانته وه هه ردوو بالی
 بهسانته وه.

بهسه [ن] ۱ - سد ۲ - ربط، عقدة
 بهسه زوان [ئن] ۱ - معقود اللسان ۲ - مسکین
 بهستهنى [ن] مثلجات
 بهس کردن [ئن] الأكتفاء، سد الحاجة: مانگی
 فهردهی ئارد بهسمان کیگ.
 بهسیاک [ئن] ۱ - مسدود ۲ - مربوط ۳ - معقود ۴ -
 متعن، غیر قادر على الممارسة الجنسية
 بهسیان [چ] ۱ - الأنسداد ۲ - الأنعقاد ۳ - التعنن
 بهسین [پاش] تضاف الى الأسم لتكون مصدر
 الفعل: کهپهر + بهسین = کهپهر بهسین
 بهش [ن] ۱ - حصّة ۲ - قسمة، تقسیم ۳ - طريقة
 دینیة: بهشی دهوزیشی پی دریاگه
 بهش دار [ئن] ۱ - شریک، مشارک ۲ - صاحب
 طريقة
 بهشدارى [ن] مشاركة، مساهمة
 بهش دارىکردن [چ] المشاركة، المساهمة
 بهشرگه [ن] شهية: بهشرگه ی بهسیاکه، نان دلی
 نیه کیشى.
 بهشکەر [ن] موزع، قاسم، قاسم الحصص
 بهش کردن [چ] ۱ - التوزيع ۲ - التقسيم ۳ -
 العزل: کوپه گانی شیروان بهش کردن.

بهشوالین [ن] تکه : خیط لربط الشروال
 بهشیر [ن] خيار البذور: خيار يترك حتى ينضج تماماً
 لغرض الحصول على بذوره
 بهقيه [ن] خياطة، درزنه
 بهقيه دان [ج] الخياطة، الدرزنه: بهقيه زه خمه گه ی
 دان .

بهكره [ن] بكرة الخيوط
 بهگه [ن] كبير، كبير القوم، لقب أقطاعي
 بهگزاده [ئن] ۱ - نبيل ۲ - سليل الأسر النبيلة ۳ -
 صاحب جاه ومنزلة

بهگل. [ن] اكلة تعد من الطحين والدهن
 بهل ۱ [ن] ۱ - ماعز قصير الأذنين ۲ - بخاخه،
 أبخاخ

بهل ۲ [ئن] منتصب، مرتفع: گيسی بهله: گووشی
 بهله .

بهلا [ن] ۱ - بلاء، مصيبة ۲ - الشخص الداهي

بهلانه [ن] قش. التبن

بهله چهق [ن] عظم الزند

بهله فيره [ن] اسهال شديد

بهلهك [ن] سوس، نبات السوس

بهله كاف [ن] لبأ

بهلم [ن] بلم، زورق

بهلمرك [ن] الزح: طرف المرفق النائي

بهلهوبون [چ] الانتصاب

بهلهوشه [ن] عُقال: مرض يصيب قوائم الخيل

بهلهوکردن [چ] النصب: جعله ينتصب

بهلُخ [ن] غشاوه، غمامة: بهلُخ بان بينای گرتگه.

بهلُخه [ن] مشكلة: يهك بهلُخه‌ی ناگه‌سه‌وه!

بهلدان [چ] البخ. بهل ميز دا.

بهلگه [ن] ۱ - مستمسك ۲ - دليل اثبات

بهلم [ن] تبين خشن: كيه‌گه ههر بهلمه.

بهلووتنهك [ن] لسان المزمار

بهلووکه [ن] البظر

بهلى [ل] نعم، بلى

بهلى [ن] ۱ - كون الشيء منتصباً ۲ - كون الماعز

قصير القامة

بهليهك [تم] بهلهك

بهليهكين [ئن] كثير السوس، خاص بالسوس

بهم [ن] قنبلة

به‌مباران [ن] قصفه

به‌مباران کردن [چ] ان يقصف

به‌مب‌وول [ن] مشكلة، فوضى: ئه‌پا ئه‌ی به‌مب‌وول
خسه‌و شوونى!

به مبول نانهوه [چ] اثاره المشاكل والفوضى
بهن [ن] ١ - خيط ٢ - قيد، غلال ٣ - سجن ٤ -
سلسلة جبل ٥ - منع ٦ - ربط الاغنام للسمنة ٧ - قوة
٨ - تعويذة.

أ - له بهن گرتن [چ] ان يربط الاغنام للسمنة
ب - له بهن هاتن [چ] القدرة على: كهس له بهنى
نيه تى

به نار [ن] سلسلة جبلية عالية
به نام [ئن] سيء السمعة، مفضوح
به نام بوون [چ] ان تسوء السمعة، الانفضاح
به نام كردن [چ] اساءة السمعة، الفضح
به نامى [ن] سوء السمعة، فضيحة
به نه [ن] عبد، مخلوق
به نه ر [ن] سفح الجبل
- له به نه ر كردن [چ] العد، الاحتساب بالتسلسل.

به نه بر [ن] حيال، مخادع: نهو كابر به نه بر.
به نه برى [ن] تحايل، مخادعة
بهن بوون [چ] الانقياد، الاقتناع بالكلام
به نهج [ن] تخدير، مخدر (مادة)
به نهج دان [چ] التخدير
به نهج ده ر [ن] مخدر: الشخص الذي يقوم بالتخدير

بهنده ۱ [تم] بهنه

بهنده ۲ [سر] انا: تستعمل للتباهي والتفاخر: بهنده

گورایانه!

بهندهر [ن] ۱ - میناء بحري ۲ - خيط يشد به فوهة

القرب

بهندوول [ن] بندول الساعة ۲ - رشاء: حبل الدلو

لرفع الماء من الابار

بهنسهعت [ن] سوار الساعة

بهن کردن [ج] ۱ - وضعه في السجن ۲ - اقناعه

وبالتالي منعه من امر ما.

بهنگگ [ن] مربوط الحيوانات، مربوط.

بهنی [ئن] رباط (الاغنام)

بهنین [ئن] خیطی، ذو خیوط

بهنیوان [ن] سجین، مسجون

بهوجی [سر] ولوان، مع انءكلمة تستعمل

للاستدراك: بهوجي من چه مه؟!

بهور [ن] ۱ - بپر ۲ - كل انسان قوي: بهوری بان

شیره

بهوش [ئن] ۱ - فارغ ۲ - لا معنى له

بهوشایی [ن] ۱ - فراغ ۲ - خلو: كون الشيء خلوا

بهون [ن] ارض غير مزروعة

بهونى [ن] له بهونى: وفرة، كثرة، غزارة
 بهه [سر] للتعبير عن الإعجاب
 بههار [ن] ربيع
 بههارى [ئن] ربيعى، خاص بالربيع
 بههشت [ن] جنة، فردوس
 بههشتى [ئن] جنتى، خاصة بالجنة: پاو
 صالحانىگه، بههشتى به
 بهههشت [تم] بههشت
 بهههشتى [تم] بههشتى
 بههراو [ن] نوع من التمور
 بههمه [ن] بهماذ (عشب)
 بهى [ن] سفرجل
 بهيات [ن] نوع من المقام الكردي
 بهيان [ن] اول الفجر، غيشة
 بهپتال [ن] ١ - طبيب بيطري ٢ - كلاش كبير الحجم
 (بپتال)
 بهيته [ن] تبيت (الحيوان) في المرعى ليلا
 بهيتهدان [ج] التبيت
 بهيومباغ [ن] معنقة، ربطة العنق
 بت [ن] صنم، وثن ٢ - الهة
 بته [ن] ١ - بقع: شهوهگهى بته دىرى ٢ - الجذل:

جذور الشجر الظاهرة على الارض بعد قطعها: سی
چوار بته بکهن تا ئاگرئی بکهیمه وه ۳ - ضمان،
تأمین.

- له بته نان [چ] یضمن، ان یؤمن: ثمجا کاری تر له
بته نانه تاواز باران له کاره گه یان؟

بته دار [ئن] ابقع: پارچه ی بته دار
بته و [ئن] ۱ - راسخ میخه گه بته وه ۲ - رصین:
دیواره گه بته وه ۳ - مسدود: قاپیه گه بته وه ۴ - متین،
محکم: کارمان بته وه.

بته و بوون [چ] ۱ - الترسیخ ۲ - الانشداد شدا
محکما ۳ - الانسداد

بته و کردن [چ] ۱ - الترسیخ ۲ - الشد ۳ - السد
بته وی [ن] ۱ - رسوخ ۲ - متانه ۳ - رصانه ۴ -
انشداد ۵ - شد ۶ - مکان امین: خوه یان دانه و
بته وی.

بته رهس [ئن] وثنی، عابد الاصنام
بته رهسی [ن] الوثنیة: عبادة الاوثان
بج [ن] نهاية مدیبة: بجي شهوك
بج دار [ئن] دو نهاية مدیبة

بختان تاله [ئن] سیء الطالع، سیء الحظ
بخت [ن] ۱ - تهمة ۲ - بهتان، افتراء

بختان تالهي [ن] سوء الطالع، سوء الحظ
 بختکەر [ن] متهم، مدعى
 بخت کردن [چ] الاتهام: ئه‌را وه ناهه‌ق بخت که‌نه
 مه‌ردما!

بخوهر [ن] اكال، نهم
 بخوور [ن] بخور
 بخوور دان [ن] مبخرة
 بر ۱ [ن] ۱ - مجموعة: هه‌ر برینگ جوورى باسى
 کینگ ۲ - قطع: بری په‌س ها له‌ی دووله.
 ۳ - قطع، انقطاع، عزل، انعزال ۴ - الوصول
 بر ۲ [ن] متلعم
 بر ۳ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم فاعل:
 سه‌ر = سه‌رپر

برا [ن] اخ، شقيق
 برات [ن] هدية، يقدمها الى بيت المتزوجة،
 الشخص الذي خصصت له هدية من مهر البنت
 براتوته [ن] اصبع بنصر

براده‌ر [ن] رفيق، زميل، صديق
 براده‌رى [ن] رفاقة، زمالة، صداقة.
 برارزا [ن] ولد الاخ، ابن الاخ او بنت الاخ.
 برازا [تم] برارزا

برازا وهزا [ن] حفيد الاخ

بران [ن] ۱ - سائق ۲ - قطیعة: بری برانه
براورد [ن] ۱ - ملاحظه، معاینه ۲ - نظر، نظره ۳ -
مقارنه

براورد گرتن [ج] ۱ - الملاحظه، المعاینه ۲ - النظر
۳ - المقارنه

برای بهر [نن] مماثل، مقابل، متساو، برای بهر یه کن
برای بر [ن] قطیعة، قطع العلاقة
بربره [ن] منجل مسنن يستعمل في حصد الشلب
بربوون [ج] ۱ - التلثم ۲ - الانقسام أ - الانعزال
الی قطع: ولأخه گان بر بوون
برپاسکردن [ج] الالتحاق بـ ۲ - الاكتفاء: نانه گه:
که مه برپیان دا نیه کیگ.

برج [ن] ۱ - برج ۲ - طالع ۳ - بریق
برجلانه کی [ن] لعبة قديمة يلعبها الاطفال
برد [ن] مدى: بردی تفهنگ. بردی دهس
بردن ۱ [ج] ۱ - الاخذ: کی چه کوشه گه برد؟ ۲ - ان
یذهب بـ: ثاو بردهی ۳ - قضاء [الوقت] ۴ - الاشارة
الی: کی ثاود بردگه؟

بردن ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتكون المصدر:
سهرسم + بردن = سهرسم بردن

بردنه وه [چ] ۱ - الارجاع: کی ئه مانه ته گه برده وه؟ ۲
- الغلب، الفوز: کی له وازی برده وه ۳ - المسح،
الازالة: بانزین له که ی قوماش بیگه وه ۴ - القصر

برپرگ [ن] تجبن

برپرگه [ن] عجر، عجرة

برپرگه دار [ئن] متعجر

برپرگه دان [چ] التعجر

برپرگ دان [چ] التجبن: شیره گه برپرگ داگه.

برژانگ [ن] هذب، رمش العين

برشانن [چ] ۱ - الشوي ۲ - الايلام ۳ - التعذيب: ۴

له ناو روین خوهم برشانهم.

برشیاگ [ئن] ۱ - مشوي ۲ - متألم ۳ - متعذب

برشیان [چ] ۱ - الانشواء ۲ - التعذب: سزیام و

برشیام بۆم وه کووی بریان، بۆم وه ته ماکوو سه ر

سخته ی قلیان [فولکلور]

برغی [ن] مسمار ملولب او مصومل

برقی [تم] برغی

برك [ن] ۱ - زمي ۲ - قذف

برك دان [چ] ۱ - الرمي ۲ - القذف

برکردن [چ] ۱ - جعله يتلعثم: نه خوه شیگه زوانی بر

کرد ۲ - الوصول: وه ره جه خوراوا بر کردنه و جی ۳ -

التقسيم او العزل الى قطع او مجموعات ٤ -

الكفاية: نانه گه كه مه بر وه پيمانانیه كيگ

برنج [ن] ١ - رز، تمن ٢ - معدن البرونز

برنجی [ئن] ١ - ممتاز ٢ - برونزی، نسبة الى برنج،

برنده [ئن] شجاع. كابرا نازاو برنده سه

برنده یی [ن] شجاعة. برنده یی وه قسه نی یه، وه

کرده یه.

برنگ [ن] ١ - رمیة ٢ - قذیفة ٣ - التهاب الزائدة

الدودية

برنگخهر [ن] قاذفة

برنگ دان [چ] ١ - الرمي ٢ - القذف.

برنگ کردن [چ] الاصابة بالتهاب الزائدة الدودية

بروا [ن] ١ - عقيدة، اعتقاد ٢ - ثقة: بروا وه كهس

نيه دیری

بروا کردن [چ] ١ - الاعتقاد ٢ - الثقة

بروه [ن] حاجب

بروه [ن] مطاوعة

بروه کردن [چ] ان ينمو الحاجب

بروه کردن [چ] المطاوعة: يه تيمه، دلم بروه نيه كيگ

دلی بشکنم.

بری [ن] تلعم

بریاگ [ئن] ۱ - مقطوع ۲ - منهوك القوى
 بریان [چ] ۱ - الانقطاع ۲ - النهك
 بریانهوه [چ] ۱ - ان یخسر: کی بردهوه، کی بریایهوه؟
 بریانهوه [چ] الانقطاع: ملوانکه‌گهی بریایهوه.
 بریه [ن] صُبْرَة: . دون استعمال الکیل او الوزن:
 گه‌نمه‌گهی وه بریه فروشت.
 برین ۱ [چ] ۱ - القطع ۲ - [المسافة] ۳ - القص ۴
 - الجز ۵ - الشق ۶ - البتر ۷ - التبجح: فره برن و
 هیچ له بنیان نی‌یه.
 برین ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون المصدر:
 سهر + برین = سهربرین
 برینه [ن] جز الصوف
 برینه‌کەر [ن] الذي يجز الصوف
 برینه‌کردن [ن] ان يجز الصوف
 برینه‌وه [چ] ۱ - قطع (الزار) ۲ - انهاء (المشكلة)
 بز [ن] عنز
 بزا [ئن] قابل على الحمل والولادة (حيوان)
 بزه [ن] ۱ - بسمه ۲ - بشاشة: بزهی دۆ سیولی تی.
 - بزهی دۆی سیولی تی (در) سعید و مبهج
 بزهن [ئن] شجاع، قادر على القيام بالمهمات الصعبة
 بزەخەنگ [ن] ابتسامة

بزرگ [ن] عظیم: په‌نامان وه خودای بزرگ.
 بزرگی [ن] عظمت: بزرگی ته‌را خودایه.
 بزگیر [ن] تاجر الاغنام
 بزگیری [ن] تجارة الاغنام: سایه‌میر کاری بزگیری‌یه
 بزگیری کردن [چ] امتهان تجارة الاغنام
 بزمار [ن] مسمار
 بزماره [ن] ۱ - ثولول القدم ۲ - مرض یصیب ثمار
 النباتات
 بزَن [ن] ماعز
 بزَن ترنه [ن] عشب بري حاد الطعم، حریف الطعم
 بزَن ریشه [ن] لحية الماعز: عشب بري
 بزَن مژه‌ك [ن] ورل: حيوان من الزواحف
 بز [ن] ۱ - نقش ۲ - سنا السنابل
 بزار [ن] نخالة
 بزاركردن [چ] التنظيف من النخالة: تنظيف الزرع
 من الاعشاب الضارة.
 بزَانگ [تم] بززانگ
 بزبُز [ئن] منفوش
 بزبُز بوونه‌وه [چ] ان یصبح منقوشا: قژی بزبُز
 بوونه‌وه.
 بزبُزی [تم] بزبُز

بژمیر [ن] ۱ - محاسب ۲ - عداد
 بژی مهمر [ن] عیش الکفاف: کاره گه مان بژی مهمره.
 بسات [ن] کوب الارض، البسیطة
 بسلمان [ن] مسلم
 بسمار [تم] مسمار
 بسماردان [چ] اصابة ثمار النباتات بمرض البقع
 بسین [ن] مشتري

بشیون [ن] ۱ - مخرب ۲ - فوضوي
 بغ [ن] بغض، حقد
 بغ وه بغ چوون [چ] الامتلاء بغضا: له قسه گه مان
 بغ وه بغ چگک
 بغده [ن] سکین کبیر
 بغواري [ن] مدخنة
 بغواز [ن] ۱ - بغواز ۲ - حوض الماء المتجمع
 بغواز کردن [چ] اسالة الماء من حوض الماء
 المتجمع
 بغوز [ن] التهاب (جرح)
 بغوز کردن [ن] الالتهاب: زه خمه گه ی بغوز کردگه
 بغیره [ن] غریب عکس قریب
 بفرووش [ن] بائع

بڦه [ئن] خطر (طفل)
 بك [ن] السطح (كعاب)
 بڪهر [ن] فاعل: ڪهس بڪهري ئي ڪاره نئي به
 بگهه [ڪ] افرض: بگهه ٿهوانيش هاتن، تهگيرمان وه
 چه بوو!
 بگير [ن] اعتقال جماعي
 بلاجهو [ئن] عجيب: ئي ڪاره فره بلاجهو
 بلاچائن [چ] السنا: ٿاسمان بلاچني .
 بلاجه [ن] سنا البرق
 بلاچو هوڙ [ن] بريق ورعد
 بلاش [ئن] مجاني، بلا مقابل
 بلاٽوڪ [ن] شجرة قراصيا
 بلاوڪ [ن] شجار: خشبة توضع في فم الفطيم لثلا
 يرضع
 بلاوڪ ڪردن [چ] الشجار
 بلا
 بلباس [ن] الماس
 بلبل [ن] ۱ - بلبل ۲ - كناية عن الطلاقة في التكلم:
 له عهري بلبله .
 بلبله [ن] تدفق: خروج السوائل بقوة
 بلبله دان [چ] التدفق: خون له سهري بلبله دا
 بلخه [ن] ۱ - فوضى، شغب، مشكلة

بَلْخَه‌وَنان [ج] ۱ - اشارة الشعب والفوضى

والاضطراب ۲ - اشارة المشاكل

بَلْخَه‌و نهر [ن] ۱ - فوضوي، مشاغب- ۲ - مثير

المشاكل

بَلْفَه‌ته [ن] آفه، طاعون

بَلَق [ن] فقاعة

بَلَقَه بَلَق [ن] فقاعة متكررة

بَلَق دان [ج] ان يكون فقاعات

بَلَن [ن] ۱ - طويل ۲ - عال، شاهق، شامخ، سام

بَلَن بوون [ج] ۱ - ان يصبح طويلا ۲ - ان يصبح

عاليا، شاهقا، شامخا، حسام

بَلَن کردن [ج] ۱ - الاطالة ۲ - التعلية: فره بلنى

ديواره‌گه مەكه‌ن.

بَلَنگَو [ن] مكبرة الصوت

بَلَنى [ن] ۱ - طول ۲ - علو، شموخ، سمو

بَلِياق [ن] عدسة العين .

بَلوور [ن] ناى

بَلوورى [ن] ناصع البياض

بَلَيَزه [ن] وهج، لهب، تاجج

بَلَيَزه‌دار [ن] وهاج، متاجج

بَلَيَزه گرتن [ج] التوهج، التاجج: ئاگره‌گه بَلَيَزه

گرت.

بلیسک [ن] سفد: بلیسکی گوشت.

بلیمهت [ن] ۱ - داهیه ۲ - عالم

بلین [تم] بلن

بمر [ئن] ۱ - معرض للموت ۲ - محتضر علی وشك الموت. حه مه چونه؟ بمره.

بن [ن] ۱ - قاع، قعر ۲ - قاعدة، اسفل ۳ - نهاية ۴ - جذر ۵ - اصل ۶ - غشاء البكارة

بنار [ن] سفح الجبل

بنه [ن] حمار یربط فی الوسط او الجهة اليسرى عند درس البیدر: خه ری بنه.

بنه چهك [ن] ۱ - اصل، اساس ۲ - سلالة

بنه پرهت [ن] ۱ - اساس (البناء) ۲ - بداية

بنه ماله [ن] ۱ - اسرة ۲ - عائلة مشهورة

بنه وان [ن] التي تقوم بادارة البيت، كناية عن الزوجة

بنه وگردن [چ] التزايد: ما شهلاً مهرمه گه بنه و گردن

بنه وگردن [چ] الترسيب، التقعر: چشت قورس بنه و

گریگ

بنه ونان [تم] بنه وگردن

بن بر [ن] اجثاث، استئصال

بن بر بوون [چ] ان يستئصل، ان يجثث

بن بر گردن [چ] الاستئصال، الاجثاث: په لك تا

بنبری نه که ی ههر سهوز بوو
 بن ته مه ل [ن] اساس (البناء)
 بنج [ن] ۱ - جذر ۲ - اصل، قاعدة، اساس
 بنجه ودان [چ] التجذر: داری کونار بنجهو دیکه.
 بنجقانگ [ن] شجرة التبخير
 پنج کوتان [چ] ۱ - الترسيخ ۲ - التجذر: شهوك بنج
 کوتی له زهوَ.
 بنجگ [ن] جنبه، شجيره
 بنجال [ن] ۱ - ما يوضع من الغلة في الحفور ۲ -
 رائحة الغلة التي تحفظ في الحفور
 بنچينه [ن] اساس، اصل
 بنخهرمان [ن] ما يبقى في البيدر بعد جمع الحاصل
 بندان [ن] ما يوضع في المطبخ من حبوب
 بندرس ۱ [ن] ۱ - اصل، اساس ۲ - اوليات،
 حیثیات: کهس نه چگه نهو بندرسی کاره گه.
 بندرس ۲ [ئن] ۱ - اصیل ۲ - صادق
 بنرچلهک [ن] اصل، اجداد، اسلاف
 بنعام [ن] اسلاف: له بنعام قهومن.
 بنقر و وژنهک [ن] الحلقوم
 بنکاری [ن] اوليات، حیثیات: تا نه چیته و بنکاری
 نه زانی چهسه

بنكه [ن] ۱ - قاعدة ۲ - مقر

بنكه ن [ن] اجثاث

بنكه ن كردن [ج] الاجثاث: گيا تا بنكه نى نه كه ى

هر سه ونز بوو.

بنكرنه ك [ن] حكاكة، ما يلصق من الطعام بقعر القدر

بنگر [ن] پرواسب

بنگرتن [ج] الترصب، التقعر: خه رگ، له ئاو

بنگرى.

بن نان [ج] ۱ - التأسيس، البدء، الشروع: بنى

وازی نان.

بننگ [ئن] الاوغل: خانگه بننگه گه گهوراس.

بن هاتن [ج] ۱ - النفاذ ۲ - الانتهاء: چه بوئى كاره

هر بنى نه هات!

بنووك [ن] اكلة تعد من الطحين والدهن

بنيا [ن] اصل، اساس، قاعدة

بنيان [ج] ۱ - البدء، الشروع ۲ - وضع الاساس:

بنيانى خانگى ناگه.

بو [ن] ۱ - بوم ۲ - [م] شخص ابله

بوّه [ن] امكانية: كوپه، بوهو نهوه نيه زانى

بوچ [ئن] ابله

بوچى [ن] بلاهه

بوچگك [ئن] ۱ - صغير عمرا ۲ - صغير حجما
 بوچگك بوونهوه [چ] ان يصغر
 بوچگك كردنهوه [چ] التصغير
 بوچگكى [ن] صغر
 بوخچه [ن] صرة، حزمة، منديل كبير توضع فيه
 الملابس
 بوغرا [ن] نذر ويكون عادة اكلة وليست ذبيحة
 بوغرا كردن [چ] النذر اكلة: بوغراى كردمه تپرا
 سالمى كورهه.
 بوو [ن] ۱ - عطر ۲ - رائحة ۳ - شم ۴ - نكهة
 بووت [ن] ۱ - سبب ۲ - اجل، خاطر
 بووتگك [ن] ذرة، كمية قليلة جدا
 بوو خوهشه [ن] نبات الشيح
 بوو خوهشكه [تم] بووخوهشه
 بوودار [ئن] رواج، ذو رائحة، فواح
 بوودان [چ] تنكيه الطعام: بووى گوشتهگه بده.
 بوور [ئن] بُني (لون)
 بوورانن [چ] النعير، الجثير: وهئارام قسه بكه، كهه
 هاوار بكهو ببورن.
 بووزه [ن] نعير، جثير
 بوورهپياگك [ن] رجل عادي، رجل غير مشهور

بوورهك [ن] ۱ - جبس ۲ - طير عديم العرق
 بووپه كردن [چ] النعير، الجئير
 بووره ولى [ن] نبات ربيعى
 بووربوونهوه [چ] ان يصبح بني اللون
 بوور كردنهوه [چ] جعله يصبح بني اللون
 بوورى [ن] ۱ - انبوب ماء ۲ - حالة كون اللون بنيا
 بووريژ [ن] نكهة [الطعام]
 بووريژ كردن [چ] تنكيه الطعام: بووريژى قهزانه
 نه كرده
 بووق [ن] اوراق البصل ذات الازهار
 بووقانن [چ] ۱ - النيب ۲ - العياط
 بووقاوا [ن] حساء يعد من اوراق البصل
 بووقه بووق [ن] ۱ - نيب متواصل ۲ - عياط
 متواصل
 بووقى [ن] بوق، آلة موسيقية
 بوو كردن [چ] ۱ - التعفن: گوشته گه بوو كردگه ۲ -
 الشم: بووى بكه بزان چهنى خواهه ۳ - التشم:
 كه چهل بوو چشتى كرديده!
 بووگن [ن] عفونة
 بووگن كردن [چ] التعفن: پهنيره گه بووگن كردگه.
 بووگرتن [چ] ۱ - الاصابة بالرائحة: زه خمه گه بوو
 گرتگه ۲ - التحلي بصفات الاخرين: بوو براده رگه گه
 گرتگه.

بوولائن [چ] البُعار: جوور بزن شاخ شکیاگ همر
بوولئی.

بوولَه [ن] بُعار: صوت الماعز

بوولَه بوول [ن] بُعار متواصل

بوولگ [ن] داء المعمعة

بوون ۱ [ن] ۱ - وجود: بوون ونه بوونيان يه کيگه ۲ -

سبب: من وه بوون ته وانه وه تويش هاتم ۳ - اجل،
خاطر: له بوون ته وان دهنگ نه کردم.

بوون ۲ - [چ] ۱ - الكينونة ۲ - الصيرورة ۳ -
الوجوب

بوون ۳ [پاش] تضاف الى الصفة فتكون المصدر:
بر = بپر بوون.

بوونه [ن] علاقة، صلة:

بوونه وه [چ] ۱ - انفكاك (العقدة) ۲ - زوال العقدة او
الربط بين الزوجين وبذلك يستطيعان الاتصال
الجنسي

- لى بوونه وه [چ] - الانفكاك ۲ - الانتهاء من (عمل):
كهى له خوه نين بوونه وه؟

بوويه مه [ن] غطاء الرأس للنساء «چرغد»

بى ۱ [پش] تضاف الى الاسم فتقلب المعنى
وتحواله الى صفة: كار: بى كار

بی ۲ [ن] شجر الصفصاف

بی ئاگا [ئن] غافل، لاعلم له

بی ئامان [ئن] قاس، عديم الرأفة

بیار [ئن] غیر مشغول بعمل ما. دهسیان بیاره

بیانگ [ن] حجة، عذر

بیانگ گرتن [چ] التحجج: ورسگی نی یه وه لئی بیانگ
گری.

بیوان [ن] ۱ - الصحراء، ارض قفراء ۲ - فقدان

الوعي

بیوان بوون [چ] فقد الوعي: له گهرمی دلم بیوان
بو.

بیوان کردن [چ] جعله يفقد الوعي

بیوانی [ن] ۱ - ارض واسعة قفراء ۲ - حالة فقدان

الوعي

بی ئه نازه [ئن] ۱ - لا مثیل له ۲ - بلا حدود

بی ئووده [ئن] متطفل: قسه مه که، ئه وه چه نی بی

ئووده ی!

بی باک [ئن] شجاع، باسل، صندید

بیباکی [ن] شجاعة، بسالة.

بی باوهړ [ئن] شکاک، مرتاب

بیباوهړی [ن] شک، ارتياب

بی بهخت [ئن] ۱ - سیء الحظ ۲ - غدار
بی بهر [ئن] عقیم، غیر مثمر: داری بی بهر بر نهی.
بی بهش [ئن] محروم: من له گشت چشتی
بی بهشم.

بی بن [ن] عمیق: لا یسبر غوره
بی پایان [ئن] لا متناهی: ناسمان بی پایانه
بیّت [ن] اراجیز شعریة فولکلوریة
بی تام [ئن] عديم الطعم
بی تاوان [ئن] بریء: هیچ نه کردگه، بی تاوانه
بی تهل [ن] لاسلکی.

بیتر [ئن] احسن، افضل
بیجامه [ن] بیجامه
بیجگه [أ] استثناء: ماعدا، عدا، باستثناء: بیجگه له
ئهوان، کەس ئی کاره نیه کیگک.

بی چاره [ئن] مسکین، لا حيلة له.
بی حیا [ئن] مستهتر، لا حیاء له: بی حیا باکی
له هیچ نی به

بی حیایی [ن] استهتار
بی حورمهت [ئن] معدوم الاعتار
بیخ [ن] ۱ - لثة، تیجان الاسنان ۲ - جذر ۳ -
قاعدة، اساس: له بیخا داره گه ئه لکه نی.

بی‌خار [ئن] نقي، صاف
 بی‌خود [ئن] عديم النفع، بلا فائدة: هرچگ بکهی
 بی‌خوده
 بی‌خودا [ئن] ۱ - کافر ۲ - ظالم: بی‌خودایه، به‌زه‌بی
 وه که‌سا نیه‌تیگ
 بی‌دار [ئن] ۱ - مورك، مستيقظ، ساهر: هه‌رشه‌و
 بی‌دارم
 بی‌داربوون [چ] ۱ - التارق ۲ - الاستيقاظ
 بی‌دارکردن [چ] جعله يورق ۲ - الايقاظ
 بی‌داری [ن] ۱ - ارق: فره‌بی‌داری کیشایه ۲ -
 استيقاظ، يقظة
 بی‌ده‌ره‌تان [ئن] ۱ - لا مجال له ۲ - لا معيل له:
 ته‌نیا بال و بی‌ده‌ره‌تانم
 بی‌ده‌ره‌مان [ئن] عضال: ده‌ردی بی‌ده‌ره‌مان
 بی‌ده‌سه‌لات [ئن] ۱ - مسکین ۲ - ضعيف ۳ -
 عاجز: بی‌ده‌سه‌لاته، کار له‌وه‌ری نیه‌چوو
 بی‌ده‌سه‌لاتی [ن] ضعف، عجز
 بی‌ده‌نگ [ئن] ۱ - ساکن، صامت، هاديء: وه بی‌
 ده‌نگ کار‌خوه‌یان کردن
 بی‌ده‌نگی [ن] ۱ - سکوت، صمت
 بی‌ده‌رامه‌ت [ئن] لا مورد له

بیراخ [ن] علم، رایة

بیره [ن] مشروب بیرة

بیرهم [ن] ۱ - حمرة الشفاه ۲ - شجرة دارم

بى رى [ئن] ۱ - غير معقول: نى كاره بى رى به ۲ -
غير مسلوک

بیزار [ئن] مزعوج، منزعج، مسؤم

بیزار بوون [چ] الانزعاج، السأم: نهوقه ره نهخوہ شم
له گیانی خوہم بیزار بومہ .

بیزار کردن [چ] الانزعاج، جعله مسؤماً .

بیزارى [ن] انزعاج، سأم

بیزگ [ن] وجم

بیزگ کردن [چ] التوحم

بیزگوان [ن] المرأة المتوحمة

بیس [ن] عشرين (۲۰)

بیسه مین [ئن] العشرين

بیسم [تم] بیسه مین

بى شهرم [ئن] وقع، قليل الحياء

بى شهرمى [ن] وقاحة، قلة الحياء

بى شوو [ئن] كثير ۲ - يتعدى الحدود: كارى بى شوو

مهكه

بى عار [ئن] ۱ - غير مبال بالامور ۲ - كسلان

بئى عارى [ن] ۱ - عدم المبالاة ۲ - كسل
 بئى غەوش [ئن] صاف، نظيف، لا شائبة عليه
 بئقاده [تم] بئشوو
 بئقاده بئى [ن] تجاوز حدود الاعراف والتقاليد
 بئى فەپر [ئن] ۱ - قبيح ۲ - تافه
 بئى فەپرئى [ن] ۱ - قبح ۲ - تفاهة
 بئى كار [ئن] عاطل، بطل
 بئى كارە [ئن] ۱ - قليل، ضئيل ۲ - خفيف ۳ - شيء
 لا تذكر
 بئى كارى [ن] بطالة: جه مشير، يه دوو مانگه بئى كارى
 كيشئ
 بئى كهس [ئن] وحيد، لا معين له
 بئى كهسى [ن] حالة كون الفرد وحيدا، لا معين له
 بئى گاز [ئن] ۱ - فسحة ۲ - خلوة
 بئى گانه [ئن] ۱ - غريب ۲ - اجنبى
 بئى گونا [ئن] برىء: گوناكار دەرچگك و بئى گونا بؤه
 پئيهو.
 بئل [ن] مسحاة
 بئلى ئاونه لگري [در] لا يقدر الخير الذي اصابه
 بيل [ن] طين متعفن «حمأة»
 بئى لاین [ئن] محايد، غير منحاز

بیلاینی [ن] حیاد، عدم الانحياز: عراق له ناو

دهوله تانه، سیاستی بی لایه نی په پرهو کیگ

بیلهق [ن] ۱ - طعن ۲ - استهزاء ۳ - تعییر

بیلهق دان [ج] ۱ - الطعن: نیه بوو بیلهق له براده ری

خوهد بدهی.

۲ - الاستهزاء: هه رکه س وه لایا یا رهد بوو بیلهق لی

دیگ. ۳ - التعییر

بیلهقدهر [ن] ۱ - طعان: بیلهقدهر له ناو مهردم خوینی

تاله. ۲ - مستهزيء ۳ - معییر

بیم [ئن] صحي: زهوی بیم

بیمار [ئن] مريض، علیل

بیمار بوون [ج] التمرض

بیمارسان [ن] مستشفی

بیمار کهفتن [تم] بیمار بوون

بیمار کړدن [ج] جعله يتمرَض: سهردی بیمارم کیگ.

بیماری [ن] مرض، عله، اهه: بیماری له دم

دهسی خراوتره.

بیماری گرتن [ج] الاصابة بمرض بیماری زهردی گرتگه.

بیمی [ن] كون الشيء (ماء، ارض) صحيا

بین ۱ [ن] وجود: له بین چوو

بین ۲ [نك] ۱ - بین: مهنده لی ها له بین خانه قی و

به دره

- ۲ - فیما: بینی من هاتم ئاسمان سا بو
 أ - له بین بردن [چ] ۱ - الافناء، القضاء: کابرا
 دژمنی خوہی له بین برد ۲ - الاماتة .
 ب - له بین چوون [چ] ۱ - الفناء ۲ - الموت:
 ئەوقەرە ھلاک خوہی کرد، ئاخری له بین چوو.
 بی ناموس [ئن] ۱ - قليل الحياء ۲ - غير شريف:
 ئادەمی بی ناموس دەس دریزی له مەردم کیگە .
 بی ناموسی [ئن] ۱ - قلة الحياء ۲ - انعدام الشرف
 بی ناو [ئن] مجهول
 بی نهوا [ئن] معدوم، محروم، بائس
 بین بین [ئک] من حین لآخر، من وقت لآخر: برا
 گەوراکەمان بین بین سەر دیگە لیمان .
 بی نمازی [ن] العادة الشهرية
 بی هووش [ئن] مغمى عليه، فاقد الوعي:
 نەخوہشیەگە ی فرە سەختە، بی هووشی کردگە .
 بی هووشی بوون [چ] فقدان الوعي، ان یغمى عليه:
 بینی نەخوہش بو، دوو جار بی هووش بو.
 بی هووش کردن [چ] افقاد الوعي، جعله یغمى
 علیه: بوو غاز زخاڵ بی هووشی کرد.
 بی هووشی [ن] حالة فقدان الوعي
 بیوہ [ئن] ۱ - ارمل ۲ - ارملة

بیوه بوون [ج] الترمل، ان یصبح ارملا او ارملة : نهو
ثافره ته شوّه گه ی مردو بیوه بو.

بیوه ژن [ن] ارملة .

بیوه کردن [چ] الارمال، جعله ی تأرمل

بیوه ی [ئن] مسالم، غیر مؤذ، لا یثیر المشکال : بیّرام
کابرایه کی بیویه .

بیوه یی [ن] حالة کون الفرد مسالما : یا خودا هر
بیوه ی و تویشی بهد نه یای (دعاء)

بیوه یی [ن] حالة کون الفرد ارمل او ارملة .

- پ -

پ [ن] / بی / الحرف الثالث من الألف باء

پا [ن] ۱ - قدم : ده سی له پای شوو پتره (په بند). ۲ -
قائمة : ولاخی چوارپا. ۳ - زناد البندقية : پای تفهنگه
لی کیشایه وه .

۴ - ظل : له پای دار ی نیشتبو. ۵ - مقدمة، أقدام :
پاجه و ل .

أ - پا له شوونی پای نیه نی [در] لا یضاهیه أحد :
کهس پا له شوونی پای علی نیه نی .

ب - پاوه چه فته و نان [در] الانحراف عن الطريق، عن
النهج المعتاد : هر کهس پا وه چه فته و نا پای بوور .

ح - پا وهيه كاهاتن [چ] الارتباك في المشى : له ترسا
پای وهيه كاهات.

ه - ټه و پاچوون [چ] أن ينتعل : ئى كه وشه يله
بوچگم پروا نيه كه م بچنه و پام.

و - ټه و پا كه فتن [چ] / طفل / البدء بالمشي : ميديا
كه فتنگه سه و پا.

ز - ټه و پا كردن [چ] الانتعال : هيچ ټه و پانه كړدو وه
پای په تى چگ.

ج - ټه و ژير پاچوون [چ] التحريض على

ى - له پا كه فتن [چ] فقد القدرة على المشي نتيجة
مرض أو كبر سن : خاوه ر پير بو وه له پا كه فتنگه
ك - له سه ر پا [ئن] على الزناد، مهية للاطلاق
تفهنگه گه ها له سه ر پا.

ل - له وه ر پانان [چ] ١ - الاشتراط مقدماً. ٢ -
التنبيه، التحذير

م - وه پا [ئك] على الاقدام : وه پا هاتن.

ن - وه پا وه و سانن [چ] ١ - المساعدة على
الوقوف:

٢ - جعله في وضع عمودي

س - وه پا يا هاتن [چ] المجارة: له ده و كړدن، كه س
وه پا يا نيه تى.

- ٤ - وه پایا هاوردن [چ] القدح (زند البندقية): دهس
وه پای تفهنگه‌گه‌یا هاوردو ږمه لی وسان.
- پاږین [چ] ١ - الانقطاع (عن الزیارة): ئه‌ری ئه‌وه
ئه‌را پا لیمان ږینه؟ ٢ - منع الآخرين (من الزیارة):
کرم پای کوږه‌ی ږیه له لیمان
- پاپا [ن] ١ - مماطلة. ٢ - اهتمام، اکتراث. ٣ -
تربث
پاپابوون [چ] ١ - الاهتمام، الاکتراث: پاپای قسه‌ی
ئهو مه‌و.
- پاپا کردن [چ] ١ - التماطل: ئیدی ئه‌را نیه‌چی، هه‌ر
پاپا که‌ی؟
- ٢ - التردد: فره‌ پاپا که‌ن لی کاره. ٣ - الاکتراث: پاپا
بکه‌ن تا خه‌وه‌ری راسی تی و ده‌سمان
پاپه‌تی [ئن] حافی القدم.
- پاپه‌روو [ن] واثور.
- پاپه‌رووین [ئن] موثور، ذو واثور: مامری پاپه‌رووین،
پاپوش [ن] لباس المرأة [سروال]
- پاپیاگ [ن] رجاله: چوار سوارو چوار پاپیاگ.
- پاته‌خت [ن] عاصمة، حاضرة: به‌غدا پاته‌ختی عراقه.
- پاتشا [ن] ١ - ملك. ٢ - سلطان. ٣ - حاکم
- پاچال [ن] ١ - حفر بالقدم. ٢ - کنایه عن عدم
الاستقرار من الام.

- پاچالّ وه پاكه‌نين [در] لا يقر له القرا .
له ژانى دگانم، ثمشه‌و تا وه شه‌وكنى پاچاں وه پ
كه‌نيم .

پاچانن [چ] ۱ - التفتيت: دهره‌د پاچانه‌ى
پاچه [ن] ۱ - أقدام الجبل ۲ - رأس وأطراف الحيوان
۳ - أكلة تعد من رأس وأطراف الحيوان .

پاچقول [ن] عكرفة
پاچقول دان [چ] العكرفة: پاچقولى‌داو وه‌دهمه‌و
پاچگك [ن] ۱ - كراع ۲ - لفة طويلة من الخيوط،
لفيفة

پاچك كردن [چ] الكرع، اللف .
پاخسن [چ] ۱ - فقد القدرة على المشي وبالتالي
التخلف عن الركب: خه‌ر كه‌وله رى پاخس و

هيشته‌ى چى‌يه‌وه

پاده [ن] تعادل (لعبة الورق)

پادشا [تم] پاتشا

پادشا وه‌رزير [ن] لعبة الملك والوزير .

پادشايه‌تى [ن] الملكية

پار [ن] السنة الماضية: پار له ئمسالّ سه‌ردتر بو .

پاره پاره [ن] مقطع

پاره پاره كردن [چ] التقطيع

پاره که [تم] پار.

پارچه [ن] ۱ - قماش ۲ - قطعه ۳ - جزء

پارچه پارچه [ئن] مقطع.

پارچه پارچه بوون [ج] ان یتقطع.

پارچه پارچه کردن [ج] التقطیع.

پار چینه [ن] ۱ - سلم ۲ - درج ۳ - مواطیء قدم

على سطح الآبار والحفور العميقة تكون كالدرج أو

السلم للتزول والصعود: دَرَكَ و درج

پار خخه [ن] رعب

پارخخه گرتن [ج] الأصابة بالرعب: نهرا ری

نیه که ی، پارخخه گرتیده!

پار سہنگ [ن] صابورة المیزان.

پاروو [ن] ۱ - مجداف ۲ - غرافة.

پاروو دان [ج] ۱ - الجدف ۲ - الفرق.

پار یزین [ج] الحفظ، المحافظة على.

پارین [ن] عجل يعمر سنة واحدة.

پارینگ [ن] مجاري حول البيوت لتصريف مياه

الأمطار.

پاس [ن] تباح

پاساری [ن] عصفور

پاسا کردن [ج] ۱ - التناسی ۲ - التجاهل

پاسه‌وانی [ن] حراسة.
 پاسه‌وانی کردن [ج] الحراسة.
 پاسر گیانگ [نن] ۱ - متفرح ۲ - ملتهب
 پاسر گیان [ج] ۱ - التفرح ۲ - الالتهاب.
 پاس کردن [ج] النباح
 پاشا [ن] ۱ - ملك ۲ - سلطان - حاكم
 پاشایه‌تی [تن] پادشایه‌تی.
 پاشایی [تن] پاشایه‌تی
 پاشایی کردن [ج] امتهان الملوکیه. پاش ده‌سه [ن]
 پاشکوی [ن] مؤخره: پاشکوی ئوتومبیل
 پاش و پیش [ن] تقدیم وتأخیر، قلب، عکس
 پاشیم [ن] سحور، وجبة السحور
 پاک [نن] ۱ - نظیف ۲ - نقي ۳ - صاف ۴ - طاهر ۵
 - نزيه ۶ - تماماً.
 پاکه‌ت [ن] علبه
 پاکه‌وکه‌ر [ن] منظف.
 پاک بوونه‌وه [ج] ۱ - التنظيف ۲ - التصفية
 پاکردن [ج] وقوع الطلقة أمام الهدف: کولله‌گه‌ی
 سه‌رکرد تا پا کرد؟
 پاک کردن [ج] التنظيف، التطهير، التنقية
 پاک کردنه‌وه [ج] التنظيف، التطهير ثاینة

پاکی [ن] ۱ - نظافة . نقاوة ، صفاء

۲ - طهارة ، نزاهة .

پاکیشان [ج] ۱ - ان یخدر (الشاي) ۲ - ان یتوی

الطعام

پاکیشانہ وہ [ج] الانسحاب فجأة من . . له وه ختی

تہنگی له برادہری خوہی پاکیشیگہ وہ .

پاکی کردن [ج] ۱ - الأهتمام بالنظافة .

۲ - الأهتمام بالطهارة .

پاگرتن [ج] ۱ - الوصول الى المكان المقصود :

سواری ولاخی بوون ، منالہ کانت پا نیہ گرن . ۲ -

/ طفل / الوقوف والمشي : شمال ہیمان گہولی کیگ

تا پا گرتگہ ؟ .

پال [ن] ۱ - جنب ۲ - سفح (الجبل)

پالہوان [ن] بطل ، صندید

پالہوانی [ن] بطولة

پالتاو [ن] معطف

پال دانہ وہ [ج] ۱ - الأهتمام بـ ۲ - الألتجاء

والاضطجاع ۳ - الأتکاء : پال دا وہ دیواریگہ وہ

پالدو [ن] مذيلة : خیط یشد بہ جلال الحيوان من

الخلف

پالدوتہ کانن [ج] التملق : بہسہ ، کہم پالدوتہ کن !

پالفت [ن] ترشیح ۲ - تقطیر ۳ - التصفیة
 پال نان [چ] ۱ - الدفع ۳ - جعله ینصرف
 پالیشت [ن] مبزل
 پالیشتاو [ن] بزل
 پالین [چ] ۱ - التصفیة ۲ - الترشیح ۳ - التقطیر
 پامل [ن] ۱ - إلحاح ۲ - إجبار
 پامل بوون [چ] إلحاح: 'فره پاملی مهو.
 پامل کردن [چ] الاجبار: پاملی کرد، تا چگه ئهولیا.
 پاملی [ن] ملحة.
 پا نان [چ] ۱ - تخفیف أو تنزیل (صوت):
 کهمی پای رادیوه گه بنه. ۲ - تأمین البندقیة: پای
 تفهنگه گه بنه ۳ - الاسراع: دیره، کهمی پاد بنه.
 پاندان [ن] قلم حبر
 پاوار [ن] عابر السبیل، ابن السبیل
 پاوه شانه - پاوه شانی [ن] الهدیة التي يأخذها الخطیب
 الی بیت خطیبته قبل الزفاف وتكون عادة من
 المأكولات.
 پاوه گهزدان [چ] الصمود: یهك سעות پاوه گهز
 بدهین دژمن شکینگه وه
 پاوه مانگ [ئن] المرأة الحامل فی الشهر الأخير من
 الحمل

پاوه مانگی [ن] حالة كون المرأة حاملاً في الشهر
الأخير من الحمل.

پاوه مووری [ن] عتابه، رثاء

پاوهن [ن] ۱ - صفد، غلال ۲ - عملة إنكليزية

پاوهو [ن] أشبینه العروس

پاوه وکردن [چ] استظافة العروس بعد الزواج.

پاهاوردنهوه [چ] ۱ - الترجل: له خهري شتيتان پا
هاوردهوه.

۲ - جعله يترجل: له كولى قاترهگه، پای هاوردهوه.

پاههله [ن] نبات ربيعي

پايار [ئن] ذو مكانة، ذو شأن

پايار بوون [چ] أن يصبح ذو مكانة، ذو شأن

پايار كردن [چ] جعله ذو مكانة، ذو شأن

پايه [ن] ۱ - منزلة، مكانة، شأن

۲ - درجة من السلم

پايخ [ن] عقله لصغار الأغنام

پايخ كردن [چ] ربط صغار الأغنام بعقلة

پايدار [ن] دواسة الدراجة الهوائية

پايز [ن] ۱ - صيف ۲ - خريف (في بعض المناطق)

پايزانه [ئن] صيفي

پايزه [ئن] صيفي

پايزى [ئن] صيفي

پايزدگ [ن] فتيلة الطلقة
 پايزدنگ [تر] عقب الرجل
 پايزدو [ن] حلب الأغنام مرة اخرى بعد السماح
 لصغارها بالرضاعة منها
 پاين ۱ [ن] ۱ - حد ۲ - نهاية
 پاين ۲ [ج] الانتظار، الترقب: كي ليّره پای؟ ۲ -
 الحراسة: وه شهو بوسانه‌گه پان
 په پگ [ن] رغيف صغير (حنونة)
 په‌پوله [ن] فراشة
 پهت [ن] ۱ - حبل ۲ - مجال: مهرگ پهت پي نه‌دا.
 په‌ته‌سوو [ن] عُطبة
 په‌تگ [ن] انكاف
 په‌نگين [ئن] أنكافي، خاص بالانكاف
 په‌تو [ن] بطانية
 په‌تي [ئن] ۱ - خالص، صرف، بحت
 ۲ - مجاني، ۳ - خال، ۴ - عار، ۵ - حاف، ۶ - حارس
 الرأس
 په‌جامه [ن] ملابس النوم
 په‌چيه [ن] مريض الأغنام
 په‌خش [ن] ۱ - إنتشار ۲ - تبعثر
 په‌خشه [ن] بق (حشرة).

- په خشه وکهر [ن] ناشر
- په خش بوونه وه [چ] الانتشار
- په خش کردنه وه [چ] النشر.
- پهر [ن] النعجة ذات الوجه الأسود
- پهر [ن] ۱ - ریش ۲ - انفلات ۳ - جانب طرف ۴ -
- حد ۵ - زعائف ۶ - طفر، وثوب
- په راش [ن] ۱ - شظية ۲ - قطعة صغيرة
- په راش به راش بوون [چ] التهشم:
- په راش په راش کردنه وه [چ] التهشم
- په ران [ن] نوع من بنادق الصيد [کسرية]
- په رانن [چ] ۱ - ترك (سطر - موضوع): خهت
- مه پهرن ۲ - التلقيح: ماهين له نه سې په رانن
- په راننه وه [چ] جعله يعبر: له جووه گه په رانه يه وه وهاته وه.
- په راویز [ن] حاشية ۲ - هامش الكتاب
- په راویز گرتن [چ] التزويد بالحاشية
- په ره [ن] ۱ - ورق الكتاب ۲ - ورق النبات والأشجار
- ۳ - جوار: هاو په ره
- په ره سه نن [چ] ۱ - التوسع ۲ - الانتشار
- په ره سزن [چ] حرقة، أيداء: په ر سزن نا وه دلييه وه.
- په ره سين [چ] ۱ - الإيمان ۲ - العبادة
- په رپين [ن] نبات بريئة

په رتهك [ن] قوه: په رتهكى بريا.
په رتهك برياگ [نن] منهوك القوي
په رتهك بريان [چ] انهيار القوي

په رتهك برين [چ] جعله تنهار قواه
په رتخ [ن] ۱ - قعر ۲ - الحد الأقصى
- نهو په رتخ بردن [چ] ۱ - التعقير. ۲ - ايصال الشيء
الى نهايته ۳ - اكمال الشيء بصورة تامة: نهوان، كار
نيهو نه و په رتخ
په رچ [ن] مشكلة.

په رچ دانهوه [چ] حل (مشكلة، امر). المادة
السابقة. كهس نيه توهنى په رچى ئى كاره بياگاو.

په رچم [تم] په رچ
په رچم دانهوه [تم] په رچ دانهوه.
په رچين [ن] ستاج

په رچين گرتن [چ] التسيج
په رداخ [ن] ۱ - كاس. ۲ - قدح. ۳ - ملء قدح:
سى په رداخ خواردم.

په رده [ن] ۱ - غطاء. ۲ - ستار، ستائر. ۳ - غشاء:
په ردهى چهوى درياگه.

په ركه م [ن] داء الصرع
په ركردن [چ] انماء الريش: جو جگه گه په ر نه كرده

پەرگه‌ما [ن] زئیر

په‌رنگه [ن] ۱ - طفر. ۲ - مطفر: مکان الطفر.

په‌روا [ن] حد.

په‌روا برین [چ] أن يتعدى الحدود: گه‌نیی په‌روا
بریه.

په‌روازه [ن] أطار: په‌راوزه‌ی قایی

په‌روانه [ن] ۱ - مروحة. ۲ - ریش المروحة.

په‌روه‌ده [ن] تربية

په‌روه‌ده‌بوون [ن] أن يتربى: ئه‌یه له کوو په‌روه‌ده
بو‌ه؟

په‌روه‌ده‌کردن [چ] التربية.

په‌روه‌ده‌گار [ن] الله، خالق

په‌روبال [ن] فرحة، بهجة، ابتهاج

په‌روبال کردن [چ] ۱ - الفرحة الابتهاج: له خوه‌شی

په‌روبال کردگه: ۲ - التفت: په‌روبالی مامره‌گه بکه.

۳ - أن ينمي الريش والجناح. قازه‌گه په‌رو بال
کردگه.

په‌رو ناو [ن] قلب ودفع حافة هام البیدر الى الداخل

په‌رو‌ناو‌کردن تقلیب ودفع حافة هام البیدر الى

الداخل: وه‌ختی هاتم جه‌مشیر په‌سا په‌رو ناوی
هامه‌گه کرد.

په‌روو [ن] خرقة، خرقة الملابس.

پهرووين [ئن] خرقى، نسبة الى الخرقه.

پهري [ن] حورية، ملاك.

پهريشان [ئن] حائر، محتار

پهريشان بوون [چ] الاحتيار: پهريشان بومه وه دهرس

ئى بى باوگه وه.

پهريشان كردن [چ] التجيير، جعله محتاراً، حائراً:

خودا پهريشاني كهس نه كيگه جوور ئيمه.

پهريشاني [ن] حيرة

پهريين [چ] ۱ - القفز، الطفر. الانقلاع: سهري

تېشگه گه پهري. ۳ - النزو: له يهك پهري. ۴ -

الخفقان: دلى پهري. ۵ - الارتعاد: دهمارى له شم

گشتى پهري

پهرينه وه [چ] العبور، الاجتياز

پهزاره [ن] ۱ - حزن. ۲ - كدر. ۳ - هم، غم، قهر

پهزاره دار [ئن] ۱ - حزين. ۲ - مكدور. ۳ - مهموم،

مغموم، مقهور.

پهس [ن] غنم.

پهسا [ئك] ۱ - الآن، في الوقت الحاضر، لازال:

پهسا وازى كه ن ۲ - في ذلك الوقت: وهختى من

هاتم پهسا نان خوارد.

پهسانن [چ] الاستحسان، التفاضل: ته هيچ چيشتى

نيه په سنى.

په‌سه‌ن [ئن] مستحسن، مفضل: ئی کاریه فره
په‌سه‌نه.

په‌سه‌نی [ئن] تقییم لمعرفه صلاحیه: سوو چن ئه‌را
په‌سه‌نی ژن ئه‌را علی.
په‌سه‌نی‌که‌ر [ن] خطابه

په‌سه‌نی کردن [ج] الذهاب الی اهل البنت لتقیمها.

په‌ست [ئن] ۱ - مقهور، مهموم. ۲ - متالم منزعج

په‌ست بوون [ج] التالم، الانزعاج

په‌ست کردن [ج] ۱ - جعله مقهوراً، مهموماً.

۲ - الأیلام، الأزعاج

په‌ستی [ن] ۱ - حالة کون الفرد متهوراً، مهموماً

۲ - حالة کون الفرد متالماً، منزعجاً.

په‌شته مال [ن] منشقة ع زر

په‌شیمان [ئن] ۱ - نادم ۲ - خجلان

په‌شیمان بوونه‌وه [ج] الندم.

په‌شیمان کردنه‌وه [ج] جعله نادماً وخجلاناً.

په‌شیمانی [ن] ۱ - ندم ۲ - خجل

په‌شیو [ئن] محتار، حائر: دارا په‌شیوی ده‌س

نه‌دارایی‌یه.

په‌شیو بوون [ج] الاختیار.

په‌شیو‌که‌ر [ن] محیر.

په‌شیو کردن [ج] جعله محتاراً، التحیر

پهك [ن] قوة، قدرة، طاقة

- پهك له دهم نهخسن [در] لا يستحي سليط اللسان
پهكهر [ئن] ۱ - محتار، حائر: ئهري ئهوه ئهرا ئي قهره
پهكهرين؟ حزين: حسن پهكهرى كوپرهگه په.

پهكهر بوون [چ] ۱ - الاحتيار. ۲ - الحزن.
پهكهر كردن [چ] ۱ - جعله حائراً ۲ - جعله حزيناً:
ههوالى مهرگى كامل پهكهرم كرد.

پهكهرى [ن] ۱ - حيره. ۲ - حزن
پهك خسن [چ] الانهاك، الاضناك: پيرى پهكى
خسگه.

پهك كهفتگ [ئن] منهوك القوى
پهك كهفتن [چ] أن يصبح منهوك القوى: له ورسى
پهكمان كهفت

پهل [ن] ۱ - قائمة: چوار پهلې بهسايهوه. ۲ - ذراع.
۳ - فرع ۴ - غصن ۵ - جناح ۶ - شعبة ۷ - تشكيل
عسكري

پهَل [ن] ۱ - حصاة كبيرة ۲ - قطعة: پهلې ئهور.
پهلاتيغه [ن] محاولة، سعي.

پهلار [ن] ۱ - غصن، فرع ۲ - عنقود
پهلاس [ن] ۱ - فلى ۲ - كناية عن السواد الشديد
پهلاك [ن] فتله

په لام [ن] إلتجاء، لجوء.
 په لامار [ن] هجوم، مهاجمة: ئازاد په لاماری برد.
 په لامار بردن [ج] ان يهجم على، ان يهاجم:
 په لاماری برد لی بدی.
 په لاماردان [تر] په لا مار بردن.
 په لام بردن [ج] الألتجاء: نیه زانم په لام کی بوهم!
 په لآن [ن] لعبة الحصی
 په لآن کردن [ج] ان يلعب: المادة السابقة
 په له [ن] مطر غزير في أول الشتاء: وسمي
 په له په له [ن] حركة الجسم ٢ - محاولة، سعی
 په له په له کردن [ج] ١ - ان يتحرك الجسم ٢ - ان
 يحاول
 په له پرتگی [ن] ١ - فرفحة (الجناح) ٢ - حركة
 الیدین عند الركض خوفاً
 په له تګ [ن] حبل مصنوع من الانكاف.
 په له دان [ج] هطول مطر غزير في أول الشتاء
 په له قازه [ن] صعوبة بالغة، شق الأنفس
 په له ك [ن] حركة: په له كم پریا.
 په له كانه [ن] سلم، درج
 په له كړن [ن] سحب، جر على الأرض: بچوو
 په له كړنی بکھو باره ی.

په له کړن کړدن [چ] السحب، الجر على الأرض:
په له کړنی کړد تا ټیره.

په لپ [ن] حجة، عذر
په لپ گرتن [چ] التحجج: ورسکی نی به وهلی په لپ
گرې.

په لتاف [ن] وثب، طفر.
په لتاف دان [چ] الوثوب، الطفر: په لتاف دا وه بان
دیواره گوه.

په لك [ن] شجرة غرب
په لکین [ن] غرَبی: نسبة الى غَرَب
په لنگ [ن] ۱ - فتلہ، جدله ۲ - فرع
په لنگ [ن] فهد

په لوهج [ن] ۱ - برعم ۲ - احفاد ۳ - فرع، غصن
په لوهج کړدن [چ] ۱ - التبرعم ۲ - التنسل ۳ - تقليم
الفروع وغصون الأشجار

په ل و پوو [ن] ۱ - أطراف ۲ - أغصان
أ - له پهل و پوو حسن [چ] فقدان الطاقة على الحركة
ب - له پهل و پوو که فتن [چ] جعله يفقد الطاقة على
الحركة

په ل و پوو کړدن [چ] ۱ - التغصن ۲ - التفرع ۳ -
التقليم.

په‌م [ن] ۱ - مضخة ۲ - منفاخ: آلة نفخ
 په‌م دان [چ] ۱ - النفخ ۲ - الضخ
 په‌مگ [ن] قطن
 په‌مگین [ئن] قطني
 په‌مەى [ئن] وردي (لون).
 په‌ن [ن] ۱ - عبره، عظه ۲ - مثل ۳ - أضحوكة،
 موضع سخرية
 په‌نا [ن] ۱ - ملجأ، مهرب، ملاذ ۲ - إتكال
 په‌نا بهر [ن] لاجيء
 په‌نا بهرى [ن] لجوء
 په‌نا بردن [چ] الألتجاء
 په‌نا کردن [چ] الأتكال: په‌نا بکه وه خوداو بچوو.
 په‌نام [ن] ورم
 په‌نام گرتن [چ] التورم: ملم په‌نام گرنگه .
 په‌نا هاوردن [چ] ۱ - الألتجاء ۲ - الاعتماد
 په‌نا هه‌نده [ث] لاجيء
 په‌نا هه‌نده‌یى [ن] لجوء
 په‌نه‌مانن [چ] جعله يتورم: ده‌رمانگه گشت گیانی
 په‌نه‌میان [تم] په‌نام گرتن
 په‌نتروون [ن] بنطلون، سروال
 په‌نجه‌ره [ن] ۱ - شباك ۲ - مشبك

په نچهړ [ن] ثقب في الأطار الداخلي .
 په نچهړ بوون [چ] التثقب . المادة السابقة .
 په نچهړ چی [ن] مصلح الأطارات .
 په نچهړ کردن [چ] احداث ثقب في الأطار
 په نچهړی [ن] ۱ - حالة كون الأطار مثقوباً ۲ - مهنة
 ترقيع الأطارات
 په نچهړی کردن [چ] امتهان . مهنة ترقيع الأطارات
 په نکه [ن] ۱ - مروحة ۲ - ستاريدلی علی باب
 الحجرة او البناية ويحرك فيكون تياراً هوائياً
 په نکوور [تن] مخفی ، مکتوم . : کهس پيان نيه زانی ،
 هرچگ له بهیني خوهران بکهن په ن کووری کهن
 په نکوور بوون [چ] ان یصبح مکتوماً
 په نکوور کردن [چ] الأخفاء ، التکتم علی
 په نکووری [ن] حالة الأخفاء و الاختفاء
 په نگ [ن] ۱ - انحصار المياه في مكان محصور ۲ -
 الماء المنحصر : په نگه که فرهسه ؟
 په نگ خواردن [چ] انحصار : ثاوه که په نگ خواردکه
 په نگ دانه وه [چ] ان يتجمع الماء في مكان
 محصور ، انحصار الماء
 په نهان [ئن] مخفی ، مکتوم
 په نهانی [ن] خفاء ، کتمان ، سر

په نير [ن] جين

په هـ [سر] للتعبير عن الأعجاب والتعظيم

په يشتيان [چ] ۱ - التشابك بوه گه نبيان و په شتيان له
يهك ۲ - اللحاق والأشتبك معه: له دوايا په يشتيا له
تّى . .

په يكوول [ن] شوكة القطب

په بين [ن] دمن، سماء.

پت [ن] ۱ - أنف ۲ - رفيف العين

پتانن [چ] أن يرف العين: چهو له لى پتان بنيشى .
پتهپت [ن] ۱ - رفرقة متكررة ۲ انطفاء وإضاءة
متكررة.

پتهپت كردن [چ] ۱ - الرفرقة المتكررة ۲ - الأنطفاء
والأضاءة المتكررة.

پتوال [ئن] افطس الأنف

پتوالى [ن] حاله كون الفرد افطس الأنف

پت و لوت [ن] قطع الأنف

پت و لوت كردن [چ] ان يقطع أنفه

پتيته [ن] بطاطا، نبات البطاطا

پچ [تم] رچ و پچ

پخ [ن] ۱ - ذبح (طفل) ۲ - كلمة تستعمل للتخويف

پخت [ن] قبضه، نسفه: پختى چاى.

پخته [ئن] ۱ - مرتب، منظم ۲ - ناضج، مستو
 پخته کردن [چ] ۱ - الترتیب، التنظيم ۲ - ایضاح
 پختی [د] ضرب من طیر الحمام، الفاختة
 پنخ کردن [چ] التخويف بأطلاق كلمة «پنخ» غفله
 پدهر [ن] أب، والد، لاترد هذه الكلمة لوحدها وإنما
 في عبارات أو جمل: پدهر سه گ
 پر ۱ [ن] ۱ - فجأة ۲ - ركض سريع! وه يهك پر
 رهسيه پيانا.
 پر ۲ [ئن] ۱ - مملوء ۲ - كثيف ۳ - مكشط ۴ -
 ممتلىء
 أ - پرى پوسيه [در]: ملائم، في صميم الموضوع:
 ئى قسه پرى پوسيه
 ب - له پريگا: فجأة: له پريگا هاتهو قسه کردن.
 پراوه [ن] قياس الملابس
 پراو پر [ن] ملئ: پراو پرى ئاوه
 پرهو بوون [چ] الردم: چالاهه گه پرهو بوه.
 پر بوون [چ] الأمتلاء: خانگه گه پر بوه له ئاو.
 پرت ۱ [ن] ۱ - شجاعة: پرتى كهوله دلى نيه =
 جبان ۲ - صوت القطع أو الانقطاع.
 پرت ۲ [ئن] سهل القطع، مهلهل الحياكة: پهتى
 پرت.

پرتال [ن] منسوجات قدیمه و مستعمله
 پرته [ن] ۱ - رفرقه الجناح ۲ - صوت الرفرقة ۳ -
 نبض: دلی پرتهی تیّ.
 پرچ [ن] ناصیه: شعر فی مقدمة الرأس
 پرچ دار [ئن] ذو جذیلة، ذو ضفیر
 پرخانن [ج] التشخیر، الغط ۲ - القبع
 پرخه [ن] ۱ - شخیر، غط ۲ - قُبُع
 پرخه پرخ [ن] شخیر متکرر ۲ - قبع متکرر
 پرخ و پاخ [تر] پرخه پرخ
 پرد [ن] رمیه ۲ - رمایه
 پرد بهسین [ج] التطایر: دا له زهق و شمشیره گهی له
 دهسی پرد بهسی.
 پرد بوون [ج] الأرتماء: پرد بوه باوشم
 پرد دان [ج] الرمي، القذف: پردی جامه گه دا نهو
 خوار
 پرد کردن [ج] جعله یرتمی: نا له سهری تا پردی
 کرده ماله وه.
 پرزه [ن] ۱ - رذاذ مطر ۲ - حزن.
 - پرزه لیوی تیّ [در] حزین، محزون
 پرزه پرز [ن] رذاذ متقطع
 پرزه پرز کردن [ج] التردذ بأنقطاع

پرزووله [ن] رذیده، ذره.
 پرزوولگ [ن] رذاذ، ذرات.
 پرس [ن] إستشارة
 پرسا [ئن] سائل: دانا به یا پرسا به (په‌ند).
 پرسانه [ن] مايدفع لأهل الميت، من مساعدة نقدية
 أو عينية.
 پرسه [ن] تعزية، عزاء
 پرسه کهر [ن] معزى
 پرس کردن [چ] الأستشارة
 پرسه کردن [چ] التعزي
 پرسيار [ن] ۱ - سؤال ۲ - إستفسار
 پرسيار کردن [چ] ۱ - السؤال ۲ - الأستفسار
 پرسین [تر] پرسيار کردن
 پرشه [ن] شرارة
 پرشه هاتن [چ] ان يحدث شرارة
 پرشگگه [ن] أكلة تعد من الطحين واللوييا
 پرشنگ [ن] ۱ - شرارة ۲ - شعاع
 پرشنگ دار [ئن] ذو شرارة، محدث شرارة
 پرک [ن] ۱ - خفة عقل ۲ - زئير، زغب
 پرکه [ن] فقهة: دانهى له پرکهى خه‌نگ.
 پرک خسن [چ] التزئير، ان يزئير: قالى به‌گه پرگ
 خيگ.

پرک دار [ن] ذو زئبر، ذو زغب
پر کردن [ج] ۱ - الركض السريع ۲ - ان يتعدى
الحدود

پرگ [ن] ۱ - سيطرة ۲ - توازن
أ - له پرگ پردن [ج] الارباك: كوره له پرگ مهوه.
ب - له پهپرگ چوون [ج] الارتباك: له پرگ چگ و
دهسى هاته يه كا

پرمانن [ج] النفر

پرمه [ن] نفير

پرمه پرم [تم] پهلمه پهلم

پرمن [ئن] كثير النفير

پرو پنجل [ئن] ۱ - وسخ ۲ - غير مرتب

پرو پنجلی [ن] ۱ - وساخه - عدم الرتبة

پروشه [ن] قطعة صغيرة

پری [ن] حالة كون الشيء مملوءاً أو ممتلئاً

پریزگ [ن] صره صغيرة

پریمز [ن] واپور کاز للطبخ أو نحوه

پزگ [ن] ۱ - النكة ۲ - كفة السروال ۳ - كفة غطاء

المخدة. ۴ - رُعام.

پزگ دار [ئن] ۱ - ذو تكة. ۲ - مصاب بالرُعام.

پزگ گرتن [ج] الاصابة بالرُعام.

میه هَوَل پزگی گرتگه.

پژرین [چ] الشك: ته دَلت له کی پژری؟ = بمن تشك
پژگیر [ن] خاولیة، منشفة.

پژمانن [چ] العطاس. ههر بچمه وهری خوهر پژمنم.
پژمه [ن] عطس، عطسه.

پش [سر] تستعمل لطرذ القطط:

پشانن [چ] ۱ - أزالة بكاره البنت: ئی زالمه وه زوور
دوه تهی خالووی پشان! ۲ - الرش علی شكل رذاذ:
جامه گه له دهسی كهفت، گشت ئاوه گه پشانه لیمان.
۳ - النثر [سوائل]: كه می ئاو بیسنن له تماكووه گه.
پشت ۱ [ن] ۱ - ظهر: له بان مال كهفته و خوارو
پشتی شكیا. ۲ - نسل، ذریه، سلاله: ئی كوره له
پشتی ئیوه نییه.

پشت ۲ [ئك] ظرف مكان: ۱ - خلف - مالمان ها
له پشتی خهسه خانه. ۲ - وراء: کی له پشتی یه وه
نیشت بو؟.

پشته ل پشت [ئك] نحو الوراق: وه پشته ل پشت
هاته وی

پشت دانه وه [چ] الاسناد علی، الاتكاء علی: پشت
بدن وه یه كه وه.

پشت كه ن [ن] ترکید محصول الطماطة.

پشت گرتن [ج] ۱ - الاسناد، التأیید: ته‌گهر پستی
 به‌کتری بگرتان که‌س زیفه لیان نه‌ورد. ۲ - ان یساعد
 مرأة حامل في عملية الولادة: أ - کووه زینب؟ ب -
 ژنه‌ی حیدر ژانی گری، چگه پستی بگری.
 یشتوان [ن] مساند، طهیر.

پشکل [ن] بعرور الغنم
 پشکلدان [ن] مکان لخن البعروور.
 پشی [ن] هر، قط، هرر، قطط. پشی گوشت‌ه‌گه
 خواردگه. جوور پشی پستی ته‌و خوار نیه‌و. [در] لا
 ینغلب ابدا.

پشی‌کوه‌یله [ن] هر جبلي، هر وحشي
 پشیان [ج] ۱ - ان تفقد البنت بکارتها ۲ - ان
 یترشش [سائل] علی شکل رذاذ: ته‌وه ته‌را ته‌ری؟ ئاو
 پشیا لیم.
 پشیلان [ن] وکر القطط.

پف [ن] نفخ، نفخة: وه يهك بف دهم گرت.
 پفه‌ویی کردن [ج] النفخ علی: پفه‌و ئاگره‌که بکه.
 پف کردن [ج] ۱ - الاملاء بالهواء نفخا. که‌می پفی
 تایره‌گه بکه.

۲ - جعله یمتليء غضبا: عمران رۆی درجه، چمان
 پفی کردیده.

پفلّه [ن] ۱ - نفاخ في الارض كالذي يحدثه الفطر ۲
 - تبثر.

پفلەدان [ج] الانتفاخ: ئۆرنەگە خارجەگ پفلە داگە .
 پفلەکردن [ج] ۱ - [نم]، پفلەدان، ۲ - التبشر. گیا
 گیشتی پفلە کردگەو، گیانی گیشتی پفلە کردگە .
 پگا [نن] مبکر: کاری پگا لە کاری دیر خاسترە . وہ
 پگا بخەفی وہ پگا ئەلسی .
 پل [ن] ۱ - دحرجه: وہ یەك پل بردهیە و ناو ۲ -
 تدحرج ۳ - نزوع او خروج الشيء من محله ۴ -
 فرصة: جاری پل ئەرای نەكەفتگە بوای .
 پلاشه [ن] ۱ - قصعة: پلاشەى نان ۲ - شظية:
 پلاشەى كوچگە .
 پلاش پلاشه و بوون [ج] ۱ - التحطم ۲ - الانسحاق
 پلاش پلاشه و كردن [ج] ۱ - التحطيم ۲ - الانسحاق
 پلاننەو [ج] ۱ - الارجاع: لەپرتی پلاننەو .
 ۲ - الاستدارة: لە پیچی دووم پلاننەو و دوا .
 پلاو [ن] رز مرشح و مطبوخ .
 پلاو پل [نن] متعرج و ملتو
 پلە [ن] ۱ - درجة ۲ - مرحلة ۳ - زحف
 پلەکردن [ج] الزحف
 پلە هاتن [ج] الغزر بـ: لەشی پلەى لە موور تێی .
 پل بردن [ج] التدحرج: كوچگەگە لە شوونی خوێ
 پل نەبردگە .
 پلپلە [ن] خرز، رصاعة .

پل دان [ج] الدحرجة: کی پلی باره‌گهی من دا؟
پل خواردن [ج] التدحرج: له‌بان چگا‌گه پل خوارده‌و
خوار.

پل که‌فتن [ج] سنوح الفرصة: نه‌گه‌ر پلت که‌فت
چیت نه‌را شار، جفتی هه‌رسینی نه‌رام ب‌سین.
پلگانن [ج] ۱ - العفر، التلطیخ ۲ - التوریط: پلگانه
مان وه جه‌نگه‌وه.

پلگیان [ج] ۱ - التعفر، التلطخ ۲ - التورط ۳ -
الانشغال بـ: پلگیا‌گه وه دره‌و‌کردنه‌و.

پلمه پلم [ن] غمغمة، تمتة
پلمه پلم کردن [ج] ان یغمغم، ان يتمم
پلووک [ن] فص: پلووکی قه‌ن بده پیم.
پلیان [ج] النزوع او الخروج من محله: ره‌نگی ب‌الم
پلیا.

پلیانه‌وه [ج] ۱ - الرجوع: ب‌پلیه‌وه نه‌را مال ۲ -
الانحراف

پنجل [ن] ۱ - وسخ ۲ - غیر مرتب
پنجلی [ن] ۱ - وساخة، عدم الرتبة
پنگه پنگه [ن] تمتة، غمغمة

پنمری [ن] نبات ربیعی
پوچه‌ل [نن] ۱ - فارغ، خاو ۲ - اجوف
پوچه‌ل بوون [ج] ان یصبح فارغا او خالیا من اللب.

پوچهل کردن [ج] جعله فارغ او خالي اللب.
 پوچهلی [ن] حالة كون الشيء فارغا او خاليا من اللب
 پوز [ن] سمانة الرجل، ربلة الرجل
 پوزهون [ن] كنان الرجل، طماق
 پوزل [ن] نبات القطبي
 پوزلین [ئن] ۱ - كثير القطبي ۲ - خاص او مصنوع
 من القطبي
 پوزن [ئن] ذو ربلة سمينه.
 پوش [ن] هشيم
 پوشت [ئن] نغل، حيال.
 پوشی [ن] غطاء رأس للمرأة
 پوك [ئن] فارغ، خال، خاو.
 پولابوون [ج] ان يصبح فارغا، خاليا، خاويا
 پوكی [ن] حالة كون الشيء فارغا، خاويا، خاليا
 پول [ن] ۱ - نقود ۲ - عملة
 پول دار [ئن] غني، ثري
 پولدارى [ن] غناء، ثراء
 پولی ۱ [ن] تمن غير مطبوخ تماما وغير مدهن
 پولی ۲ [ئن] خاص بالنقد والعملة.
 پوو [ن] اللحمه: ما نسج عرضا من خيوط الحياكة.
 پووپ [ن] عرف الديك
 پوپه رهشه [ن] مرض جذري الدجاج

پووپناك [تم] پووپ
 پووپنهك [تم] پووپناك
 پووت [ن] ۱ - قوه، سطوة ۲ - هيبه، وقار: پووتى
 شكيا
 پووخله [ن] وساخه، قذارة
 پوودان [چ] حياكة لحمة النسيج [نابل]
 پووپر [ن] طير السمان
 پووز [ن] خطم ۲ - انف الحيوان ۳ - كبرياء
 پووزه [ئن] قصير الخطم (حيوان)
 پووس [ن] ۱ - جلد ۲ - قشر
 پووسته [ن] ۱ - بريد ۲ - قسم: وه دو پووسته چن
 نهرا مال.
 پووستهچى [ن] ساعى البريد
 پووستهخانه [ن] دائرة البريد
 پووس پهدير [ن] ثمر نبات الحلفا.
 پووش ۱ [ن] ماعز اسود اللون ذات اذان بيضاء
 پووش ۲ [ئن] اغبر، غبراء
 پووشاك [ن] كساء
 پووشهوبوون [چ] التغير، ان يصبح اغبر اللون
 پووشهوكردن [چ] جعله مغبرا، غبراء
 پووشى [ن] ۱ - حالة كون الشيء مغبر اللون
 ۲ - حالة كون الماعز الاسود ابيض الاذنين
 پووق [ن] ۱ - صوت كسر المواد الصلبة ۲ - عظم
 القفا

پووقه [ن] صوت كسر او انكسار المواد الصلبة.
پووقه كردن [ن] احداث صوت عند كسر او انكسار
المواد الصلبة.

پووكه [ن] مرض يصيب الدجاج فيزرق منقاره
پووكه وكردن [ج] الاصابة بالمرض: المادة السابقة
پوول [ن] ۱ - طابع بريدي ۲ - قطرة الترد والدومنة
والالعب الاخرى

پوولا [ن] ۱ - فولاذ ۲ - كناية عن المتانة
پوولاي [ن] ۱ - فولاذي ۲ - متين
پي [ن] ۱ - قدم: پي و پيلاودان وه بانم چهوم.
پيا بردن [ج] ۱ - الادخال، الامرار ۲ - الغرز
پيا بوون [ج] ۱ - الظهور فجأة ۲ - التوفر: كار ليړه
پيا نيه بوو.

پيا پي [نك] باستمرار: پيا پي نان كه ن.
پيا چوون [ج] ۱ - الانغراز ۲ - الانطمار
پياچوونه وه [ج] الاعادة، اعادة النظر او البحث
پيادان [ج] الاختطاف: دا وه تفهنگه گهي ده سياو
واي.
پياده [ن] مشاة

پياز [ن] بصل: سهرگي سيري دوجگي پياز! [په ند].
پيازخ [ن] دهن ويصل يضاف الى الطعام عند الطبخ
پيازخ كردن [ج] اضافة الدهن والبصل الى الطعام
عند الطبخ: التبصيل

پیازاو [ن] مرق من البصل والدهن
 پیاز سه گانه [ن] بصل بري: عنصل
 پیازین [ئن] ۱ - بصلي، خاص بالبصل ۲ - کثیر
 البصل
 پیاسه [ن] مشي، سير وخاصة: نزهة سيرا على
 الاقدام
 پیاسه کردن [ج] المشي، السير. المادة السابقة
 پیاکردن [ج] ۱ - الحصول على: کهمی نان پیا بکه
 ۲ - الاختطاف ۳ - الخلط، المزج ۴ - السكب
 على: کهمی ثاو بکه وه دسما ۵ - الغرز: دهرزیه گه
 کرده له شما.
 ۶ - الطعن: خنجره ری کرده پشتیا.
 پیاکیشان [ج] الضرب بشدة: کوته کی کیشا پیاوای.
 پیاک [ن] رجل، مرء.
 پیاکه تی [ن] ۱ - رجولة، مروءة ۲ - احسان.
 پیاک مشت [ن] مقبض المحراث
 پیاله [ن] قدح الشاي (استکان)
 پیا هاوردن [ج] ۱ - التحسس: دس وه سه رما هاورد
 ۲ - الفلت (في الكلام): هم گهنی پیا هاورد.
 پیاو [تم] پیاک
 پیاوتهن [ج] المدح، الثناء: گشت که سی وه خاسی
 سالارا وه ت.

پیاویتی [تم] پیاگهتی

پیه [ن] شحم: گوشتهگه پیهی فرهسه.

پیهرز [ئن] ممسك عند بعض الاطعمة: له شیرینی پیهرز.

پیهرز [ن] امساك عن بعض الاطعمة: پیهرز له‌ری ئایهم کیگ

پیه‌ری کردن [ج] الامساك عن بعض الاطعمة. پیهك [تم] پاك

پیهك بوونهوه [تم] پاك بوونهوه

پیهك کردن: [تم] پاك کردن.

پیهك کردنهوه [تم] پاك کردنهوه.

پیهکی [تم] پاکی

پیهکی کردن [تم] پاکی کردن

پیهله [ن] ۱ - چسر ۲ - قنطرة: بالاجوو سی پیهله دیری.

پیهلو [ن] جنب

پیهلوخهفه [ن] داء الجنب

پیهن [ئن] ۱ - عریض ۲ - واسع ۳ - منشور.

پیهنوبوون [ج] ان یصبح: ۱ - عریضا ۲ - واسعا ۳ - منشورا

پیهنهوکردن [ج] ۱ - التعریض ۲ - التوسیع ۳ - النشر ۴ - التحطیم: سه‌ری پیهنهو کرد.

پیه‌نگ [ن] ما یوضع من الطحين تحت «شنگه» -

پیه‌نگ وه قورئانهو نیه‌کی [در] کذاب یحنت بالقسم.

پیه‌نی [ن] ۱ - عرض ۲ - وسعة

پیه‌ودان [چ] ۱ - اللدغ ۲ - اللمس ۳ - الضرب

پیه‌کردن [چ] ۱ - الرش علی ۲ - الادخال

پیپ [ن] برمیل

پیپت [ن] بركة

پیپتال [ن] کلاش کبیر الحجم

پیپتاو [ن] مرض العطاش

پیپتاو کردن [چ] الاصابة بمرض العطاش

پیته‌لووک [ن] حرق تام.

پیته‌لووک بوون [چ] الاحتراق التام: ده‌سم، پیته‌لووک

بو.

پیته‌لووک کردن [چ] الحرق التام.

پیپت دار [ئن] کثیر البركة

پیپتگانن [چ] جعله یهوي الى الارض: کوته‌کی لی

داو پیپتگانه‌ی زه‌وه‌وه

پیپتگیان [چ] ان یهوي الى الارض

پیچ [ن] ۱ - تعرج ۲ - لوی ۳ - لف ۴ - التواء

پیچانن [چ] ۱ - اللف ۲ - الشد ۳ - الشد علی

شکل حزم ۴ - القمط: نهو مناله سهرديه پیچته‌ی.

پیچادان [چ] اللوی: که‌س نی‌یه ده‌سی پیچابدی.

پیچاو پیچ [ئن] ۱ - متعرج ۲ - ملنو
پیچہ پیچ [تک] ۱ - علی نحو متعرج ۲ - علی نحو
ملنو

پیچ پیچ [ئن] کثیر التعرجات والالتواءات
پیچ دان [چ] ۱ - اللوی ۲ - التحریک علی نحو
دائری

پیچ کردن [چ] الالتواء (بطن): زگی پیچ کرد.
پیچ کردنهوه [چ] ۱ - الاستدارة ۲ - الانعطاف
پی چوون [چ] الاستغراق (وقت): چهنی پی چوو؟
یهک مانگ.

پیچیان [چ] ۱ - الالتفاف ۲ - العصرة (في الولادة)
ژنهی کاوس منال لی پیچیا.

پیخ [ن] ۱ - إختفاء ۲ - كلمة تستعمل للتخويف ۳ -
غیض: پیخ وه پیخ چگه.

پیخام [ن] ۱ - رحالة ۲ - دعوة

پیخامبهـر [ن] رسول، حامل الرسالة

پیخ کردن [چ] ۱ - الاختفاء ۲ - التخويف باطلاق
کلمة: پیخ

پیـز ۱ [ن] رئیس او صاحب طريقة دينية: پیـری
تهریقهـت

پیـر ۲ [ئن] ۱ - كبير السن، شيخ ۲ - مزمـن: بیماری
سل پیـره له گیلانی.

پیر [ئن] متشنج ، مخدر: نهوقره نهناری ترش خواردم
دهم پیره.

پیرار [ن] السنة قبل الماضية
پیراره که [تم] پیرار. پیرار که له پار گهرمتر بو.
پیره شهو [ن] ليلة امس الاول: پیره شهو چگمه
سینه ما.

پیره که [ن] امس الاول: پیره که له مال بوم.
پیرهو [ن] دليل عمل، منهج عمل، فلسفة عمل.
پیرهوی [ن] إنتهاج، إتباع
پیرهوی کردن [ج] الانتهاج، الاتباع
پیربوون [ج] ۱ - التشيخ ۲ - ان يصبح مزنا:
بیماریه که پیر بو له سقانی.

پیر بوون [ج] التشيخ والحذر
پیر کردن [ج] جعله يتشيخ سجنور: عه شقت پیرم کرد
۲ - (تم) پیربوون
پیرکردن جعله يتشنج ويخدر: نه نار که پیری دهم
کرد.

پیرو پاتال [ن] الشيوخ والعجزة
پیرووز ۱ [ن] فیروز
پیرووز ۲ [ئن] ۱ - مبارك ۲ - مقدس
پیرووزی [ن] ۱ - حالة كون الشيء مبارکا ۲
قدسية

پیری [ن] شيخوخة ۱ - استقبال

- وه پسر به و چوون [ج] الذهاب لاستقبال: که ی
جلال له خارنجه تیگه وه تا بچیمنه پیری به وه؟

پیری [ن] حالة التشنج والخدر
پیس [ئن] وسخ، قذر: دهس بشوور، دهست پیسه.
پیس [ن] ربوض، جنوم: له ژیر داره گه پیس خوه ی
کرد.

پسهاتن [ج] التریض، التجثم
پیس بوون [ج] التوسخ: دهسم پیس بو
پیس بوون [تم] پسهاتن
پیس کردن [ج] التوسیخ: گریس، پیسمان کرد.

پیس کردن [تم] پیس بوون
پسی [ن] وساخة، قذارة
پیشه [ن] ۱ - عادة ۲ - عمل، صنعة
پیشه سازی [ن] صناعة

پشت [تم] پشت
ا - له پشت ته لسیان [ج] التأیید، الاسناد
ب - له پشت چوون [ج] ۱ - الاستحیاء ۲ -
التراجع: چهنی چهوی سهخته ی قهت له پشت نیه چوو!
ادارة ظهر المجن: له تهنگانه

پشتاو [ن] مسدس
پشت ته لکردن [ج] ادارة ظهر المحني: له تهنگانه
پشته لیمان ته لکه یین.

پشته‌ل پشت [تم] پشته‌ل پشت
پشته شکنه [ن] مرض یصیب ظهر الحیوان ویقعه
عن الحركة

پشته‌ون [ن] حزام
پشت به‌سین [ج] الاعتماد علی الاتکال علی : نیمه
بی که‌سیم، هر پشت وه خودا به‌سیم .
پشت پادان [ج] المغادرة : هر ته پشت پا دایت،
نه‌وان هاتنه‌وه

پشت په‌نا [ن] ملاذ : کوره‌گانم، پشت و په‌نامن .
پشت دان [ج] ۱ - الاستسلام ۲ - الاستناد ۳ -
الاسناد

پشتگه [ن] خلف، وراء (في الركوب) : سواری
پشتکه‌ی بوو.

پشتگر [ن] ۱ - قابله ۲ - نصیر، معین
پشت گرتن [ج] ۱ - ان تساعد القابله المرأة علی
الولادة ۲ - التأیید، الاعانة ۳ - (قمر) الشروق بعد
غروب الشمس : مانگ پشت گرته .
پشت گورد [ن]

پشتگیر [تم] پشتگر
پشتگیری [ن] مساندة، تأیید
پشتگیری کردن [ج] المساندة، التأیید
پشتیوان [تم] پشتوان

پیش‌توانی [ن] تأیید، مساندة
 پیش‌دهس [ن] اختلاس (وخاصة من العائلة)
 پیش‌دهس کردن [چ] الاختلاس: شهریکی جه‌وه‌هر
 نه‌ک‌ی، هه‌تا له براگانی پیش‌دهس کیگ.
 پیش‌رهو [ن] ۱ - قائد ۲ - زعیم
 پیش‌روو [ن] اتفاقية، حلف
 پیش‌رووکردن [چ] الانفاق، التحالف
 پیش‌ک‌هش [ن] ۱ - التقديم ۲ - اهداء
 پیش‌ک‌هش کردن [چ] ۱ - التقديم ۲ - الاهداء
 پیش‌مه‌رگه [ن] فدائي
 پیش‌نان [ن] السلف
 پیش‌نماز [ن] امام المصلين
 پیش‌وازی [ن] استقبال
 پیش‌وازی‌که‌ر [ن] مستقبل: الذي يستقبل
 پیش‌وازی‌کردن [چ] الاستقبال: وه‌گه‌رمی پشت‌وازی‌مان
 کردن.
 پیش‌مه‌به‌ر [ن] ۱ - رسول ۲ - نبی: محمد (ص)
 پیش‌مه‌به‌ری ئاخ‌رزه‌مانه
 پیش‌مه‌مه‌ر [تم] پیش‌مه‌مه‌ر
 پیف [ئن] ۱ - أجوف، جوفاء ۲ - خاو، خالٍ ۳ -
 خلب
 پیفی [ن] حالة كون الشيء: أجوف، جوفاء ۲ -
 خاو، خالٍ

پیکانن [ج] ۱ - الخرق، الاختراق: تیر، دیواره‌گیان
پیکان. ۲ - (هدف) الاصابة: وهیه‌گ گولله نیشانه‌گه
پیکان.

پیکەر [ن] ۱ - تمثال ۲ - تحت
پیکه‌رتاش [ن] نحّات
پیکه‌ری [ن] مهنة النحات
پی‌کردن [ج] ۱ - القص ۲ - قطع (مسافة) وه سه‌عتی
۱۰۰ کیلو پی‌کرد
پیکول [تر] په‌یکول
پیل [ن] ۱ - ظل ۲ - جانب
پیلّو [ن] نعل، حذاء: پاو پیلّود وه بانى چه‌و.
پیلّگ [ن] جفن
پیمان [ن] ۱ - عهد ۲ - وعد ۳ - میثاق
پیمانه‌کەر [ن] ۱ - الذي يکيل ۲ - الذي یقیس .
پیمانه‌کردن [ج] ۱ - الکیل: پیمانه‌ی ماسیه‌گه بکه .
۲ - القیاس: پیمانه‌ی پارچه‌گه بکه .
پیمان دان [ج] ۱ - المتعهد ۲ - الوعد
پیمانده‌ر [ن] متعهد
پینه [ن] ۱ - رقعة، ترقيع ۲ - رتق ۳ - رفو
پینه‌دووز [ن] رقاع
پینه‌دووزی [ن] مهنة الرقاع
پینه‌کەر [تم] پینه دووز

پینه کردن [چ] ۱ - الترقيع ۲ - الرتق ۳ - الرفو
 پینج [ن] خمسة، خمس (۵)
 پینجا [ن] خمسين (۵۰)
 پینجه [ن] ۱ - الاصابع الخمسة ۲ - الايام الخمسة
 الاولى بعد عيد نوروز.
 پینجه ره [تم] پهنجه ره.
 پینج شه مه [ن] الخميس: اليوم السادس من
 الاسبوع.

پینج کیشه [ن] المعدة الرابعة في الحيوان
 پینج گووشه [ن] مخمس: شكل خماسي الاضلاع.
 پینج لا [تم] پینج گووشه
 پینجم [ئن] الخامس، الترتيب الخامس
 پینجمين [ئن] الخامس.
 پینگه [ن] نعناع، شجرة النعناع
 پي هاتن: [چ] ان يحل به: نهوه چه پي هات! نهرا
 نه هاتهوا! بچوو بزان کوره چه پي هات.

- ت -

ت ۱ [ن] تى / الحرف الرابع من الالف باء
 ت ۲ [و] ۱ - ضمير مخاطب انت: ته برای کی یی؟
 ۲ - انت ضمير تملك: باوکت چونه؟
 تا [ن] ۱ - تيفوئيد
 ۲ - فرده: تايكي باره گهم تهر بوه.

- ۳ - کفهمیزان: هەر دوو تاي ترازۆه گه جوور يهك نين.
 ۴ - عدل (خرج): يهك تاي هه گوه كه م درياگه.
 تا ۲ [پپ] ۱ - الى: تا مالتان چه ن سه عه ته؟
 ۲ - حتى: تا ئيواره خودا كه ريمه.
 تابووت [ن] نقش، تابوت
 تاپر [ن] ضرب من بنادق الصيد [كسرية]
 تاپو [ن] ۱ - عقار ۲ - شيء خاص بالفرد
 تاپوكردن [چ] ۱ - تسجيل العقار ۲ - ان يستحل
 تات [ن] نافر، لا يتفاهم: كابرا تاته، هه رچه گ
 بكه ي ئه وليا فايده ي نى يه.
 تات بوون [چ] التنافر.
 تاتى [ن] طفل / مشي.
 تاتى كردن [چ] المشي: المادة السابقة
 تاج [ن] تاج
 تادار [ن] مصاب بتيفوئيد
 تار [ن] كمان، كمنجه، آلة موسيقية
 تار [ن] ۱ - انعزال تفرق. ۲ - تشتت، تشتيت.
 تارانن [چ] الطرد
 تاربىردن [چ] ۱ - التفرق، الانعزال ۲ - التشتت:
 بزنىنگم تار بردگه.
 تارنجه [ن] ۱ - حلف: ئيمه و ئه وان تارنجه يم.
 ۲ - معاهدة دفاع: تارنجه ها له بين عيراق و اردن

تازنجہ کردن [ج] ۱ - التحالف ۲ - عقد معاہدہ
دفاع .

تاریخ [ن] ۱ - کتاب التاریخ ۲ - الاحداث الماضیة
۳ - موعد معین: له تاریخی ۱۴/۷/۱۹۵۸ .

تازہ [ئن] ۱ - جدید، حدیث، معامد ۳ - طازج
تازہ بونہوہ [ج] التجدد: درمناہ تی له بهینان تازہ
بوسہوہ

تازہ کردنہوہ [ج] التجدید: چاہہ گہ تازہ بکرہوہ .
تازہیی [ن] ۱ - جدۃ، حداثۃ ۲ - کون الشیء طازجا
تازیہ [ن] ۱ - تعزیۃ، عزاء ۲ - عزاء الحسین (ع)
تازیہ کەر [ن] المعزی، المواسی بمصیبة الحسین
(ع)

تازیہ کردن [ج] التعزیۃ، المواساة
تاس [ن] ۱ - اختناق، خنق ۲ - إختناق عند البكاء،
شجی

تاسانن [ج] الخنق: چنگک ئا له قورگی و تاسانہی
تاس بردنہوہ [ج] الاختناق عند البكاء، التشجی:
ئہو قەرہ گیرى تاسی بردہوہ .

تاس ولووس [ن] اناقة، تجمل، رتابة

تاس ولووس دان [ج] التائق، التجمل

تاسیاگ [ئن] مخنوق

تاسیان [ج] ۱ - الاختناق ۲ - ان يغص بـ

تاش ۱ [ن] ۱ - حلق (الشعر) ۲ - نحت ۳ - تقشر،
تقشير ۴ - انحدار جبلي، منحدر جبلي: زمانكو
تاش ۲ [ئن] منحدر: زمانكو تاشه .
تاشين [ج] ۱ - الحلق (شعر) ۲ - التنحيت ۳ -
التنقير ۴ - التقشير.
تاعون [ن] طاعون
تاف ۱ [ن] ۱ - شدة الماء ۲ - أوج، عنفوان: له
تافى جاهلى .
تاف ۲ [ئن] شديد السرعة: ثاوى تاف.
تافه [ن] صوت سقوط الماء من الشلال والمنحدر.
تافهاتن [ج] حدوث صوت عند السقوط (ماء):
تافهى ثاوى تى
تافگه [ن] ۱ - شلال، مسقط مائي ۲ - المكان الذي
تشتد فيه سرعة الماء .
تاق ۱ [ن] ۱ - طاق ۲ - مرة: رووژى سى تاق نان
خواردن .
۳ - نصف نهار او ليله: چوار تاق .
۴ - ليل ونهار واحد (خاص بالارواء)
تاق ۲ [ئن] وحيد، فريد
تاقهت [ن] ۱ - صبر ۲ - قابلية ۳ - تحمل
تاقهت بردن [ج] ۱ - الانهاك ۲ - افقاده التحمل ۳ -
افقاده الصبر

تاقهت چون [ج] ۱ - النهك ۲ - فقدان الصبر
 تاقهت دار [ئن] ۱ - ذو قابلية وتحمل ۲ - ذو صبر:
 تاقهت دار، هه‌میشه کار کینگ = صبور، صابر
 تاقهت گرتن [ج] ۱ - الاصطبار ۲ - التحمل.
 تاقم [ن] ۱ - لوازم، مجموعة اشیاء ۲ - جهاز ۳ -
 طعم ۴ - فرقة، جماعة، زمرة ۵ - صندوق لحفظ
 اقداح الشاي
 تاقی [ن] ۱ - تجربة، اختبار، امتحان
 ۲ - تحقق ۳ - تمحص، تمحيص ۴ - تعقيب ۵ -
 فحص، تفحص.
 تاقی‌کردنه‌وه [ج] ۱ - التجريب، الاختبار، الامتحان
 ۲ - التحقيق، التحقق ۳ - التفحص، الفحص ۴ -
 التعقيب ۵ - التمحص، التمحيص
 تاك ۱ [ن] ذكر الخنزير.
 تاك ۲ [ئن] ۱ - وحيد، فريد ۲ - فردي عكس
 زوجي: خودا تাকে
 تাকে تاك [ن] نثار: تাকে تاك دكان بو.
 تاك تاك [تم] تাকে تاك.
 تاك تاك بوونه‌وه [ج] التفرق، التفرد: مهردمه‌گه تاك
 تاك بوونه‌وه
 تاكوئرا [تر] تাকে تاك
 تاكو جفت [ئن] فردي مع زوجي: عكس

تاكو لوك [تم] تاكوترا

تالّ [ن] فتلة خيوط، طاق الحبل: اي من الخيوط
التي تشكل حبلا.

تالانّ [ن] نهب، نهية، سلب: دژمن تاوايه گه يان
تالانّ كرد.

أ - وه تالانّ چوون (چ) الذهب سدي: بووسانه گه وه
تالانّ چگ.

ب - وه تالانّ دان: التذير، التعريض للنهب: گشت
رهنجی خواهی دا وه تالانّا.

تالانکهر [ن] ناهب، سالب

تالانّ کردن [چ] النهب، السلب: تالانی مالیان
کریا.

تام [ن] ۱ - طعم، مذاق ۲ - لذة: گهزوو تامی
خوشه شه.

تامازرو [ئن] قرم: تامازرو گوشته.

۲ - مشتاق: تامازروی براده رانم.

تامازروی [ن] ۱ - قرم للطعام ۲ - شوق

تام دار [ئن] ۱ - لذیذ، شهی ۲ - جذاب ۳ - ممتع

۴ - دال علی حسن الذوق

تام دان [چ] ان یكون ذات طعم معين: چایه گه تامی
دار چینی دا.

تام کردن [چ] ۱ - التذوق لمعرفة الطعم: تامی

برنجه گه بکه بز ان سوور نی یه .

۲ - ان یاکل (م): هیمان تامی نان نه کردگه .

تاموخوا [ج] تذوق الطعام لمعرفة نسبة الملوحة فيه

تاموخواکردن [ج] التذوق . المادة السابقة

تان ۱ [ن] سداة النسيج : حایل

تان ۲ [ر] ضمیر تملك : نانه گه تان ، ماله گه تان

تانه [ن] ۱ - وصمة عار: تانهی سهر شان ۲ - غشاوة

«العين» (لکه) ۳ - شماتة: له تانهی مهردم سهر
ئه لگرم .

تانه دان [ج] الشماتة ، التعبير

تانج [تم] تاج

تانجی [ن] سلوقي

تان دان [ج] حياکه سداة النسيج

تان وپوو [ن] الحابل والنابل

تاو ۱ [ن] ۱ - فترة: تاوی له لامان بنیشن .

۲ - سرعة: وه تاو هات .

۳ - حرارة: تاوی خوهر .

۴ - حماس: تاو گرتهی

۵ - خوف: له تاوی باوگی وای .

۶ - تحريض: تاوی براده ره گه ی دا جهنگ بکینگ

تاو ۲ [ئن] سریع: ری تاو فره گه نه .

- له تاو: خوفا من: کهس له تاوی ناویری دهم
بچه کنی .

تاوان [ن] ۱ - ذنب، جريرة ۲ - جريمة، جناية،
 جنح: بهسه زوانه هيچ تاوانیگی نی یه.
 تاوانبار [ئن] ۱ - مذنب ۲ - مجرم، جاني، جانح.
 تاوانبارکردن [چ] الادانة: وه بهلگه تاوانباری کردن.
 تاوه [ن] طاوه، مقلاة
 تاوتاو [ئن من حين لآخر: تاو تاو سه رم ژان کیگه.
 تاودار [ئن] ۱ - مخيف، مرهوب الجانب ۲ - حار.
 تاودان [چ] ۱ - التسريع، التعجيل ۲ - التحريض
 تاودهر [ن] ۱ - مسرع، معجل ۲ - محرض
 تاوس [ن] طاوس، ملك طاوس
 تاوسان [ن] صيف: تاوسانی عراق گهرمه.
 تاوسانه [ئن] صيفي: دلنگی تاوسانه.
 تاوسانی [تم] تاوسانه
 تاوگرتن [چ] ۱ - الاشتداد: جهنگه گه تاو گرت.
 ۲ - الاحترار: ئاگره گه تاو گرت.
 ۳ - ان يصبح نشطا: له دواخرا تاو گرت.
 تاوننه [ن] طاعون، مرض الطاعون
 تايه [ن] ۱ - عجلة ۲ - اطار
 تايير [تم] تايه
 تايغه [ن] قرية: تايغه ی ئيمه نزيکی شاره.
 تايوس [ن] نعش، تابوت
 تهباشير [ن] طباشير

تهبر [ن] سلب، نهب.

تهبرکردن [ج] السلب، النهب: ثمشهو، دز تهبری
مال حسین کرد.

تهبریه [ن] تبرأة.

تهبل [ن] ۱ - طبل ۲ - ناقوس

تهبلیه [ن] ۱ - شذب النخيل ۲ - راقول: حبل يصعد به النخل
تهبلیهکردن [ج] التقليم (النخيل) شذب الاشجار

تهپ ۱ [ن] ۱ - ربوه: کردهو بانی تهپیگ و تهماشای
دهورو پستی کرد.

۲ - دب: مشي ثقيل: وهتهپه تهپ هات.

تهپ ۲ [ن] کث، کثیف قژی سهری تهپه.

تهپاله [ن] روث الحيوان اليابس

تهپانن [ج] ۱ - الرص: يهك وهزنه گهنم تهپانه
شولهگه

۲ - الخسف: واران خانگهگیان تهپانه زهوَ.

تهپه [تم] تهپ

تهپه‌دور [ن] فلین

تهپهك [ن] قمة، اعلى الرأس

تهپ تهپ [ن] طبطة، تربيته: ضربة خفيفة

تهپ تهپ کردن [ن] ان يطبطب، ان يربت

تهپ کوتان [ج] التلمس: کوور تهپ کوتی.

تهپگه [ن] قرص من روث الحيوان اليابس

ته پل [ن] قمه، ذروۍ: ته پلې سهر
 ته پ و رېپ [ن] خوف: وه ته پ و رېپ واینه مال ه و ه
 ته بیان [چ] ۱ - ان ینرص ۲ - ان ینخسف ۳ - ان
 یدخل بسرعة: ته بیان ه ناو سیاره گه
 ته پین [چ] ان یحضن البیض (دجاج)
 ته تار [ن] تار
 ته تهر [ن] تتر
 ته تلّه زوان [ئن] لجلاج: ثقیل اللسان مترد الکلام.
 ته تیان [چ] ان یحل (ضیفا): رووژئی هه زار کهس
 لیمانی ته تی.
 تهخت ۱ [ن] ۱ - کرسی ۲ - عرش: تهختی پاتشایی
 ۳ - سریر
 تهخت ۲ [ئن] منبسط ۲ - مستو: زه وه گه تهخته.
 - تهو تهخت نیشتن [چ] اعتلاء العرش: دواى فیصل
 کورهی نیشته و تهخت.
 تهختایی [ن] ۱ - حالة کون الشیء منبسطا ۲ - ارض
 منبسطه: دهشته ی شاره زوور تهختاییه
 تهخته ۱ [ن] ۱ - تخت الخیط ۲ - لوح: تهخته ی
 چوو.
 تهخته ۲ [ئن] عکس الصرف (نقود) دینارئی تهخته ۲ - مریض
 تهخته بوون [چ] التمرض: له شه وه کیه وه تهخته بوه.
 تهخته کردن [چ] جعله یتمرض: سهرژان تهخته ی
 کردگه.

تهخته لآن - ی [ن] أرض منبسطة
 تهخت بوون [چ] الأنسباط، الاستواء
 تهخت کردن [چ] التسوية بالأرض: ناوا یه گه یان
 تهخت کریا.
 تهر [ئن] ۱ - بلبل ۲ - رطب ۳ - طری ۴ - طازج
 تهراف [ن] اله الذکر عند الانسان والحيوان
 تهران [ن] لحن
 تهرانباز [ن] مُلْحَن
 تهرهخشه [ن] مرض جلدي
 تهرهخشه دار [ئن] مصاب بمرض جلدي
 تهرهخومه [ن] تراخوما
 تهرهس [ن] دیوث، قواد
 تهرهسی [ئن] دیوسه، قواده
 تهرهشکه [ن] مرض جلدي يتسم بالجراحة
 تهرهق [سر] اذا: تهرهق و کابرا نه هات!
 تهرهقه [ن] كبسولة، زنده
 تهرهك [ن] صدع، شق
 تهرهك [ن] عضو الذکر عند الانسان
 تهرهكانن [چ] جعله يتصدع، يتشقق: وه تهره تیشگه
 داره گه بتهرکنن.
 تهرهك بردن [چ] التصدع، التشقق: ذیواری

دیوه‌خانه‌گه‌مان تهره‌ك بردگه .

تهره‌كیاگ [ئن] متصدع ، متشق

تهره‌كیان [ج] ۱ - (تم) تهره‌ك بردن ۲ - ان تخرج

النخلة الطلع : سى چوار ئه‌شره‌سییم تهره‌كیاگه .

ته‌رپووش [ئن] متائق ، اتیق ، یلبس ملابس جدیده
دائماً .

ته‌رپووشى [ن] تائق

تهرت [ن] قلاب : الجزء المفروش والنصف

المدرّوس من البیدر .

تهرجمان [ن] ترجمة ۲ - مترجم ۳ - عملية شعوة

لفك العقدة الجنسية بين الزوجين

تهرجمان نان [ن] ۱ - التفسير بالترجمة ۲ - عقد

عملية شعوة لفك العقدة الجنسية بين الزوجين

تهرجگ [ئن] طري : خه‌یارى تهرجگ .

تهرجگى [ن] طراوة .

تهرخان [ن] تخصيص ۲ - شجيرة برية

تهرخان كردن [ج] التخصيص

تهرخينه [ن] رهيه : اكلة جريش الحنطة واللبن

تهرز [ن] ۱ - شكل ۲ - اسلوب ۳ - طراز

تهرزه [ن] بَرْد : تهرزه وارى .

تهرس [ن] روث الحیان الذي يستعمل كالوقود

تهرسه قول [تم] تهرس
 تهرس کردن [چ] التروث: ماهینه‌گه. تهرس کردگه.
 تهرشه [ن] مرة: ئی تهرشه هیچ نه‌هاوردم.
 تهرف و تَوْن [ئن] متشتت، متشرد: ئاواي
 تهرف وتوته.
 تهرف و تَوْن بوون [چ] التشتت، التشرد: وه‌جاری
 تهرف وتَوْن بَوْن.
 تهرف و تَوْن کردن [چ] التشتیت، التشرید = زالمی
 زووردار تهرف و تَوْنفان کرد.
 تهرف و تَوْنی [ن] تشتت، تشرد.
 تهرک [ن] ۱ - وحید، لوحدة: تهرکی خوهم به‌سه. ۲
 - القسم الأخير من السرج ۳ - عرق النسا [الدواب]
 تهرکه [ن] العصا الذي يضرب به على الطبل من
 التحت.
 تهرکه‌ی ژیری دهله [در] منافق، مثير الكلام.
 تهرکه‌ش [ن] ۱ - رديف (في الركوب) ۲ - كنانة
 تهرک برین [چ] معالجة عرق، النسا وبخاصة
 الدواب.
 تهر کردن [چ] ۱ - التبلیل ۲ - الترطيب
 تهرک کهفتن [چ] الأصابة بعرق النسا
 تهر کوت [ن] ضرب مبرح

ته پرکوت کردن [چ] ان يضربهُ ضرباً مبرحاً: ته گهر
قه بوول نه کرد خاس ته پرکوتی بکه ن.

ته رگه ز [ن] شججرة الأثل

ته رم [ن] ۱ - نعش ۲ - جثمان

ته رمایی [ن] شبح، خیال: ته رماییک هاته وهر چه وم.

ته رويس [ن] طریس: ارواء الأرض قبل حراثتها.

ته رويس کردن [چ] الطریس: ته رويسی زه وه گه بکه ن
ثمجا جفتی بکه ن.

ته ريق [ن] ۱ - خجل ۲ - حياء

ته ريق بوونه وه [چ] ۱ - الشعور بالخجل: له خوهم

ته ريق بومه وه. ۲ - الاستحياء.

ته ريق کردن وه [مچ] جعله يخجل.

ته رووشك [ن] تبديل ملابس الرضيع المبللة بأخرى

یابسة.
ته رووشك کردن [چ] ان يبدل ملابس الرضيع المبللة
بأخرى يابسة.

ته ری [ن] ۱ - بلل ۲ - طراوة.

ته ز [ن] ۱ - تعب ۲ - غلیل: ته زی دلی خو هی
ده رکرد.

ته زانن [چ] التخدير: ده رمانه گه له شی ته زان.

ته زده رچون [چ] الارتياح. الشعور بالراحة بعد

التعب: بنیشن تا ته زتان ده رچوو ثمجا بچن.

ته زده رکردن [چ] ۱ - الترویح: سناوه گه ته زمان
ده رکرد.

۲ - ارواء الغلیل ته زی دلی خو هی له گوشت ده رکرد.
ته زین [چ] ۱ - الخدر ۲ - التشنج: فره جار ده سم
ته زی.

ته زگا [ن] ۱ - موقد النار ۲ - کنایة عن السکن:
کور ی مردگ و ته زگای سیه.
ته سپیه [ن] سبحة.

ته سهق [ن] شکوی - مشتکی: ته سهقی بکه خودا.
ته سهق کردن [چ] ان یشکوه الی: ته سهقی بکه وه
باوه گوزرین.

ته سک [ئن] ۱ - ضیق ۲ - قصیف.
ته سکه ره [ن] ۱ - براءة ذمة ۲ - تأیید ۳ - وثیقة
الخدمة العسكرية

ته سکه و بوون [چ] ۱ - التضييق: ژیردالانه گه که مه
که مه ته سکه و بوو.

۲ - ان یصبح قصیفاً: نه گهر شه وه گهت بشووری
ته سکه و بوو.

ته سکه و کردن [چ] ۱ - التضييق ۲ - التقصیف.

ته سکی [ن] ۱ - ضیق ۲ - قصافة

ته سلخ [ئن] ۱ - مناف للذوق ۲ - غیر معقول.

تهشه [ن] صاعقة: تهشه وارینگ.

تهشهر [ن] تهديد، وعيد

تهشهردان [ج] التهديد، التوعد: له دوره وه هر تهشهر
ديگ.

تهشت [ن] صحن كبير، طشت.

تهشرين [ن] تشرين: احد الشهور السنة الميلادية

تهشرينى دوم [ن] تشرين الثاني

تهشرينى بهكم [ن] تشرين الاول

تهشقه له [ن] حيلة، خدعة: وه تهشقه له هيچ له
دهستت نيهكه فى.

تهشقه له باز [ئن] حيال، مخادع

تهشك [ن] رعب

تهشك بردن [ج] الأرعاب: تهشكى كوره مهوه.

تهشك چوون [ج] الأصابة بالرعب: ئهرا له رزى
چمان تهشكت چكه؟

تهشى [ن] مغزل

تهعبه [ن] مرض الأجهاض عند النساء.

تهعبه دار [ئن] مصاب بمرض الأجهاض.

تهعليل [ن] تلف، تبدير.

- وه تهعليل دان [ج] الأتلاف، التبديد: رهنج وه
تهعليل دان.

تهغار [ن] وحدة وزن تساوي عشرين وزنة
 تفره [ن] ۱ - كسل ۲ - اهمال، لامبالاة
 تفره دان [ج] ۱ - التکاسل ۲ - الأهمال
 تفری [ن] نزهة
 تفری کردن [ج] التزّه.
 تفریگا [ن] منتزه
 تهق [ن] صوت الضرب على الأشياء الصلبة
 تهقا [سر] إذا! تستعمل للاستغراب: تهقا كابرا
 نهات!
 تهقازه [ن] نكاء، انتقاض
 تهقازهدان [ج] النكاء: خوئی تهقازه دا. ئی کاره
 رووژی همر تهقازه دیگ.
 تهقانن [ج] ۱ - الإطلاق ۲ - التفجير ۳ - التکدير،
 جعله يحزن: مهگری منالهگان تهقانی ۴ - التکرز:
 اكل الكرزات، رض الحب ۵ - التفقيع [اصبع]
 تهقایوت [ن] ۱ - تقاعد ۲ - الراتب التقاعدي
 تهقه [ن] ۱ - إطلاقه ۲ - صوت الإطلاق
 تهقهتهق [ن] ۱ - طقطقة ۲ - الاشتغال بصورة
 متقطعة.
 تهقهتهق کردن [ج] ۱ - الطقطقة ۲ - الاشتغال بصورة
 متقطعة.

تهقه كردن [ج] ١ - اطلاق النار على ٢ - إحدات الطفطقة .

تهقهل [ن] تهقهل [ن] خوض [خياطة]

تهقلا [ن] ١ - كدح، جهد ١ - محاولة ٣ - منازعة الموت : تهقلاى مهرگ .

تهقلاکەر [ن] کادح، کاسب .

تهقلاکردن [ج] ١ - الكدح، بذل الجهد ٢ - المحاولة ٣ - ان ينازع الموت .

تهقهل دان [ج] الحوض (خياطة)

تهقو [تم] تهقا

تهقو پووق [ن] طفطقة واصوات ضرب مستمر

تهقو تووق [ن] اصوات اطلاق مستمر

تهقو لهق [ن] ترنج : وه تهقو لهق هات .

تهقيان [ج] ١ - الأنطلاق ٢ - الانفجار ٣ - الالتقاء (دون موعد مسبق) : له رى تهقيامة ئهحمه دا .

تهقيلة [ن] طاقية

تهقين [تم] تهقيان

تهقينهوه [ج] ١ - الأنطلاق ثانية ٢ - الانفجار [بصورة مفاجئة]

تهك [ن] ١ - مصفاة مصنوع من العيدان

٢ - جنب : تهكت بهو ئهو لا .

۳ - اسناد، اړتکاز: ته ک به وه دیواره گه وه. ۴ - موضع

في بيت الشعر للغلة والتبن.

ته ک دان [ج] التقرب، الأبتعاد يفهم المعنى حسب

الجملة: ته ک به و نه ولا: اېتعد

ته ک بده و پیم: اېترب مني.

ته کان [ن] ۱ - سحب قوي: وه يه ک ته کان کيشايه وه و

دهر. ۲ - صدمة.

ته کان بردن [ج] الأصابة بالصدمة: وه ختی خه وه ری

کوشتنی براگهی نه ژنه فت ته کان برده ی

ته کان دان [ج] ۱ - السحب بقوة ۲ - الأراحة من

مكانه: كهس نيه توانی ته کانی ئی باره بدینگ.

ته کائن [ج] ۱ - النفض: قالیه گه ته کان. ۲ -

التجريد مما يملك: له هه چگک دایشت ته کانه ی..

ته که و دان [ج] الجلوس بالاستناد أو الارتكاز على

شيء: ته که و بده و که می له نانه گه بخوه.

ته کله [ن] جمع، تدبر

ته کله کردن [ج] التجميع، التدبر: ته کله ی پاره ی

خانگه گه کردن

ته کلیم [ن] تقليم اغصان النخيل

ته کلیم کردن [ج] التقليم. المادة السابقة

ته گبیر [ن] تدبير ۲ - خطة

تهگبیر کردن [ج] ۱ - التدبیر ۲ - التخطيط
 تهگر [ن] حالوب: وههاران تهکر فره وارینگ.
 تهگره جيله [ن] حالوب علی شکل رذاذ
 تهگرین [ئن] ۱ - حالوبی ۲ - شدید البیاض
 تهل [ن] ۱ - عون: خودا هاتهو تهلی. ۲ - تفرق
 عن الجماعة
 تهل [ن] ۱ - شعره ۲ - قتله
 تهلار [ن] قصر
 تهلاق [ن] طلاق
 تهلاق حسن [ج] ابقاع الطلاق
 تهلاق دان [ج] تطليق [المرأة]: جواد تهلاقی ژنه
 داو ژنی تر خوازی
 تهلاق سهنن [ج] ان تطلق [المرأة] من زوجها.
 تهلاق کهفتن [ج] وقوع الطلاق
 تهلهزم [ن] طلیسم: دیاریان نییه، مهگهر کهفتنهسه
 تهلهزم!
 تهلهکه [ن] ۱ - مرفع: الموضع الذي يوضع عليه
 الأفرشة. والأغطية ۲ - افرشة وأغطية النوم الموضوعة
 علی المرفع ۳ - حيلة، خدعة ۴ - رشوة
 تهلهکه باز [ئن] حیال، مخادع
 تهلهکه خوهر [ن] مرتشی

ته‌له‌که‌دان [ج] الارتشاء
 ته‌له‌که‌کردن [ج] التحايل
 ته‌له‌که‌چان [ن] كيس كبير مصنوع من الصوف أو
 الشعر توضع فيه الأشياء الثمينة.
 ته‌لخين [تم] تلقين: ياسين و ته‌لخين
 ته‌ل‌دان [ج] التفريق عن الجماعة: بزنی ته‌ل‌داگه.
 ته‌ل‌گرتن [ج] التفرق عن الجماعة: سی‌چوار
 بزندان ته‌ل‌گرتنه
 ته‌لميت [ن] ترميد
 ته‌لميت کردن [ج] الترميد: ته‌لميت فاتره‌گه‌ئه‌را
 دالگت بکه.
 ته‌ل‌وال [ن] شداد عناقيد العنب
 ته‌ل‌وشير [ن] اكلة تعد من الحليب والطحين.
 ته‌ل‌ونه [ن] مخضب، ملطخ: ته‌ل‌ونه‌ن له‌خونی
 خوه‌يان
 ته‌ل‌ونه‌بوون [ج] التخضب، التلطخ: سه‌ری ته‌ل‌ونه
 بو‌ه‌ له‌خون.
 ته‌ل‌ونه‌کردن [ج] التخصيب، التلطخ: دا له‌ته‌وقی
 سه‌ری و ته‌ل‌ونه‌ی کرد له‌خون.
 ته‌ل‌یزه [ن] كيس كبير توضع فيه أثاث البيت.
 ته‌لیس [تم] ته‌ل‌یزه

تهليفون [ن] هاتف
 تهليفون کردن [چ] الاتصال بالهاتف
 تم [ن] ۱ - غبار، عجاج ۲ - ضباب.
 تهما [ن] أمل، إمنية.
 - وتهما بوون [چ] التأمل: وه تهما بوم دهسميهتم
 بدهين
 تهماشا [ن] ۱ - مشاهدة ۲ - تفرج
 تهماشاكر [ن] ۱ - مشاهد ۲ - متفرج: تهماشاكر
 پاتشاس
 تهماشاكردن [چ] ۱ - أن يشاهد ۲ - التفرج
 تهمام [ئن] ۱ - تام، كامل، ۲ - صحيح: قسهگهت
 تهمامه
 تهمام کردن [چ] ۱ - الأتمام ۲ - الأكمال ۳ - الانجاز
 تهمه [ن] طمع
 تهمهنا [ن] تمنى، امنية
 تهمهناکردن [چ] التمني
 تهمسال [ئن] ۱ - كسول، متعاجز: ئهپرائى قهره
 تهمسالى، ريش نيهتاشى
 تهمسالى [ن] ۱ - كسل ۲ - عجز: له تهمسالى نان له
 مال نيهكهن.
 تهمسالى کردن [چ] ۱ - التكاسل ۲ - التعاجز:
 تهمسالى كيگ سناو بكيگ.

تهمسق [ئن] منتظم وقليل: نانى تهمسق.

تهمهل [ئن] كسول، متعاجز

تهمهلخاته [ن] دار العجزة

تهمهلى [ن] كسل، عجز

تهمووره [ن] طمبور: آله موسيقية

تهمووز [ن] تموز: الشهر السابع من السنة الميلادية

تهمى [ن] نصيحة.

تهميره [تم] تهموره

تهميز [ئن] ١ - مرتب ٢ - نظيف: فره پاك و تهميزه.

تهمیزی [ن] ١ - رتابة ٢ - نظافة

تهميكهر [ن] ناصح

تهمى كردن [ج] النصيح، ابداء النصيحة: تهمى

مناله گان بکه بخوه نن.

تهن [ن] ١ - جسم ٢ - شرح (الحيوان) ٣ - قدرة،

قابلية: تهنده و قسهى خراو بكهيت ...

تهنانهت [ن] حد، حالة: تا تهنانهتى باوگيشى لى دل

غير بو.

تهناف [ن] ١ - جبل ينشر عليه الغسيل ٢ - جبل

المشقة

تهنتهرووك [ن] تنريد: ملح حامض البتريك

تهنتنه [ن] فخفخة، كبرياء

تهنگ ۱ [ن] ۱ - حزام اورباط یشد به سرج اوجلال
 الحيوان. ۲ - مضيق: تهنگی چهقل.
 تهنگ ۲ [ئن] ضيق: چاکه تهگم تهنگه.
 - وه تهنگه وهاتن [چ] ۱ - الاحتياج: تهرا فلسی وه
 تهنگه وهات ۲ - القلق علی: خودا بزانی فره تهراتان
 وه تهنگه وهاتم.
 تهنگانه [ن] أيام الضيق والشدّة: پروژانی تهنگانه
 تهنگاو ۱ [ن] مضيق مائی: تهنگاوی کانی بز
 تهنگاو ۲ [ئن] أن يشعر بالحاجة للذهاب الى الغائط
 تهنگاوهر [ن] مضيق بين جبلين
 تهنگاوی [ن] حالة الحاجة للذهاب الى الغائط
 تهنگ تهلچنین [چ] ۱ - الأجبار. ۲ - ان يضق به
 الحال: تهنگ وه دوژمن تهلچنینه.
 تهنگ تهلکیشان [چ] ۱ - الشد بالرباط ۲ - الأملاء
 حد الانتقاح: تهنگی مهشکهگه تهلکیشا له دوو.
 تهنگه [ن] خاصرة
 تهنگه زکری [ن] تعاجز
 تهنگه زکری کردن [چ] التعاجز: چهنی له کار
 تهنگه زکری کهیت.
 تهنگه وهری [ن] مضيق
 تهنگه وپوون [چ] ان يصبح ضيقاً: قوندهره گانم
 تهنگه وپونه.

تهنگه و کردن [ج] التضييق که مهرچینه‌گی گه و رابو
که می ته‌نگیه و کرد.

تهنگه بوون [ج] الاحتياج: هدر وهختی ته‌نگت بوو
تی ته‌را لام.

ته‌نگ دان [ج] التحريم

ته‌نگگه [ن] تنك [معدن]

ته‌نگی [ن] ۱ - ضيق، شدة، صائقة، ۲ - حالة كون
الشيء ضيقاً

ته‌ننگ [ئن] ۱ - خفيف: پارچه‌ی ته‌ننگ. ۲ -
متباعد: خه‌لیه‌ی ته‌ننگ. ۳ - ضحل: ئاوی ته‌ننگ.
۴ - فقير الحال: ده‌س ته‌ننگه.

۵ - رقيق: شیشه‌ی ته‌ننگ.

ته‌ننگه و بوون [ج] ۱ - ان يصبح خفيفاً، رقيقاً ۲ - ان
يصبح ضحلاً.

ته‌ننگه و کردن [ج] التحفيف

ته‌ننگی [ن] ۱ - خفة ۲ - ضحالة ۳ - تباعد ۴ - فقر
۵ - رقة ۶ - عب: ته‌ننگی به‌خه‌ل

ته‌نور [ن] تنور

ته‌نوره [ن] تنوره، ملبس نسائي

ته‌نور حسن [ج] إحماء التنور

ته‌نوری [ئن] خاص بالتنور: نانی ته‌نوری.

ته‌نیا [ئن] وحید، فرید
 ته‌نیابال [ئن] وحید، لامعیل له
 ته‌نیابالی [ن] حاله‌کون الفرد وحیداً، لامعیل له
 ته‌نیایی [ن] وحدانیه: ته‌نیایی ته‌را خودا خاسه.
 ته‌نین [ج] حبک سداده‌النسیج
 ته‌نینه‌وه [ج] ۱ - التغطية: له‌په‌ر له‌شی ته‌نیه‌سه‌و. ۲
 - الاحاطة: ده‌وریان ته‌نینه‌وه.
 ته‌و [ن] حمی، سخونه
 ته‌واف [ن] ۱ - طواف ۲ - زیارة
 ته‌واف کردن [ج] ۱ - الطوف ۲ - القيام بالزيارة
 ته‌وه‌ره [ن] سکینة الطاحونة المائية
 ته‌وه‌رزین [ن] طبر زین
 ته‌وه‌ن [ن] غور فی التفکیر، تفکیر عمیق
 ته‌وه‌ن بردن [ج] الغور فی التفکیر: ته‌وه‌ ته‌را ته‌وه‌ن
 بردگه‌سه‌د؟
 ته‌وبه [ن] توبة: ته‌ویه‌ی گورگه‌ مه‌رگه‌ [په‌ند]
 ته‌وبه‌کار [ئن] تائب
 ته‌وبه‌کردن [ج] ۱ - الأتابه ۲ - التوب
 ته‌وزیل [ن] اغصان النخيل الذابلة
 ته‌وزیل کردن [ج] تقليم أو قطع اغصان النخيل
 الذابلة

تهوش [ن] جمع التمر بين قطع العذق ورمية في الأرض

تهوشكهر [ن] عامل جمع التمر. المادة السابقة

تهوش كردن [ج] جمع التمر. المادة السابقة

تهوشی [ن] دسیعه: صحن كبير يعجن فيه

تهوق [ن] ۱ - قمّة، ذروة، ذری ۲ - طوق ۳ -

أسناد، اغلال: دهسی ها له تهوقی زالم.

تهوگرتن [ج] ان یسخن: لهشی گهرمه، تهوی گری.

تهولّهی [ن] عقب ممخضه اللبن

تهون [ن] وشيعة

تهونکهر [ن] النساج، الناسج

تهون كردن [ج] النسج

تهولّه [ن] اصطبّل الحيوانات

تهوول [ن] ۱ - تسلیم ۲ - تحویل

- نهو تهوول دان [ج] التسليم: بارهگه بدهو تهوول

دلیر:

تهوول گرتن [ج] الاستلام: من تهوولی هیچ نیهگرم

تهی [سر] كلمة تستعمل في لعبة «ختیله»

تهیتهی [ن] لعبة «ختیله»

تهیتهی كردن [ج] اداء لعبة «ختیله»

تهیشت ۱ [تم] طشت

تهیشت ۲ [ئن] مفلطح: ده‌وریه‌گه ته‌یشته.
ته‌ی‌کردن [ج] اطلاق کلمه «ته‌ی»
ته‌یل [ن] ۱ - سلك ۲ - کنایه عن السرعة وخفة
الحركة
ته‌یموون [ن] ۱ - تموین ۲ - تقنین
تبغ [ن] عشره
تبغ بردن [ج] التعثّر: ماهینه‌گه تبغ بردو ړمیا.
تبغ دان [تم] تبغ بردن
تتوو [ن] / طفل / قمل
تخون [ن] قرب، دتو: دیوینگه ته‌را خوه‌ی، که‌س
نیه‌ویری تخونی بکه‌فی.
- له تخون دان [ج] التقرب من، الدنو: خوه‌د له
تخونی مه‌ده.
تر [باش] ۱ - تضاف الی الصفة تتكون الدرجة الثانية
من درجات المقارنة: به‌رز = به‌رزتر
۲ - تضاف الی الأسم فتعني واحد آخر من نفس
الشيء مانگك = مانگی‌تر.
تر [ن] ضراط
ترازو [ن] ۱ - میزان ۲ - قیاس ۳ - کوکب میزان
ترازیان [ج] استثناء: له عه‌لی بترازی که‌س نه‌هان
ته‌را لام.

تراش ۱ [ن] حلق، قص
 تراش ۲ [پاش] تضاف الى الأسم فتكون اسم
 الفاعل: سەنگ = سەنگ تراش
 تراش کردن [ج] الحلق، القص
 تراشین [ج] النحت: وینەى شیرینگ لەسەر ئەوسەنگە
 تراشیانگە
 ترانکیش [ن] أخذ أو جلب بكميات كبيرة
 ترانکیش کردن [ج] الأخذ أو الجلب بكميات كبيرة.
 ترانن [ج] جعله يضطرب: پا نا زگیاو ترانهی.
 تراو [ن] ينبوع ماء
 ترای [ن] ۱ - تدرب ۲ - تجربة
 ترایدەر [ن] مدرّب
 ترایکەر [ن] متدرب
 ترای کردن [ج] ۱ - التدرب ۲ - التجريب: ترای
 ماشینه‌گە بکە.
 تره‌تر [ن] فخفخة فارغة: ئەى تره‌تره چه‌سه!
 تره‌و [ن] خزينة
 تره‌فاق [ن] أثاث، لوازم، أشياء
 تره‌برین [ج] ۱ - افقاده مركزه ۲ - ايقافه عند حده.
 ترپ [ن] ۱ - فجل ۲ - صوت سقوط شيء بخفه
 ترپه [ن] صوت السقوط بخفه

ترپه کردن [ج] احداث صوت خفيف عند السقوط
 ترپه هاتن [تم] ترپه کردن
 ترپگی [ن] الفجل البري
 ترت [ئن] ۱ - هش: زهوی ترت ۲ - مهلهل النسج
 أو الحياكة: پارچه ی ترت
 ترمی [ن] ۱ - هشاشة ۲ - حالة كون الشيء مهلهل
 النسج أو الحياكة.
 ترچهو [سر] تستعمل للاستهجان والاستغراب: ترچهو
 لی کاره!
 ترس [ن] ۱ - خوف: له ترسا وای.
 ۲ - هלוسة: وهختی ترس بگریگه كهف کرنی.
 ترسانن [ج] ۱ - التخويف ۲ - الاكراه على عمل ما
 بالتخويف
 ترس گرتن [ج] الاصابة بالهلوسة.
 ترس لی نیشتن [ج] التذعر
 ترسناك [ئن] مخيف: شهوی ترسناك.
 ترسنوك [ئن] خواف، جبان
 ترسنوكی [ن] خوف، جبن
 ترس و خوو [ن] هلوسة
 ترس و لهرز [ن] خوف، ذعر
 ترسیاگ [ئن] مذعور، مرعب
 ترسیان [ج] ۱ - الخوف: كهس نیه نه ترسی.

۲ - التخوف: نهترسم بمرم له ليم بچوو زوور
[فولکلور]

ترش [ئن] حامض

ترشاشی [ن] حساء السلق

ترش بوون [ج] التحمض: ماسه‌گه ترش بوه.

ترش بوونهوه [ج] إزدیاد الحموضة

ترش کردن [ج] التحميض: ترشی قه‌زانه‌گه کردگه.؟

ترشگنان [ج] التخمر

ترشگیاگه [ئن] مخمر، مختمر

ترشگیان [ج] التخمر: خه‌ور فره بمینیگه‌ی ترشگی.

ترشی [ن] ۱ - حموضة ۲ - طرشي

ترکه [ن] استشعار بحدوث شيء.

ترکه‌دان [ج] الاستشعار: ترکه‌دا له دلم، جمیل

گیریاگه.

ترك و جول [ن] ۱ - جریان بطيء: ئاوه‌گه ترك و

جولیه.

۲ - مشي الهوينا: وه ترك و جول هاتن.

ترك و جول کردن [ج] ۱ - الجري البطيء ۲ - ان

يمشي الهوينا.

ترکی [ن] ۱ - مرض يصيب الاطفال ويؤدي الى

الموت في اغلب المرات.

۲ - شدة: تركی كولن.

ترکی کردن [ج] الاصابة بالمرض . المادة السابقة
 تررگ [ن] مربوط الحملان .
 ترن [ئن] ۱ - كثير الضراط ۲ - خوف، جبان ۳ -
 قليل الاعتبار
 ترنج [ن] شجرة ترنج ، ثمارها
 ترنگه [ن] تالو
 ترنگه کردن [ج] ان يتالاً .
 ترنگه هاتن [تم] ترنگه کردن : ترنگه ی ثاوله بن
 چالاه گه نی .
 ترهات [ئن] ترهات : کارمان ترهاته .
 تروهت [ن] الحضرة : عكس الصحن
 تروو [ئن] نافه ، قليل الاعتبار
 ترووزی [ن] خيار تعرووزي
 تروُسکه [ن] بريق ، وميض
 تروُسکه کردن [ج] البريق ، الوميض
 تروُسکه هاتن [تم] تروُسکه کردن
 تريشقه [ن] صاعقة : ثوره تريشقه .
 تريشکه [ن] برد قارص
 تريکائن [ج] العياط ، الصراخ : زنی بی حیا دایم
 تريکنی .
 تريکه [ج] عیطة ، صرخة
 تريکه دان [تم] تريکانن

تريجه [ن] باخرة
 ترين [پاس] تضاف الى صفة فتكون الدرجة الثالثة
 من درجات المقارنة: بهرزه بهرزه بهرزه بهرزه
 ترين [چ] ان يضطر
 تريوه [ن] لمعان، تلالو: تريوه مانگه شهو.
 تريوه کردن [چ] التلالو
 ترمال [ن] مختار او كبير القرية.
 تس [ن] فساء
 تسنان [چ] ۱ - جعله يفس ۲ - السفاد (طيور) ۳ - الافشال
 تسن [ن] ۱ - كثير الفساء ۲ - قليل الاعتبار ۳ -
 جبان، خواف
 تستهك [ن] ذبابة الرمل.
 تسين [چ] الفساء.
 تشبال [ن] تقلیم جناح الطير لمنعه من الطيران
 تشبال کردن [چ] التقلیم. المادة السابقة
 تشکم [سر] تستعمل للرفض او الانسحاب من (لعبة)
 تشمال [ن] انضباط عسكري
 تف [ن] ۱ - بصاق ۲ - لعاب ۳ - ريق
 أ - تف له ده می بوه جهو [در] انعقد لسانه.
 ب - تف له ده می کرده جهو [در] اعقد لسانه.
 تفاق [ن] مستلزمات: تفاق خوهد ناماده بکه و دهس
 له کار بنه.

تفاننهوه [ج] اخراج الشيء من الفم بالبصق: ده‌رمان
که‌یده ده‌می، تفنیگه‌یه‌وه.

تفه‌نگ [ن] البندقية

تفه‌نگجی [ئن] هدايا

تفت [ئن] حریف: خوراکه‌گه تامی تفته

تفتگی [ن] الفلفل البري

تفتی [ن] ۱ - حالة كون الطعام حريفا

۲ - ضيق، شدة

تف کردن [ج] البصاق

تک [ن] ۱ - نهاية، طرف ۲ - قمة: چووه‌و تکی
داره‌گه.

۳ - رأس مدبب: تکی قه‌لم

۴ - قطرة: تکی ثاو

۵ - حياء: تکی تکیاگه

۶ - جرعة: تکی ده‌رمان

۷ - ارنبة الانف: تکی لوت

تکا [ن] رجاء، توسل، طلب، التماس

تکا کردن [ج] الترجي، التوسل

التوسل التماس: تکا لیت که‌م واز بار له‌ی کار.

تکه [ن] ۱ - تسرب، ترشح ۲ - لحم مشوي

- له‌تکه‌وسیان [در] الترصد: هه‌ر له‌تکه‌وسیاگه،

یه‌کئی قسبه‌ بکیگه

- هاله تکه [در] مترصد: چهنی های له تکه له لیمان!
تکه کردن [ج] ۱ - التسرّب ۲ - التقطّر: خانگه گه مان
تکه کیگ.

تک دار [ئن] ذو رأس مدبب

تکن [ئن] مدبب

تگه [ن] ۱ - تیس ۲ - تلقیح

- وهنگه [ئن] في التزاء

تگه گرتن [ج] التلقیح من تیس

تل [ن] ۱ - بعروور البعیر ۲ - کلب الصيد

تلا [ن] ۱ - ذهب ۲ - کنایة عن شيء ثمين

تلا پلا [ن] تبادل الحديث عن موضوع خطر بحيث

يؤدي الى جلب الانتباه

تلاپلا کردن [ج] تبادل الحديث. المادة السابقة

تلاشه [ن] ۱ - قطعة، مقطع، جزء

۲ - شظية: تلاشهی ناسن کهفته چهوی

تلانن [ج] ۱ - الدهس ۲ - السحق ۳ - المرد

تلّهو [ن] ذهاب في اثر فرد او شيء: براگهی گوم بوّو

چگ له تلّهو.

تلّهوکر [ن] الشخص الذي يذهب في اثر فرد او

شيء

تلّهوکردن [ج] الذهاب في اثر فرد او شيء

تَلَب [ن] شبح ، خیال : تَلَبّی له دَوَره و ديار بَو .
تَلَبه [ن] ۱ - بلل تام : تَلَبهى له ئاو تَبى .
۲ - صوت السقوط الخفيف
تَلَبه تَلَب [ن] صوت السقوط الخفيف بصورة مستمرة
تَلَبه كردن [ج] احداث صوت خفيف عند السقوط
تَلَبه هاتن [ج] ۱ - تَلَبه كردن
۲ - ان يتقطر الماء بسبب بلل تام : تَلَبهى تى له ئاو
تَلِياق [ن] افیون ، ترياق
تَلِياقى [ئن] مدمن : تَلِياقى به ، رووژى سى چل چای
ئەخوا
تَلِياگ [ئن] ۱ - مدهوس ، ۲ - مسحوق ۳ - ممرد
تَلِيان [ج] ۱ - الاندهاس ۲ - الانمراد
تَلِيت [ن] ۱ - ثريد ۲ - تمزيق : سهرى بوّه وه تَلِيت .
تَلِيت كردن [ج] التمزيق : سهگ تَلِيتى كرد .
تَلِيش [ن] شق : تَلِيشى ها له داوانه گهى .
تَلِيشانن [ج] الشق : پارچه تَلِيشانه
تَلِيشياگ [ئن] مشقق : كراسه تَلِيشياگه گهى
تَلِيشيان [ج] ان ينشق : زگى تَلِيشيا .
تَلِيقانن [ج] المرد : نه ماته گه تَلِيقان .
تَلِيقياگ [ئن] ممرد .
تَلِيقيان [ج] الانمراد
تَلِيمار [ن] لوحه خشب رفيعة

تلی ولی [ن] جلبه، هرج
 تلی ولی کردن [چ] الجلبه، الهرج
 تماکوو [ن] تنغ
 تماکوو قلیانی [ن] تنباک
 تمانن [چ] ۱ - الطمس ۲ - الغرز
 تمهز [سن] ائاری: پرویز وهت چمه زیه و، تمهز چوو
 کول له لیمان گری!
 تمیگ [ئن] ۱ - مطموس ۲ - مغروز
 تمین [چ] ۱ - الانطماس ۲ - الانغراز
 تمگ [ن] قلّمة: القراد العظیم
 تن ۱ [ئن] ۱ - محکم الشد ۲ - حار [الطعم] ۳ -
 عنیف ۴ - قوی ۵ - سریع ۶ - حاد الطبع
 تن ۲ [تم] ت ۲ - ۱
 تنه [ن] توبیخ: بتن له کاوه گاله فری هاوساگان
 نه کا.
 تنه تن [ن] عصبیه،
 تنه تن کردن [چ] التکلم بعصبیه
 تنه ویوون [چ] ۱ - الاشتداد: تنگی ماهینه گه تنه و
 بو.
 ۲ - الاسراع: ثاو له وه ره و خواری تنه و بو.
 ۳ - ان یصبح عنیف: نه وئل جار گلیه ی له یه ک کردن
 ثمجار له یه ک تنه و بون.
 ۴ - الاشتداد: جهنگ تنه و بو.

تنه وکردن [چ] ۱ - الشد ۲ - التثيت
 تنگه [ن] جرعة، مصّة: تنگی ئاو
 - وه تنگه و نان [چ] التجرع: يهك جام دوو ناوه تنگه وه
 تنگه [ن] جب: جرة ماء
 تنگولك [ن] جب صغير
 تنيان [چ] التوبخ: بتن له براگهت تا كارى. گهن
 نه كه يگ
 توازوو [ن] مواسة
 توازووخواز [ن] موسي
 توازووخوازينه وه [چ] المواسة: محمود باوگى
 مردگه، بچن توازوو لى بخوازينه وه.
 تواسن [چ] ۱ - الطلب: چه تواسه ليدان؟
 ۲ - ان ينوي: توام بچم ئهرا مال.
 توانا [ن] قدرة، قابلية، امكانية.
 توهتو [ن] رذاذ مطر: ئاسمان، توهتويه.
 - توهتوو ليويه [در] حزين: هه ميشه توهتوو ليويه
 توهتووکردن [چ] ان تمطر رذاذا.
 توهق [ن] طبق
 توهم [ن] ۱ - بذور ۲ - طلع: توهمى دار.
 توت [ن] شجرة التوت، ثمارها
 توته [ن] اصبع البنصر
 توته لهك [ن] نبات الزهر، نبات ذو ثمر مر.

تَوَنگ [ن] جرو
تَوَنگه شوانه [ن] دودة الراعي
تَوَنَو [ن] كلمة تستعمل لجلب الدجاج للطعام
تَوَنوکردن [ج] جلب الدجاج للطعام بأستعمال كلمة
تَوَنَو
تَوَنی [ن] طير البغاء
تَوَچانن [تر] چَوَچانن
توخم [ن] ۱ - نسل ۲ - ذرية، سليل
۳ - علاقة: توخمی پیه و نیه.
۴ - قط: توخمی ناگای نییه له ئەو کاره.
توخماره [ن] آل، اسر: توخماره‌ی حمید
توخمه [تم] توخماره
توخم دار [ئن] قابل على الاخلاف
تَوَره [ن] ۱ - کیس ۲ - المخلاة: ما يجعل فيه من
العلف ويعلق في رأس الحيوان
تَوَره [ئن] غاضب
تَوَره‌بوون [ج] ان يصبح غاضبا
تَوَره‌کردن [ن] جعله غاضبا
تَوَره‌ی [ن] غضب
تَوَرك [ن] نبات البرقوق
تَوَش ۱ [ن] ۱ - التقاء ۲ - ورطة، مصيبة
تَوَش ۲ [ئن] شاطر، حاذق، ماهر

توش بوون [چ] التورط، الاصابة بنكبة: توشى شهر بو.

توشتر [ن] ماعز بعمر سنة
توش کردن [چ] التورط: توشى سهره دهريمان مهكه.

توش هاتن [تم] توش بوون

توش هاوردن [تم] توش کردن

توشى [ن] شطارة، حذافة، مهارة: جوامير لهكار توشه.

توك [ن] ۱ - شعر ۲ - وير ۳ - زعب

توك تيهل [ئن] سيء الطبع، فرة توكى تيهله.

توك تيهلى [ن] سوء الطبع

توكن [ئن] مشعر: ژنى توكن ناشيرينه.

تول [ن] ۱ - خط ۲ - شتلات ۳ - عود رفيع

توله [ن] ۱ - شتلات: تولهى نه نار

۲ - حديث السن: منالى توله.

۳ - صغير الحجم وطري: خيار توله.

توله پى [ن] طريق فرعي، طريق ثانوي

توله كى [ن] مزاح وتأتى مع كلمة «ياري» يارى و توله كى.

توله كى کردن [چ] الممازحة

توله وهن [ن] شجيرة بريّة: له چهقهى چهوماخ

كهلهيله و ره مين + توله وهن له له ژير مارده مان چه مين (فولكلور).

توو [ن] ثنية، ثنايا، طية، طيات: لهتوو دلنگ، له
توو کتاب

تووپ [ن] ۱ - كرة ۲ - مدفع ۳ - طول قماش ۴ -
درزن، دسته: توویی تیخ

تووپانن [چ] ۱ - جعله یفطس ۲ - التقتیل

تووپه [ن] صوت السقوط الشدید

تووپهل [ن] كرة [من ثلج، طین... الخ]: تووپه لی
وهفر

تووپیاگ [ئن] فطیس: خه ری تووپیاگ

تووپین [چ] الفطس: دوه که سه که گه مان توویی

تووتر [ن] ۱ - عظم العصص ۲ - قابضة

تووخ [ئن] ۱ - غامق: رهنگی تووخ

۲ - کثیف: چایی تووخ

تووخه و بوون [چ] ان یصبح غامقا

تووخه و کردن [چ] جعله غامقا: رهنگی حجره گه
کاله که می تووخیه و بکه

تووخی [ن] حالة کون الشيء غامق اللون

توور ۱ [ن] ۱ - شبکه ۲ - فتيلة المصباح الزيتي

توور ۲ [ئن] هائج: ماهینی توور

تووراخ [ن] لبن خائر مرشح منه الماء

توورانن [چ] جعله یزعل، یغیظ: نهرا مهردمه گه

توورانن له خوهت؟

تووره [تم] توړه
 تووره بوون [تم] توړه بوون
 تووره کردن [تم] توړه کردن
 توورگ [ن] بیث (اکله)
 تووریاگ [ئن] زاعل، زعلان، غاښ
 توورین [ئن] مشبک، شبکی
 تووز [ن] ۱ - غبار، عجاج ۲ - مقدار قليل
 تووزقال [ن] ۱ - مثقال، ۲ - كمية قليلة
 تووزکردن [چ] ۱ - ثوران الغبار ۲ - جعله یغیر
 تووزین [ئن] ۱ - مغبر ۲ - ملطخ بالغبار
 تووژ [ن] ۱ - قشرة زبدية ۲ - جلبة (الجرح) طهاوة
 تووژالك [ن] قشرة زبدية
 تووژگ [تم] تووژ
 تووژگرتن [چ] ۱ - تكون الغشاء «الزبدی»
 ۲ - تكون غشاء الجرح: زخمه گه ی تووژ گرتگه
 تووشگ [ن] مزود: تووشگ برد همرا کاروان
 تووشگ کردن [چ] التزود بزاد السفر
 تووف [ن] شرش
 تووفان [ن] ۱ - طوفان نوح (ع) ۲ - مطر غزیر
 تووق [ن] ۱ - صوت الاطلاق ۲ - صوت کسر
 الاشياء الصلدة
 تووقاله [ن] بثره مائية.

توقاله كردن [ج] التبشر: تكون بثور مائة: ده سی
سزیاو توقاله کرد.

توقانن [ج] ۱ - الاحراق التام ۲ - جعله يتفجر
بكاء ۳ - طق [الاصابع]

توقنهك [ن] نبات ذات كرات هوائية
توقياگ [ئن] محروق حرقاً تاماً.

توقیان [ج] ۱ - الاحتراق التام ۲ - الانفجار بالبكاء
۳ - ان يطق (الاصابع): هدر پینج کللگم توقن

تووك [ن] ۱ - قشر ۲ - لحاء ۳ - جلد
تووكل [ن] لحاء: تووكلی نه نار.

تووك گرتهوه [ج] التقشير ۲ - السلخ

تووكن [ئن] سميك القشور ۲ - سميك ال
توله [ن] خباز

تولیه [تم] توله

توومار [ن] سجل، تسجيل

توومارکهه [ن] مسجل: الة التسجيل او الشخص
الذي يسجل على الشريط

توومارکردن [ن] التسجيل

توومارگا [ن] محل التسجيل

توون [ن] غور

تووناو توون [ئن] متاهات

تی [ن] ۱ - تعهد ۲ - شرط

تیارو [ن] ملہی .

تیار [ئن] ۱ - کامل الحیاکة «کلاش»

۲ - مستعد، متهیء

تیارہ [ن] طائرہ، طیارہ

تیارکردن [چ] اکمال حیاکة «کلاش»

تیہت [ن] ارض صلدة

تیہتک [ن] ورك

تیهر [ن] عظم الرقبة: تیهری مل .

تیهرزین [چ] ۱ - ان یساوي: چہنی تیهرزئی؟

۲ - الاستحقاق: نیہفیهرزئی قال کردن و دہنگگ خوہد
ہاوردن .

تیهریک [ئن] ۱ - مظلّم ۲ - غامق: رہنگی تیهریک

تیهریکہوہوون [چ] حلول الظلام: دنیا تیهریکہوہو.

تیهریکہوکردن [چ] الاظلام: جعلہ مظلما: قاپیہگہ

نای مالہگہ تیهریکہو کردید

تیهریکی [ن] ظلام، سواد

تیهل [ئن] مر: خہیارہگہ تیهلہ .

تیهلہک [ن] مسحوق يعطى للاطفال

تیهلہوہوون [چ] إزدیاد مرارته: ٹاوی دجلہ لہ خوارہوہ

تیهلہوہو .

تیهلہوکردن [چ] زیادہ مرارته

تیهل ہوون [چ] ان یصبح مرا

تیهل کردن [ج] جعله مرا
 تیهلگ [ن] الخضروات المرة: خیار تیهلگ
 تیهلگی [تم] تیهلگ
 تیهلی [ن] ۱ - مرارة ۲ - ضيق: تا ئیرنگه تیهلی وه
 خوهی نه دیه .
 تیهنگ [ئن] ۱ - ضامیء: نه گهر تیهنگته ئاو بخوه ۲ -
 متلهف: تیهنگی مال و منالیم .
 تیهنگ بوون [ج] التعطش: دنیا گهرمه، تیهنگیان بوو.
 تیهنگ کردن [ج] جعله يعطش: نانه گه سوور بو،
 تیهنگم کرد
 تیهنگی [ن] عطش، ظمأ
 تیهنی [تر] کیهنی
 تیهو [ن] خشكه: دفعه من المطر اند: رعد
 تیپ [ن] ۱ - فرقه ۲ - مجموع - فريق
 تینال [ن] فرحة، بهجة، إبتهاج
 تینال کردن [ج] الابتهاج
 تیتزمانه [ن] طير كرسوع (عامية)
 تینگ [ن] خصلة الشعر على جانبي رأس المرأة
 تی چوون [ج] ان يكلف: ماله گه یان چه نی تی چوو؟
 تیخ [ن] شفرة، موس ۲ - آلة قطع حادة
 تیخهك [ن] فاصلة، حاجز بين شيئين.
 تیخهك دان [ج] الفصل بحاجز: جیاوه بون،

حهوشه گه يان تېڅه ك دان .

تير [نن] مشيع ، مرتو: زگ تير خه وهري له زگ ورسگ
نى يه .

تير [ن] ۱ - سهم ۲ - قرعة

تير [ن] تشتت ، تشتيت

تيره [ن] ۱ - عشيرة ۲ - فصيلة

تيرهك [ن] ۱ - قوة: تيره كى - بريا . ۲ - من قطع
البردة

تير ببردن [چ] التشتت: ريه نه گه تير برده دياره گورگ
كيگه ناويانا .

تير بسوون [چ] ۱ - التشبع: نانه گه كه م بو تير
نه خواردم . ۲ - الارتواء: تير ثاو بخوهن ، له رى ثاو
نى يه

تير خسن [چ] ۱ - الاقتراع ۲ - اطلاق النار

تير خواردن [چ] ۱ - الشبع - الارتواء

تير دار [ن] من قطع المحراث

تير دان [چ] التشتيت: گورگ تيرى ساواگان دا .

تير سم [ن] وقر: نه وه تير سم داگه له گووشدا!

تير كه وان [ن] سلاح القوس

تير كردن [چ] ۱ - الاشباع ۲ - الارواء

تيرگ [ن] الخبز المحترق وغير المشوي

تيرمه [ن] بردة، جبة

تیرمو تیرمو [ن] لبة قديمة للاطفال
 تیرواران [ن] ۱ - اعدام رميا ۲ - الرمي ، قصف
 تیرواران کردن [ج] ۱ - الاعدام رميا ۲ - الرمي ،
 القصف : ثایه می ناپاک بایه ته تیرواران بکریگه .
 تیروپر [ئن] ۱ - مشبع ۲ - مکتفی
 تیروپری [ن] ۱ - شبع ۲ - إكتفاء
 تیری [ن] ۱ - شبع ۲ - إرتواء
 تیری [ن] خبز الرقاق
 تیز [ن] سخرية ، هزؤ .
 تیزاب [ن] حامض الكبريتيك
 تیزاو [تم] تیزاب
 تیزکسردن [ج] السخرية ، الاستهزاء : ثهوه راسی
 کهید ، تا تیز کهید!
 تیزگگه [ن] عنفصة
 تیژ [ئن] ۱ - حاد : چه قووی تیژ ۲ - سریع :
 ری کردنی تیژ
 تیژبوون [ج] الانشحاذ : ان ينشحذ
 تیژکه ر [ن] مشحذة
 تیژکردن [ج] الشحذ
 تیژی [ن] ۱ - حدة ۲ - سرعة
 تیسک [ن] حضلات شعرية طويلة
 تیسکن [ئن] مشعر : ذو حضلات شعرية طويلة : بزنی تیسکن

تیشْت [تم] چِشت .

تیشْک [ن] فأس

تیق ۱ [ن] قبالة: مالیان ها له تیقی مه کته به گه مان

تیق ۲ [تم] تیک

تیق وه تیق [نک] مقابل: مالی ئیمه وه وان تیق وه تیق

یه کن

تیک [ئن] فردی

تیکاجفت [ن] لعبة «الفردی والزوجی»

تیکاجفت کردن [چ] القیام بلعبة الفردی والزوجی

تیکه [ن] ۱ - لقمة ۲ - قطعة: تیکه ی قوماش

تیکه تیکه [ئن] مقطع الی اجزاء

تیکه تیکه کردن [چ] التقطیع الی اجزاء

تیکه چن [ئن] الدنیء المتطفل

تیکه چنی [ن] دناءة النفس المتطفلة

تیکه دان [ن] الاتهام: وهختی تیکه دا وه تی ئیه

مانگیگه نان نه خواردگه

تی کردن [چ] ۱ - الصب ۲ - التعهد ۳ - الاشتراط ۴

- ان يضع فی:

أ - نهو گوونیه ئه را چه یه؟

ب - نارد تی ئه کا.

تیکل [ئن] معتاش، متطفل: تیکل همیشبه ها له

هوری زگ.

تیکل بوون [ج] الاعتیاش، التطفل
 تیکل کردن [ج] جعله معتاشا، متطفلا
 تیکلی [ن] اعتیاش، تطفل
 تیل [ئن] احول، حولاء: چهو راسی تیله
 تیلّا [ن] عصا غلیظه «توثیه»
 تیلّه [ن] حزمة كبيرة من الحطب «کارة»
 تیل بوون [ج] ان یصبح احول، حولاء
 تیل کردن [ج] جعله احول، حولاء
 تیلگ [تم] تیلّه
 تیلی [ن] حَوَل.
 تیمار [ن] تداوي، تضميد
 تیمارکهر [ن] مداو، مضمد
 تیمارکردن [ج] ان یداوي، ان یضمّد
 تیمارگا [ن] مستوصف
 تیمانج [ن] الحاشية المضافة الى الرداء لتطويله
 تین [ن] شدة، حدة (الحرارة، البرودة): تینی
 سهردی شکیاگه
 تینگانن [ج] جعله یصول ویجول.
 تینگیان [ج] الصول والجلول
 تین و بین [ج] مشاورة.
 تین و بین کردن [ج] التشاور: نهوه تین و بینی چه
 کهین؟

تیواننهوه [ج] ۱ - التذویب ۲ - الاحتواء ۳ - القضاء
 علی ۴ - الصهر: ثاسن تیواننهوه
 تیوهپر [ن] ۱ - نظر ۲ - نظریه
 تیوهپر دن [ج] التجراً علی النظر الی: تیوهپری روی
 نهوردم.
 تیوریان [ج] المسك بالقوة: هه دهسی تی وریا،
 کوتایه ی وه زهوا.
 تیویانهوه [ج] ۱ - الذویان ۲ - الانصهار ۳ - التلاشي
 تدريجيا

- ج -

ج [ن] /جیم/ الحرف الخامس من الالف باء
 جا [ن] مکان، موضع، موقع، مقر
 جاجگ [ن] علك
 جاجگین [ن] ۱ - كثير العلك ۲ - ملطخ بالعلك
 جاجم [ن] شف، برجد.
 جاجوو [ن] ضد، عدو: ههردو برا بۆنه وه جاجوو
 بهك.

جاده [ن] ۱ - طريق، شارع ۲ - جاده
 جادوو [ن] ۱ - سحر ۲ - شعوة.
 جادووکار [ن] ۱ - ساحر ۲ - مشعوذ.

جادو و کاری [ن] ۱ - اعمال السحر ۲ - اعمال الشعوذة.

جار [ن] مرة: جاری تر نه گهر قسه کردی نه وه نی به بزانی: نی جاره وه په تی، جاری تر وه پاره.

جار [ن] ۱ - اعلان شفاها عن شيء ما ۲ - الجزامة: بقايا الزرع المحصود.

جار جار [نك] أحياناً، بين الفينة والأخرى: جار جار سر لیمان پده.

جاردان [ج] الاعلان شفاهاً شيء ما
جاركيش [ن] منادي الاعلانات.

جاركيشان [ج] الاعلان شفاها عن شيء ما.
جاروو [ن] ۱ - مكينة ذات يد طويلة ۲ - نبات ربيعي.

جارجي [نك] ۱ - بعد: جارجي دانا نه هاتگه. ۲ - لايزال: جارجي نيشتنه

جاسووس [ن] ۱ - جاسوس ۲ - مخبر رسمي.
جاسووسي [ن] ۱ - جاسوسية، تجسس ۲ - اخبارية.

جاسووسي كردن [ج] ۱ - التجسس ۲ - اخبار السلطات عما يحدث.

جاش [ن] ۱ - مرتزق ۲ - جعش.

جاشى [ن] ارتزاق.
 جاكهش [ئن] قواد، ديوث.
 جاكهشى [ن] قواده، ديوثة.
 جاكهشى كردن [ن] امتهان القواده.
 جام [ن] ۱ - طاس ۲ - كاس ۳ - ملء كاس أو
 طاس ۴ - زجاج
 جامهك [ن] ۱ - مرآة ۲ - عدسة.
 جامخانه [ن] واجهة زجاجية.
 جامو لك [ن] طاس صغير، طويس.
 جاميانى [ن] غطاء الرأس للرجال.
 جان [ن] روح.
 - له جاني بن جان [در] منذ الازل، سرمدي.
 جانتا [ن] حقيبة.
 جانگيه [ن] صدغ: خالى له جانگيهى كوتاگه.
 جانماز [ن] سجادة أو أي فراش آخر يستعمل في
 الصلاة، مصلاة.
 جاهل [ئن] شاب
 جاهله ووبوون [چ] استرجاع الشباب: عمر جاهله و
 بوه.
 جاهله وكردن [چ] جعله شاباً: خوهشى جاهليه و
 كردگه.

جاهلی [ن] ۱ - شباب ۲ - مرحلة الشباب.
 جاو [ن] ۱ - خام أبيض ۲ - كناية عن الخوف:
 رهنگی بوه جاوی چهرمگ.
 جاین [ج] ۱ - المضغ ۲ - العلك.
 جهبه [ن] شاجور.
 جهبه خانه [ن] ۱ - مشجب ۲ - ترسانه الأسلحة.
 جهبر [ن] علم الجبر.
 جهت [ن] نبات الجت، جت.
 جهخت [ن] ۱ - العطسة الثانية ۲ - جهد، كفاح.
 جهخت كردن [ج] الكدح: جهخت بكن ديواره گه
 نه لچنين.
 جهخت هاوردن [ن] أن يعطس ثانيةً.
 جهر [ن] ۱ - سرعة ۲ - عصر ۳ - شد ۴ - معاندة ۵
 - مجادلة ۶ - سخط، غيظ ۷ - جدل ۸ - مناظرة.
 - جهري بانی سويت [در]: مجادلة فارغة.
 جهرا [ن] ۱ - جرار ۲ - حشرة صغيرة من فصيلة
 العقارب.
 جهرانن [ج] ۱ - العصر ۲ - ان يشد شداً محكماً.
 جهره [ن] ۱ - باقة، ۲ - حزمة، شدة: جهري دينار
 جهربهزه [ن] مغامر
 جهربهزهی [ن] مغامرة

جهرچهر [ن] درآسة خشبية
 جهرخه [ن] حشد: جهرخه‌يان جهمه.
 جهردان [چ] ان يسوق بالسرعة: ئى قهره جهردهى!
 جهردانه‌وه [تم] ۱ - العصر ۲ - السد محكماً:
 جهرى ده‌سمه‌و دا. - جهرى پژنه‌گه‌ى دايه‌وه.
 جهرده [ن] قاطع الطريق.
 جهرده‌ى [ن] قطع الطريق.
 جهركيشان [چ] ۱ - الجدل ۲ - العناد.
 جهرگه [تم] ۱ - جگر ۲ - اوصال: قسه‌ى خراو
 جهرگه برنگ
 جهرگه [ن] ۱ - وسط، مركز ۲ - مرمره: له جهرگه‌ى
 جهنگ.
 جهرمه جوورى [ن] مجادلة، جدال.
 جه رن [ئن] أقرن: ميه‌ى چهرن
 جهرنى [ن] حالة كون النعجة اقرن
 جهرهاوردن [چ] إشارة الحفيظة: ئه‌و خوى ههر
 تنه‌مه‌زه‌وه ئيه‌و‌يش چهرى تيارين.
 جهزروه [ن] ۱ - سلطة، حكم ۲ - هيه
 جهزروه‌دار [ئن] مرهوب الجانب.
 جهزمه [ن] حذاء طويل العنق.
 جهژن [ن] عيد.

- جهسه [ن] جسد، جسم
- جهسر [ن] جسر، شجاع، جريء
- جهسرى [ن] جسارة، شجاعة، جراءة
- جهسوور [ئن] جسور، شجاع
- جهسوورى [ن] جسارة، شجاعة
- جهفا [ن] ١ - عذاب ٢ - ألم، تألم ٣ - كدح
- جهفاكيش [ن] كادح
- جهفاكيشان [ن] الكدح
- جهفهنك [ن] هراء، ثرثرة.
- جهفهنك رسي [در] يثرثر، يهرىء
يثرثر، يهرىء
- جهفت [ن] لحاء البلوط يستعمل للديغ
- جهفت كردن [چ] الديغ بلحاء البلوط.
- جهفتين [ئن] ملطخ بالديباغ
- جهعهده [ن] جادة: جهعهده گه قيرتاوه.
- جهلاد [ن] جلاد
- جهلادى [ن] مهنة الجلاد
- جهلافة [ن] جلافة: سيم تنظيف الاواني.
- جهلاوى [ن] بيع وشراء الاغنام بالجملة.
- جهله [ن] ١ - حصاف ٢ - رفش: حيوان مائي ٣ -
- تكيس بالضرب المبرح.
- جهلهك [تم] جهله (٢)

جهله کردن [چ] التكبیس بالضرب المبرح
 جهلده [ن] ۱ - جلده ۲ - سوط .
 جهلده دان [چ] التجلید
 جهم [ن] جمع ، حشد
 جهمالی [ن] جمالی : نوع من البناء
 جهم بوون [چ] التجمع ، التحشد
 جهم به سائن [چ] التجمهر ، التحشد
 جهمسهر [ن] ۱ - بؤرة ۲ - قطب
 جهم کردن [چ] التجميع : جهمی منالهل مهكه .
 جهنجهر [ن] نورس ، درآسة
 جهنده رمه [ن] دركي
 جهنده رمه ی [ن] مهنة الدركي
 جهنگ [ن] ۱ - حرب ۲ - قتال ۳ - اقتتال ۴ - معركة
 ۵ - موقعة ۶ - مشاجرة
 جهنگاوه ر [ن] ۱ - مقاتل ۲ - محارب
 جهنگه ری [ئن] محب العراك
 جهنگه ل [ن] غابة
 جهنگه لسان [ن] منطقة غابات
 جهنگ کردن [چ] ۱ - العراك ۲ - التشاجر
 جهنگیان [چ] الاستمرار في القتال
 جهو [ن] ۱ - زئبق ۲ - صمغ

جهواب [ن] جواب، رد
 جهواو [تم] جواب
 جهواودانهوه [چ] ۱ - الاجابة على ۲ - الرد
 جهواو كردن [چ] الرد بالرفض
 جهوه [ن] مروز
 جهوهل [ن] جبل
 جهوهلین [ئن] جبلي:
 جهوهنه [ن] زمزية الماء
 جهور [ن] ۱ - جور، ظلم، تعسف: ۱ - كهس
 قهبولی ئی جهوره نیهکیك ۴ - كدح
 جهورکەر [ن] ظالم، متعسف.
 جهورکیش [ن] کادح
 جهورکیشان [چ] الكدح: له شهوهکی تا ئیواره جهور
 کیشم.
 جهورگر [تم] ضالم
 جهورگرتن [چ] أن يظلم. چه بکهه خودا جهوره له
 لیمان گرتگه!
 جهوشهه [ن] منشأ، منبع
 جهوگه [ن] جوقه
 جهههت [ن] سبیل، أجل: بکه له جهههتی خودا واز
 بار.

جههه نم [ن] جهنم
 جههر [ن] غيظ، سخط.
 جههر هاوردن [ج] الأغاظة، أثارة السخط
 جهيهون [ن] ١ - نهر في شمال خراسان ٢ - كناية
 عن السعة
 جبرائيل [ن] الملك جبرائيل
 جت [ئن] منتصب
 جتهوبوون [ج] ١ - الانتصاب، ٢ - الحضور فجأة
 جتهوكردن [ج] ١ - جعله ينتصب، ٢ - الاحضار
 فجأة.
 جتى [ن] ١ - حالة الانتصاب، ٢ - حضور مفاجيء
 ججو [ن] طير (طفل)
 جدهو [ئن] (حسيوان) مصاب بالجروح في الكتفين
 بسبب حك البردعة له.
 جدهو بوون [ج] الأصابة بالجروح في الكتف.
 جدهو كردن [ج] جعل الحيوان مصاباً بالجروح في
 كتفيه
 ح - جدهوى [ج] حالة كون الحيوان مصاباً بالجروح
 في كتفيه
 جرت [ن] ١ - عفطة ٢ - صوت يخرج من منفذ
 ضيق

جرت وفرت [ئن] كثير الحركة ولكن بدون جدوى

- جرت وفرتى [ن] كثرة الحركة

جرم [ن] غرامه: جرمى ثى كاره قورسه

- جرم حسن [چ] التغيريم: هزار دينار جرمى حسن

جرم کردن [تم] جرم حسن

جزدان [ن] محفظة النقود

جزر [ن] جزاء، عقاب

جزردانه وه [چ] تحمل العقاب: هر بایهت جزرى

ثى كاره بدهيه وه.

جزم [ن] جزء: سى جرمى قورئان

جفت [ن] ۱ - حرث، حراثة ۲ - زوج: جفتى

كلاش ۳ - فدان (وحدة مساحة): دوجفت كالایه

جفت [ئن] ۱ - متساو، متعادل، متواز ۲ - زوجي.

جفتانه [ن] ورم سرطانى

جفته [ن] ۱ - رفسة ۲ - قرن: شعرتان في رأس الجواد

جفته وه شانن [چ] الرفس: قاتره گه يان جفته وه شنى

جفت بوونه وه [چ] ۱ - التساوي، التعادل ۲ -

التزامن: سورکردنيان جفت بووه

جفت کردن [چ] ۱ - الحرث ۲ - التعديل

جفت کردنه وه [چ] ۱ - جعله متعادلاً، متساوياً ۲ -

التنظيم: خودا كاريان جفت کرده وه

جفتیار [ن] فلاح، حارث الأرض

جفتیاری [ن] مهنة حارث الارض

جق [ئن] منتصب

جقه [ن] ۱ - قدر صغير بلا غطاء ۲ - تاج

جق بوونهوه [ج] ۱ - الانتصاب ۲ - الحضور فجأة

جق کردنهوه [ج] ۱ - جعله منتصباً ۲ - الأحضار

بصورة مفاجئة

جقن [شن] منتصب

جقی [ن] حالة كون الشيء منتصباً

جگ [ن] كمية قليلة، شيء: جگى ثاو.

جگر [ن] ۱ - كبـد ۲ - كناية عن الشجاعة

جگردار [ئن] شجاع

جگرين [ئن] كبدي، خاص بالكبد

جل [ن] جلال برودة

جلآ [ن] جزاء: جلآت وه شامار.

جهلآلهت [ن] جلاله

جلهوه [ن] ۱ - زمام ۲ - عنان ۳ - مقود

جلهوگرتن [ج] المنع، الصديق الأعاقه

جلهوگيرى [ن] منع، ممانعة

جلوگيرى کردن [ج] المنع

جلهوه كيشان [ج] أن يقود

جل شال [ن] غطاء يوضع على ظهر الحيوان لوقايتہ
من الحر

جلفر [ئن] ۱ - تافہ، قليل الاعتبار (للشخص) ۲ - نز:
كثير الحركة

جلفرى [ن] ۱ - تفاهة، قلة الاعتبار ۲ - كثرة الحركة
جل كردن [چ] وضع الجلال على الحيوان
جم [ن] حركة: جم ئه و پى نه كهفت.

جمائن [چ] ان يسم الغنم للرعي
جم دان [چ] التحريك، الزحزحة. ۱ - ئه و قره قورسه
كهس نى يه جمى بدهى

جمه [ن] ۱ - حركة ۲ - ملهى

جمه كردن [چ] التحرك

جمه هاتن [چ] ان يعج ب: بازار چمهى تىى له
مهردم، جووه گه چمهى تىى له ماسى.

جمبووت [ن] ورد الجمدة، ذو لون وردي

جمبووتى [ئن] بلون الجمدة: وردي

جمو جول [ن] حركة

جمو جول كردن [چ] التحرك

جميان [چ] قيام الأغنام والذهاب للرعي

جناب [ن] حضرة، سيد:

جنابات [ن] الحدث الاكبر

جناس [ن] بشر، أنسان.
جنجل [ن] حجل، خلخال [للاطفال بخاصة]
جندہ [ن] زانية، فاحشة
جنس [ن] بضاعة
جنگ [ن] ملابس، البسه
جنوکه [ن] جن، جنيہ
جهان [ن] عالم
جهانگیر [نن] عالمي: وارانہ گہ جهانگیرہ.
جہانی [نن] ۱ - عالمي ۲ - دنيوي
جوان [نن] ۱ - جميل، فاتن: شاناز جوانہ. ۲ -
حسن، جيد: قسہ گہت جوانہ. ۳ - شاب:
کہیکاوس جوانہ.
جوانہزما [ن] ۱ - سعلاة: حيوان خرافي ۲ - كناية
عن القبح.
جوانہمہرگ [نن] المتوفي في ريعان الشباب.
جوانہمہرگی [ن] الوفاة في ريعان الشباب.
جوانی [ن] ۱ - جمال، فتنة. ۲ - جوده، كون
الشيء حسناً. ۳ - شباب، ۴ - مرحلة الشباب.
جواہیر [ن] ۱ - مجوہرات. ۲ - كنز
جوہ [ت] ۱ - شعير، ۲ - نبات الشعير
جوہروتہ [ن] حساء يعد من الشعير الاخضر.

جوهين [ئن] شعیری نسبة الى الشعير. نانی جوہین
جوجگ [ن] کتکوت. قوب

جوغرافية [ن] جغرافية

جولانن [چ] ۱ - التحريك: ۱ - کھس نہویرس سہر
بجولنی. ۲ - الضرب المبرح: تا ٹوورہ گہ جولیا
جولانہی

جولاننہوہ [چ] ۱ - التحريك. ۲ - الاسراع: ديرة،
دہس بجولینہوہ

جولہ [ن] حرکہ: جولہ لی برباگہ.
جولہ برین [چ] أن يقعدہ عن الحركة: بیماری جولہی
برہ.

جولہ کردن [چ] التحرك: لہ شوونہ گہی خوی جولہ
نہ کرد.

جومعہ [ن] يوم الجمعة.

جوو [ن] نهر، ترعة.

جوور ۱ [ن] مثل: گا جوور گامیشہ.

جوور ۲ [ئن] متآلف: ٹیمہ و ٹہوان جووریم.

جووراب [ن] جوراب

جووراو [تم] جووراب

جوورہ و بوون [چ] التآلف: دژمنایہ تی نہما، گشتی
جوورہ و بوہ.

جوور جوور [ئن] متباين، مختلف: دكانه گان جوور جوورن.

جووری [ن] ألفه: دواي دژمنايه تي جووری به.

جووش [ن] ۱ - قوران، غليان. ۲ - قوة: مراد هيمنائي ها وه جووش. ۳ - ذروه. ۴ - وضع: ها له جووشي جارار.

جووش خواردن [چ] الالتحام. سقاني دهننگ زو جووش خوننگ.

جووش دان [چ] ۱ - التلحيم: ۲ - التحفيز: جووش مهردمه گه دا.

جووشدهر [ن] ۱ - مادة اللحيم ۲ - لحام.

جووش هاوردن [چ] ۱ - الانفعال: نه نووي جووش هاورد

جوليه [ن] حائك.

جي [ن] ۱ - مكان، موضع، محل: له چ چي خه في؟ ۲ - فراش النوم: جي يه گه نه رام بخه ره و تا بخه فم. ۳ - مجال.

أ - نهو جي بردن [چ] ۱ - الايصال: نه ري نه مانه ته گه برديه و جي؟ ۲ - ارجاع العظم المخلوع الى محله، ارجاع العصب الى محله: وه له قهيه ك ناوكي برده و جي.

ب - ٺه و جی چوون [چ] ۱ - الوصول: دوهه، که ی
چینه و جی؟ ۲ - رجوع العظم، العصب - الی
محلہ: قائم خرتگیاکه و هیمانی نه چگه سه و چی
ح - له جی = بدلاً من: من له جی براگه م کار که م.
د - له جیاتی [تم] له جی.

ه - له جی بردن [چ] خلع العظم. رمانه ی و ده سی له
جی برد.

و - له جی چوون [چ] انخلاع العظم. په نجه ی پام
له جی چکه

ز - وه جیه و مان [چ] ۱ - التخلف عن الركب: ٺه را له
کاروان وه جیه و ما؟ ۲ - البقاء في مكان: له مال
وه جیه و ما.

ح - وه جیه و هیشتن [چ] ۱ - ترك الشيء في محلہ:
جانناگه ی هیشته جیه وه. ۳ - أن يتعدى، الاجتياز:
که ی ٺاوا ی شامار هیشتیمه جیه و؟

جیا [ئن] ۱ - منعزل، معزول، منفصل. ۲ - مستقل
جیا بونونه وه [چ] الانعزال، الانفصال: که ی له باوگی
جیا بوسه وه؟

جیا جیا [ئن] معزول، منفصل: په شه گانمان
جیا جیان.

جیا خواز [ئن] ۱ - انعزال، انفصال ۲ - میال الی الاستقلالية

جیاخوازی [ن] ۱ - انزالیه، انفصالیه ۲ - میل الی
جیاکردنوهه [ج] ۱ - العزل، العضل ۲ - الفرز.

جیاواز [ن] مختلف

جیاوازی [ن] ۱ - فرق. ۲ - اختلاف، تباین: هیچ
جیاوازی له بهینان نییه.

جیاوازی کردن [ج] الفرق، أن یفرق: ئه‌را جیاوازی
له بهینی کوره‌گانت کهی!

جیاوه‌وکه‌ر [ن] عازل، آله العزل.

جیاوه‌وکردن [ج] الفصل، العزل: اجبای ساوه‌گان له
په‌سه‌گان بکروهه.

جبای [ن] عزل، انزال، فصل، انفصال.

جیاپه‌وبوون [ج] الانعزال، الانفصال:

جیاپه‌وکردن [ج] العزل، الفصل

جیه‌ر [ن] ۱ - مجادله. ۲ - غیره.

جیه‌رکیش [ن] مجادل، معاند

جیه‌رکیشان [ج] الجدال: جیه‌رکیشان ئه‌ولی نه‌زانا
حه‌رامه.

جیه‌رهاوردن [ج] ۱ - أثارة الغيرة: هه‌رچک جه‌ری
هاوردن، قه‌د قسه نه‌کرد. ۲ - أثارة الحفيظة.

جیه‌ل [ن] حرّ، الامتناع عن المشي (حيوان)

جیه‌ل کردن [ج] أن يحرن، الحرن: هئسر خاسیگه
وه‌لی جیه‌ل کیگه

جیه لئی [ن] حالة كون الحيوان حروناً.

جی بوونه وه [ج] ۱ - أن يتسع له المكان: جیی لیره

بووگه وه ۲ - الاستقرار: جیی له لای که سن نیه وگه وه

جی دار [ئن] ذو منزلة، ذو مكانة: پیای جی دار.

جیر [ن] جیر، صاروج: وه جیرو جهه نم.

جیر [ئن] متمطط: غیر قابل للمضغ: گوشتی جیر.

جیران شاخی [ن] ضرب من بامیا.

جیره [ن] ۱ - تقنین ۲ - كناية عن الندرة التامة.

جیره [ن] ۱ - صریر، ۲ - صوت اصطكاك الاسنان،

۳ - صریف.

جیره جیر [ن] صریر متواصل.

جیره کردن [ج] الصرصرة: قاپیه گه جیره کرد.

جیره هاتن [ج] الصریر: قاپیه گه جیره ی تیی.

جیر بوون [ج] التمطط.

جیری [ن] حالة التمطط.

جیق [ن] نقف (الفرخ) البیضة.

جیق دان [ج] أن ينقف (الفرخ) البیضة أو ينقبها

ویرز منها

جیکانن [ج] ۱ - الزققة، ۲ - الوصوصة،

جیکه [ن] ۱ - زققة ۲ - وصوصة

جیکه جیک [ن] زققة ووصوصة مستمرة.

جی کردنه وه [چ] ۱ - الایواء ۲ - ان یفسح له المجال
 جیکن [ئن] کثیر الزقزقة والوصوصة
 جیگر [ن] نائب، خلف، خلیفه، ورث، وکیل
 جی گرتن [چ] ۱ - ان یثبت، ان یترسخ ۲ - ان یحتل المكان
 جی گرتنه وه [چ] ان یحل محل: له نازایه تی کهس
 نی یه جی سالار بگریگه و
 جیگیر [ئن] ثابت، راسخ
 جیگیر بوون [چ] الثبوت، الرسوخ.
 جیگیری [چ] ثبوت، رسوخ.
 جینشین [ن] خلیفه، وارث، نائب، ولی العهد:
 کوری پاشا جینشین باوگیه.
 جینشین [ن]. خلافة، وراثه، وكالة
 جیواز [ن] تغیر (المكان)
 حیواز بوون [چ] ان یتغیر مکانه: شوونه گهم جیواز
 بوه.
 جیواز کردن [چ] التغیر (مكان) کی جیوازی میزه گهم
 کرد؟
 جی وه جی [ن] ۱ - تنفیذ، انجاز، اتمام ۲ - حالاً،
 رأساً
 جی وه جی بوون [چ] ان یتنقذ، ان یتم؟ ئی کاره هه ره؟
 جی وه جی نیه بوو!

جی وه جی کرن [چ] التنفيذ، الإنجاز، الإتمام: جی
 وه جی کاری خوهت بکوه و دهر به نی که س مهو
 جی و پان [ن] کنایه عن مجامعة النساء
 جی و بان کردن [چ] ان یجامع: المادة السابقة.

- چ -

چ ۱ [ن] /چیم/ الحرف السادس من الالف باء
 چ ۲ [نک] سواء: چ بکه ی چ نه که ی هر یه که
 چا [ن] نقرة، حفرة عميقة.

چاپ [ن] ۱ - طبع ۲ - ختم
 چاپخانه [ن] مطبعة

چاپ دان [چ] الطبع ۲ - الختم
 چاپدهر [ن] ۱ - الطباع ۲ - الختام

چاپ کردن [تم] چاپ دان - ۱

چاپووک [ن] زقط: الضرب بالقائمتين الاماميتين
 چاپووک وه شانن [چ] الزقط

چات [ن] جبل مصنوع من الشعر عادة ويشد به
 عدلئ الحمل وذلك بخياطتهما به

چات دان [چ] الشد بالحبل. المادة السابقة

چات کردن [تم] چات دان

چاتمه [ن] قوس البناء، العقد المائل

چاتوول [ن] العمود الرئيسي لبيت الشعر

چاخ [ئن] سمین، بدین
 چاخ بوون [ج] ان یسمن: نه گهر نانې خاس
 بخوهین، چاخ بوین.
 چاخ کردن [ج] جعله سمیناً: چاخی بکهو سه ری
 بور.

چاخی [ن] سمنه، بدانه
 چادر [ن] خیمه

چار [ن] ۱ - حل، علاج، معالجة ۲ - اصلاح ۳ -
 اقناع: ۴ - سلی: غشاء الرحم الذي يسقط بعد الولادة.
 چاره [ن] حل، علاج، معالجة ۲ - وجه، سیماء ۳ -
 مصیر ۴ - قسمه، نصیب

چاره سر [ن] حل، علاج، معالجة [مشکله]
 چاره سر کردن [ج] ایجاد الحل او العلاج: بایه ته ئی
 گوویه نه چاره سر بکریگه.

چاره ک [ن] ۱ - ربع ۴/۱ ۲ - وحدة الوزن تساوي
 ۱۰ کغم

چاره کردن [ج] ۱ - الحل، العلاج ۲ - الانقاذ
 چاره نوس [ن] مقرر المصیر
 چاره و [ن] حیوان ذات اربعة قوائم: سوار چاره وایه گه
 بو.

چاروه ز [ن] ثرب: غشاء الامعاء الشحمي

چارووک [ن] ۱ - هزه: قطعة من القماش تستعمل
في عملية نثر البذور ۲ - شراع
چارووکدار [ئن] ذو شراع، مشرع: بهله می
چارووکدار.

چاشانن [چ] التعلیم: خودد مهچاشن وه شهونان
خواردن.

چاشیاگ [ئن] متعلم

چاشیان [چ] التعلیم

چاك [ن] فتحة أوشق في اسفل الهندام: شهوه گه
دوو چاگ ها له تی.

چاك چاك [ئن] مشق، ممزق باحداث الشقوق

چاك چاك كردنه وه [چ] الشق، التمزيق

چاك دار [ئن] ذو فتحة او شق [تم] چاك

چاكل [ن] جازل

چاكیت [ن] سترة.

چال ۱ [ن] ۱ - حفر، حفرة، نقرة ۲ - منخفض.

چال ۲ [ئن] ۱ - مقعر ۲ - منخفض.

چالابوون [چ] ۱ - التقعر ۲ - الانخفاض

چالاک [ئن] ماهر، شاطر

چالاکردن [چ] ۱ - التقعير ۲ - جعله ينخفض.

چالاکي [ن] مهارة، شطارة.

چالان [ن] لعبة الحفرة
چالاو [ن] بثر: چالاولی ئاو، چالاولی نهفت
چال بوون [بم] چالاً بوون.
چال چاله کین [ن] لعبة النقرة.
چال کردن [تم] چالاکردن
چالگ [ن] هاون، مهراش خشبي
چال و بلوق [ئن] کثیر الحفر والبروز: زهوه گه چال و
بلوقه.
چان [ن] نورج
چاو [ن] ۱ - أشاعة، دعاية: مردنی قوباد ههر چاوه.
۲ - خبر: چاو هات خهسرهو مردگه.
چاوخسن [چ] بث الاشاعة والدعاية: ئهرا وه دروو
چاو خهی؟
چاودان [چ] بث الخبر: ئهوهی چاوی مهرگت دا
چاوی مهرگی بدری.
چاووراو [چ] أخبار غير موثوقة، تصاحبها اشاعة.
چای ۱ [ن] شای.
چای ۲ [ئن] بارد: ئاوه گه چایه تا گهرم؟
چایه و بوون [چ] أن يصبح بارداً: نانه گت بخوه نه گ
چایه و بوو.
چایه و کهر [ن] مُبردة.

چایه وکردن [چ] التبريد: چایه وکهره گه خاس ئاو چایه و نه کرد.

چایچی [ن] ۱ - موزع الشاي في المقهى ۲ - صاحب المقهى

چایخانه [ن] مقهى

چایننه [ن] لطمية

چایننه گرتن [چ] اللطم

چایشت [ن] طعام الغداء

چایشت کردن [چ] تناول طعام الغداء: له سهعت دوانزه ی نیمروو چایشت کردن.

چه ۱ [پاش] تضاف الى الاسم للتصغير: مال = ماله چه، قالی = قالیچه.

چه ۲ - [ئپ] ماذا، أي شيء: چه بکه م؟ چه هاورد؟

چهپ [ن] ۱ - يسار: دهسی راس له دهسی چهپ

وه قهوت تره. ۲ - جنوب: وای چهپ گهرمه. ۳ -

باقة: چهپی گول. ۴ - باقة تدشين الحصاد.

چهپال [ن] ۱ - قطعة: چهپالی نان. ۲ - مقدار أربعة

أصابع: وزه یه گ و چهپالی دریژه.

چهپاله [ن] صفة: دوو، سی چهپاله بده لی کوری

چل وقلته.

چه‌پاو [ن] نه‌ب، سلب
 چه‌پاو‌کردن [ج] النهب، السلب: ن‌م‌ش‌ه و دز چه‌پاوی
 مائی سرحد کرد‌گه.
 چه‌په [ن] باقه، حزمة: چه‌په‌ی گوئ. چه‌په‌ی گیا.
 چه‌په‌ر ۱ [ن] مکان مسیج للاغنام والحيوانات.
 چه‌په‌ر ۲ [ج] نکلی: میه‌ی چه‌په‌ر.
 چه‌په‌ر‌بوون [ج] الشكل
 چه‌په‌ر‌کردن [ج] جعلها نکلی
 چه‌په‌ری [ن] نکل.
 چه‌په‌ل [نن] وسخ، قذر، دنس، نجس: ده‌لیا وه
 ده‌می سه‌گک چه‌په‌ل نیه‌بوو (په‌ند).
 چه‌په‌لی [ن] ۱ - وساخه، قذاره، دناسه، نجاسه، ۲
 - براز الانسان والكلاب.
 چه‌پ چه‌پ [نن] مجزأ الى باقات وحزم.
 چه‌پ چه‌په‌و‌بوون [ج] التجزأ الى باقات وحزم.
 چه‌پ چه‌په‌و‌کردن [ج] التجزئة الى باقات وحزم.
 چه‌پ دان [ج] حصد باقة من الزرع للبدء بالحصاد.
 چه‌پگ [تم] چه‌په
 چه‌پگه [ن] خلوه: دایه‌یه‌و چه‌پگه‌یه‌گ و قسه ئه‌رای
 کرد.
 چه‌پله [ن] تصفيق

چه پله ریزان [ن] تصفيق جماعي: هر گه ورا گه یان
 کردندى وه يهك چه پله ریزانینگ.
 چه پله کوتان [ج] التصفيق: کابراینگى بى بیرو باوهره،
 هر که س بى چه پله ئه پای کوتى.
 چه بى [ن] رقصة شعبية جماعية تتقدم فيها الرجل
 اليسرى على الرجل اليمنى.
 چه پیل [ئن] أعسر، يُسراوي، عامل بيسراه: خه تى
 چه پیل له خه تى راسیل جوانتره
 چه پیللى [ن] حاله كون الفرد أعسر، عامل بيسراه.
 چه ته [ن] قاطع الطريق
 چه تهل [ن] شوكة الطعام.
 چه تهى [ن] قطع الطريق
 چه تهى کردن [ج] امتهان مهنة قاطع الطريق
 چه تر [ن] ۱ - مظلة ۲ - ضفيرة
 چه تری [ئن] ممتاز: برنجى چه تری.
 چه تریان [ج] أن يضلّع، أن يعرج بصورة خفيفة:
 وهختى وه تاو رى گيک چه تری.
 چه تون [ئن] شاطر، حاذق ۲ - شجاع.
 چه تونى [ن] ۱ - شطارة، حذاقة ۲ - شجاعة.
 چه ج [ن] / طفل / يد: چه چت بده پيم
 چه چه [تم] چه چ

چه چگانه [ن] سوار خاص بالأطفال.

چه رهقه [ن] أبره (دواء)

چه رهقه دان [چ] زرق الابر

چه رهقه کوتان [چ] التطعيم بزرق الأبر

چه رهقه ف [ن] شرف.

چه رخ [ن] ۱ - قداحة: چه رخه گهی ده رکردو ده می

جباره: دا. ۲ - عجلة: پاسکلی سی چه رخ. ۳ -

خراطة: چه قووه گه له چه رخ یدد.

چه رخان [چ] ۱ - جعله يستدير. ۲ - الالتفات الى

السوراء: سه چه رخان و وه. ۳ - التعرج: ده می

تیشگه چه رخانی.

چه رخه [ن] سير، مشى، تجوال، تطواف.

چه رخه چی [ن] حارس لیلی

چه رخه چیه ر [ن] بائع متجول.

چه رخه چیه ری [ن] صناعة البائع المتجول.

چه رداخ [ن] كوخ مبنى من اغصان الاشجار

والبردي.

چه رده [ن] قطعة من الارض الزراعية بالأضافة الى

حصه المزارع.

چه رم [ن] ۱ - جلد ۲ - جلد مدبوغ.

چه رمه سه ری [ن] مشكلة، مصيبة:

چهرمه له [ن] امرأة بيضاء .
 چهرمگ [ئن] ابيض، بيضاء: تووکی خا چهرمگه .
 چهرمگه و بوون [چ] ۱ - أن يصبح ابيض، بيضاء: له
 وه ختيگه و هاتگه سه شار چهرمگه و. بوه ۲۰ - فقدان
 اللون، زوال اللون: ئی پارچه چهرمگه و بوه .
 چهرمگه و کردن [ن] التبييض .
 چهرمگ کار [ئن] ضارب الى البياض .
 چهرمگی [ن] بياض .
 چهرمينه [ن] ۱ - بياض العين: چهرمينه ی چهو. ۲ -
 بياض البيض: چهرمينه ی خا .
 چهرو [ئن] دهين: برنجهگه چهروه .
 - دهس چهرو کردن [چ] الارتشاء:
 تا دهسی چهرو تهکە ی کار ئهرا کەس نیه کینگ
 چهرو کردن [چ] التدهين: دهست پشووگرو ئمجا
 چهروی بکه وه رَوَن يا مهلههم .
 چهروگی [ن] بذور الحمقة، نبات الحمقة .
 چهروی [ن] دهنه: کون الشيء دهيناً. چهروی ئهرا
 نهخوهشی دل گه نه .
 چهسپ [ن] ۱ - التحام، التصام. ۲ - اشتباك ۳ -
 مادة لصق .
 چهسپانن [چ] التلحيم، الالتصاق .

چهسپ خواردن [چ] الالتحام، الالتصاق.

چهسپ دان [چ] التلحيم، الالتصاق

چهسپ گرتن [چ] الالتحام، الالتصاق:

چهسپيان [چ] الالتحاق والاشتباك مع: له دوايا
چهسپيا تى.

چهشه [ن] ۱ - أكلة الشفاء: أكلة تُعد من عدة
أصناف من الطعام وتقدم للطفل المريض اعتقاداً من
الناس بأنها تشفيه ۲ - كناية عن القلة: ۳ - طعم
چهشمه [ن] ينبوع ماء.

چهشن [ن] ۱ - نوع، جنس، ۲ - كيفية، اسلوب
چهشيان [چ] الاستعلام، الاستفسار

چهشيانگه [چ] استعلامات، مكتب استعلامات.
چهشين [چ] ۱ - التذوق: ثووه يهك مانگه تامى
گوشت نه چهشيه. ۲ - الجرع (م): فره نهنگى و تفتى
چهشيه.

چهغماغ [ن] قداحة.

چهغماغه [ن] برق

چهغماغه دان [چ] البرق: ئاسمان چهغماغه ديگ

چهفت [ن] ۱ - اعوج ۲ - غير عادل ۳ - مائل:
ديواره گه چهفته

چهفت بوونهوه [چ] ۱ - التعوج ۲ - الميلان

- چەفت کردنه وه [چ] ١- التعویج ٢ - جعله مائلا
 چەفت و چل [ئن] غیر منتظم، غیر مرتب
 چەفت و چلی [ن] عدم التنظيم والرتابة
 چەفتی [ن] ١ - اعوجاج ٢ - عدم الاستقامة ٣ -
 میلان
 چەق [ن] ١ - سنج : چەقی ریی
 ٢ - ضربة في لعبة الدعبول
 ٣ - صوت الضربة
 چەقاله [ن] ١ - فريك اللوز ٢ - شظايا
 الحطب المحترق
 چەقانن [چ] ١ - الثرثرة ٢ - اللغو ٣ - الفلق
 چەقه [ن] ١ - ثرثرة ٢ - لغو، لغوة
 چەقه چەق [ن] ثرثرة ولغو مستمر
 چەقه چەق کردن [تم] چەقانن
 چەقه چەناوه [ئن] ثرثار، لغوي
 چەقه دان [چ] الثرثرة : کهم چەقه بده، کهرمان کردید!
 چەقه ل [ن] ١ - این اوی
 ٢ - طرف : چوار چەقه لی بوهو بان
 چەقه چەقه [ن] ١ - نبات يشبه الصفصاف
 ٢ - عمود لدفع الحبوب من المطحنة الى الخارج
 چەق کردن [ن] الضرب (في لعبة الدعبول)
 چەقوانه [ن] صنج

چه قوانه ژهن [ن] ناقر الصنج
 چهق وپهل [ن] لغو، تتمه
 چهق وپهل كردن [چ] اللغو، التتمه
 چهقوو [ن] سكين
 چهقووكيش [ئن] مستهتر
 چهقووكيشى [ن] استهتار
 چهقبن [چ] الانفلاق: گولۍ نه وروز چه قيه.
 چهك ۱ [ن] ۱ - سلاح ۲ - صوت استعمال القداحة
 چهك ۲ [ئن] ۱ - بال، رث ۲ - ممات ۳ - مستهلك
 چهكانن [چ] ۱ - الفتح: قايه گه بچه كن.
 ۲ - الفك: دهس له ليم بچه كن.
 چهكاننه وه [چ] الاشعال: چكولۍ شخارته چهكانه وه
 چهكاي چهك [ئن] باستمرار، بدون توقف: چهكاي
 چهك ناو دهركيشا.
 چهك بوون [چ] ۱ - ان يعتق ۲ - ان يصبح مماتا ۳
 - ان يصبح رثا، متهرثا
 چهك كردن [چ] ۱ - التجريد من السلاح ۲ - العتق
 ۳ - الاستهلاك
 چهكمه [ن] حذاء ذو عنق طويل
 چهكمه چه [ن] جارور، مجر.
 چهكوش [ن] مطرقة
 چهكيان [ن] ۱ - الانفتاح: قايه گه چهكيا.

- ۲ - الانفكاك: دهسگ قاپیه‌گه چه‌کیاگه .
- له‌یه‌ك چه‌کیان [چ] الافتراق: له رڼی له‌به‌ك چه‌کیان .
- چه‌ل [ن] عبیء ثقیل ۲ - خطاً فی اللعب ۳ - خطاً یجازي علیه .
- له‌چه‌ل كه‌فتن [چ] إرتكاب خطاً الجزاء
- چه‌له‌مه [ن] ۱ - حناك، عروة ۲ - عظم الترقوة .
- چه‌لتوك [ن] شلب
- چه‌لق [نن] خال، خاو: گوانی چه‌لق، مه‌مگی چه‌لق
- چه‌لق بوون [چ] ان یصبح خالیا، خاویا
- چه‌لق كردن [چ] جعله خالیا، خاویا: نه‌وقه‌ره
- گووره‌گه مژییه‌ی تا چه‌لقی گوانی كرد .
- چه‌لقى [ن] حالة كون الثدي، الضرع خالیا، خاویا
- من الحليب
- چه‌للك [ن] موزایه: عصا غلیظة
- چه‌م [ن] واد
- چه‌مانن [چ] ۱ - الاثناء، الاحناء ۲ - التقويس
- چه‌مه‌ر [ن] ۱ - مشكلة، مصیبة: كه‌سی لی چه‌مه‌ره
- دیه! ۲ - دائرة ۳ - مدار
- چه‌مه‌ری [ن] ۱ - مشكلة، محنة، مصیبة
- ۲ - دائرة او حلقة العزاء
- چه‌مه‌ر [ن] صندوق كبير مقسم الى خانات توضع فيها المواد للبيع .

چه مره [ن] خیار شنبر
 چه میاگ [ئن] ۱ - منحن ۲ - متقوس، مقوس
 چه موش [ن] دامس: نوع من الاحذية
 چه ن ۱ [ن] بضع، عدة: چه ن که سی له مه ردمه گه
 حه ق و نه حه ق له یه که و ناکه ن.
 چه ن ۲ [ئپ] کم: چه ن مال؟. چه ن رووژ پی چوو؟
 چه ناوکه [ن] حنک
 چه نه [ن] ثرثرة
 چه نه باز [ئن] ثرثار
 چه نه بازی [ن] حالة کون الفرد ثرثارا
 چه نه دان [چ] الثرثرة: له به چه نه دای وړمان کردید!
 چه نگ [ن] انحناء، تقوس.
 چه نگ دان [چ] الانحناء، التقوس: له خوسه چه نگ
 داگه.
 چه نگل [ن] قولاب
 چه نگل دان [چ] ۱ - السمل: چه نگلی چه وی دان ۲
 - الشد بالقولاب
 چه ن و چوَن [ن] مشادة كلامية: بوَه چه ن و چوَنیان.
 چه و [ن] ۱ - عين: چه وی راسی کووره
 ۲ - عين ماء: سی چوار چه و ها له تی.
 ۳ - جواهر الشيء ۴ - طي: ئی وهره گوونی ها له
 چه وی ۵ - فرق: چه وی ترازوَه گه بگره وه.

ا - چهوی برای نیه‌گری [در] لا یتاوعه قلبه ان یفعل
کذا. . چهوی برای نیه‌گری مالی برا کوشیاگه‌گی
بسینی.

ب - چهوی په‌ریه و بانی سهری [در] هاله الامر
ج - چهوی چهو و بانسی سهری [تم] چهوی په‌ریه و
بانی سهری.

د - چهوی رَو زه و نیه‌وئی [در] متکبر: له قه‌برانی
چهوی رَو زه و نیه‌وئی

ه - چهو له چهو هاتن [در] التخلص من: کهی بوو
چهوم له‌چهوت بی!

و - چهو له‌چهو هاوردن [در] التخلص من: خودا
چهومان له چهویان باری

ز - چهو له‌ناوچهو هاوردن [در] التخلیص من
ح - چهو له یه‌ک برین [در] ینحو نحو بعضهم: سیاره
سه‌نن، چهو له یه‌ک برنیه

ط - له‌چهو = نسبة الی، بالمقارنة مع: له چهو
سالمه و مسلم پاس گووه.

ی - له چهو ده‌رچکه [در] وقع: ئه‌را مختی ئی کوری
له چهو ده‌رچگته نیه‌ده‌یت

ک - وه چهو و بوون [چ] ان یصاب بالعين: منالی
پرچ و پاکی بوو بوه چهو و وه.

ل - وه چهو و وکردن [چ] ۱ - الاصابة بالعين

- ۲ - ان يراقب بدقة: بکړه ی چه وه و بز ان چه کیځ .
- م - چه و پئی کشفتن [چ] ان یری: ته گهر چه وم پی
که فت، زانم چه پی که م .
- س - چه و لی که فتن [تم] چه و پئی که فتن
- ع - چه و لی هاتن [چ] التخلص: که ی بوو چه و مان
لی کوری هاره بایگ
- ق - چه و لی هاوردن [چ] التخلیص: خودا چه و مان
لی باریگ
- چه و اشه [ئن] ۱ - غیر مستقیم ۲ - غیر منتظم
- چه و نووړ [ئن] منتظرید الاخرین: فقیرو،
منالہ گانی چه و نووړی ده سی مه ردمن .
- چه و نووړ بوون [چ] انتظارید الاخرین
- چه و نووړی [ن] حالة کون الفرد منتظرا ید الاخرین
- چه و بازه [ن] نبات رأس القنفذ
- چه و بهس [ن] نفره، شيء یعلق علی الطفل لرد العین
- چه و بهن [تم] چه و بهس
- چه و پیس [ئن] ۱ - ذات عیون شؤمة ۲ - ذونیه خبیثة
- چه و چه [ن] حزوۃ، احجیة
- چه و چه و [تم] چه و چه
- چه و ر [تم] چه و ر
- چه و رکردن [تم] چه و رکردن
- چه و رگانن [چ] اللصاق، اللزاق: خوهی چه و رگانه
زه و و .

چر ۳ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم صاحب
المهنة

گوورانی = گوورانی چر

چراخ [ن] ۱ - مصباح ۲ - مشعل، سراج

چراخ تہ پان [ن] تعتیم: دوه شهو چراخ تہ پان بو.

چرای [ن] تعلم تناول الطعام [حيوان]

چرای بوون [ج] التعلم: المادة السابقة: ساوه گان

چرای بونه

چرای کردن [ج] التعليم: المادة السابقة

چره [ن] صياح، صيحة

چره چر [ن] صياح متكرر

چرهق [سر] اذا: چرهق کابرا نه هات!

چرپرین [ج] ۱ - التشابك ۲ - التکائف

چرپه [ن] سقسقة

چرپه کردن [ج] التسفسق

چرنګ [ن] دق الاصابع بيد واحدة

چرتم [ن] جريرة: من بومه چرتمی صفره وه.

چرج [ن] ۱ - غفوة، سنة من النوم

۲ - رعب، ذعر ۳ - صدمة ۴ - اجفال

چرج بردن [ج] ۱ - الاصابة بالصدمة ۲ - الاصابة

بالرعب والذعر

چرج بردنه وه [ج] الغفو: دواى نان خواردن: چرچی

برده وه.

چرچگانن [چ] ۱ - التخويف، الترعب ۲ - جعله
 يجفل
 چرچگيانه وه [چ] ۱ - الاصابة بالرعب ۲ - الاصابة
 بالصدمة ۳ - الجفل
 چرچدانه وه [چ] حل «مشكلة»: كهس ني يه چرچي ئي
 گووپنه بئگه وه
 چرچرگ [ئن] زائئيه، فاخته، فاقدة الاخلاق
 چرچرگي [ن] زنا، فقدان الاخلاق
 چرسك [ن] شريط لاصق
 چرشك [تم] چرسك
 چرك [ن] ۱ - وساخة: چرك ملي خواردگه
 ۲ - قبيح، صديد: چرك له دومه له گه ي تي .
 چركه [ن] ۱ - دقة ۲ - نقوة، نطق
 چركه برين [چ] الاسكات: ، چركه بكهين، چركه تان
 برم
 چركه كردن [چ] التفسوه، النطق: كهس له تاوي
 نيه وئري چركه بكيگ .
 چركن [ئن] وسخ: له شم چركنه، بچم سناو بكه م .
 چركني [ن] حالة الوساخة
 چريكانن [چ] ان يعيط: ثامينه، ههر چريكان و خراو
 دا .
 چريكه [ن] عيطة، عياط

چروسیاگ [ئن] ۱ - محترق وملتصق به ۲ - ضعيف

چروسیان [چ] ۱ - الاحتراق حد الالتصاق بشيء :

خاگه چروسیا تاوه‌گه‌وه

۲ - ان یصبح ضعيفا: چروسیاگه، چمان ئه‌یه سالیگه

هیچ نه‌خواردگه.

چرین [چ] ۱ - ان یصبح: وه ده‌نگی به‌رز چری

۲ - ان ینادی: ئارام بچر

۳ - ان یغنی: هووره‌ی جافی چری

چز [ن] ۱ - وخز ۲ - لسع ۳ - صوت احتراق الطعام

وه چزه‌ونان [چ] الاهاجه، الاثارة، الاستفزاز: دنیا

ناگه وه چزه‌و

چزانن [چ] اللسع

چزدان [چ] ۱ - اللسع ۲ - الوخز ۳ - النغز

چزگ [تم] چز

چزنه‌ك [ن] حشرة حك

چزولك [ن] سكة: بقايا اللية المستخرج منها الدهن

چزی‌وزی [ن] طريقة في التكلم يراد بها اخفاء ما

یریده المتكلم من الاخرين وذلك باضافة حرف او

صوت [ز] بعد كل صوت مثل: عه‌لی: عه‌لزلی

وهكذا.

چسکن [ئن] قليل الاعتذار

چقائن [چ] ۱ - النصب: سیپاییگ چقان

- ۲ - الغرز: دهرززيك چفانه چهوى
- ۳ - الطمس: خوهت مهچقنه خهرگ
- چقيان [ج] ۱ - الانغراز ۲ - الانطماس
- چقير [ن] شطاً.
- چقيركيشان [ج] الشطاً: پيازهگه چقير كيشاگه
- پك [ن] ۱ - صوت خفيف كصوت دقات الساعة
- ۲ - قعر (في لعبة الكعاب)
- چكانن [ج] ۱ - التثيت على الارض عموديا:
- چووى چكان
- ۲ - الغرز: نيزيگ چكانه گياني.
- ۳ - جعله يقعد: بچكنهى تا دهرمانهگهى بخوى
- چكچكه [ن] مرض يصيب العين
- چكره [ن] طفل
- چكره باز [نن] الذي يضاجع الذكور وخاصة الصغار.
- چكره بازى [ن] مضاجعة الصغار من الذكور
- چكل [ن] ۱ - عود، قش ۲ - عود ثقاب
- چكل له قنگه [ن] حشرة يعسوب
- چكنه ر [ن] شوندر، نبات الشوندر
- چكياگ [نن] منصوب على الارض عموديا
- چكيان [ج] ۱ - الانغراز ۲ - القعود
- چگا [ن] تل، رابيه، ربوه.
- چل [ن] اربعين (۴۰)

چَل [ن] ۱ - سوبق ۲ - عود ۳ - غصن ۴ - حبة الرز
بعد طبخها

چَلّاس [ن] مغراف: منهل للكلاب مصنوع من
الخشب عادة

۲ - كناية عن الجرح العميق: سهري كرده چَلّاس
سه گه.

چَلّالَه [ن] كرزات

چَلّاو [ن] اكلة تعد من الرز دون ان يترشح منه الماء
چله [ن] ۱ - ذكرى مرور ۴۰ يوما على السوفاة،
الولادة. . الخ

۲ - مرور اربعين يوما من الشتاء

چَلَه [تم] چه لگه

چَلَه پهر [ن] كناية عن الموت

چَلَه پهر بوبون [چ] الموت: چَلَه پهر مانگی سه فهر
بوین!

چَلَه پهر كردن [چ] الامانة

چَلّپانن [چ] اللصق، اللحس: سه گه ثاوه گه چَلّپان

چَلّپاو [ن] وحل

چَل كيشان [چ] ان يكبر حجما عند الطبخ [رز]:

برنجه گه چَل كيشاگه

چَلگه [ن] ۱ - حديد الزهر ۲ - مغناطيس ۳ - كناية

عن المتانة والصرامة

چلم [ن] مخاط
چلمن [ئن] ممخط، كثير المخاط
چلمنى [ن] حالة كون الفرد ممخطاً
چلگانن [چ] (کلب) الوقوفة خوفاً: سه‌گه‌گه،
چلگان و وای.
چلگاننه‌وه [چ] (کلب) الوقوفة المتواصلة خوفاً
چلنگه [ن] الوقوفة. المادة السابقة
چل و فل [ئن] وقح: ثاوات چل و فله
چل و فلى [ن] وقاحة
چل و فلى کردن [چ] الوقاحة: ثارمت بگرى، دى کهم
چل و فلى بکه.
چلیس [ئن] شره: ثایه‌مى چلیس هه‌میشه‌ها له هور
زگ.
چلیس [ن] شراهة
چم [ن] خوف
- چم له چه‌وى نیه [در] شجاع: حیدر، چم له
چه‌وى نى‌یه.
چمان ۱ - [ئك] ۱ - کأنا: وریا چمان باوگیه
۲ - تُرى: چمان که‌ی تیه‌نه‌وه!
۳ - ییدو: چمان که‌س له مال نى‌یه.
چمان ۲ [سر] هل: تستعمل للاستغراب: چمان
ئه‌وان درووزنن و ئیوه راسگوو!

چمرى [ن] تمر غير ناضج تسقطه الريح
 چمگ [ن] ۱ - طرف، حافة، زاوية
 چمگ دار [ئن] ذو حافة
 چن [پاش] تضاف الى الاسم فتعني
 ۱ - اللقاط: هووشگ + چن = هووشگچن
 ۲ - حياكة: دهس + چن = دهسچن
 چنار [ن] شجرة القوغ
 چنارين [ئن] كثير القوغ ۲ - خاص بالقوغ
 چنه [ئك] بقدر: دارا چنه منه
 چنچگ [ن] ۱ - حبوب ۲ - نواة
 چنگ [ن] ۱ - كف ۲ - قبضة ۳ - ملء الكف:
 چنگى خورما بده پى.
 - له چنگ كهفتن [چ] الحصول على: هيچ له چنگم
 نه كهفت
 ۲ - الوقوع في قبضة: نه گهر له چنگم كهفتى مه گهر
 سهرت بورم.
 چنگال [ن] ۱ - شوكة ۲ - قولا ب
 چنگه كرى [ن] نبش بالاظافر
 چنگه كرى كردن [ن] النبش بالاظافر
 چنگ و پهل [ن] شطاره، تدبير
 چنگ و پهل دار [ئن] شاطر، متدبير: احمد فره
 زيلهك و چنگ و پهل داره.

چنگير [ن] مخلب، برثن
 چنگيردار [ئن] ذو مخالب، ذو برائن.
 چنور [ن] عشب بري
 چنووك [ئن] شره: چهني چنووكي هرچگ بدوني
 خواهيد!

چنووكي [ن] شراة
 چنياگ [ئن] ۱ - محاك ۲ - منسوج
 چنيان [ج] ان يلتم على: هزاركس چنيا لي
 دهرقه تي نه هاتن

۲ - ان ينجدل: قزي پر، خاس نيه چنيه يگه وه.
 چنين [ج] ۱ - الحبك ۲ - النسيج ۳ - الحبك ۴ -
 ان يُظفر
 چنينه وه [ج] ۱ - القطف، الجني: په مگ چنينه وه
 ۲ - الالتقاط: خورما چنينه وه

جوار [ن] اربعة (۴)
 جوارپا [ن] ۱ - حيوان ۲ - كل ذو اربعة قوائم
 جوارچه و [ئن] منذهل وحسود
 جوارچه وه و بوون [ج] الذهول والحسد
 جوارچه وه و كرذن [ج] الاذهال
 جوارچمگ [ئن] مربع

جوارچوو [ن] نقالة، سدية: يه چ ژيان يگه وه رو
 شرمه وه، چمان هام وه بان جوارچوو تهرمه وه
 «فولكلور»

چوارخیشته [ئن] رباعي
 چوارده [ن] اربعة عشر، اربع عشرة (١٤)
 چواردهم [ئن] الرابع عشر
 چوارشانه [ئن] مربع: کوری چوار شانه‌ی به‌رز
 چوارشممه [ن] الاربعاء، اليوم الخامس من الاسبوع
 چوارقلفه [ئن] متین وقصیر
 چوار قوولی [ئن] رباعي: وازی چوار قوولی
 چوارگا [ن] ضرب من المقام الكردي
 چوارگورچگ [ئن] (م) شجاع: حیدر چوار
 گورچگه.
 چوارگورچگی [ن] شجاعة. المادة السابقة
 چوارگووشه [ئن] مربع
 چوارلا [ن] الشكل الرباعي
 چوارلای [ئن] ذو اربعة اضلاع، رباعي
 چوارم [ئن] الرابع: چوارم که‌س کی‌یه؟
 چوارمشقی [ن] تربع: چوار مشقی بنیشن
 چوارمین [ئن] الرابع
 چواری [ئن] رباعي
 چوچانن [چ] البعثة، النثر: مامر هرووشه‌گه
 چوچانگه.
 چوچیاگ [ئن] مبعثر، منشور
 چوچیان [چ] التبعثر، النثر

چوخ [ن] سبیل للتدخین: جفاره نیه کیشی، چوخ کیشی.

چوزان [چ] لعبة «جلگه»

چوزان کردن [چ] ممارسة لعبة «جلگه»

چون [ئپ] کیف، چونی؟ چون؟ چون هاتنه؟

چوو [ن] ۱ - خشب: قایی چوو

۲ - عصا: چووی وه دهسیه وه بو.

چووپ [ن] الاطار الداخلي للعجلات

چوویی [ن] منديل او قطعة قماش يحملها قائد الرقاصین

چوویی کیش [ن] قائد الرقاصین

چوویی کیشان [چ] قيادة الرقاصین

چووچوانه کی [ن] لعبة العصا

چووخان [ن] شنان

چووخره [ن] الجزء العلوي من اللباس الكردي للرجال

چووهره زانه کی [ن] لعبي العصي

چووقانن [چ] ۱ - التحطيم ۲ - الابادة

چووقیاگ [ئن] ۱ - محطم ۲ - مباد

چووقیاگ [چ] ۱ - التحطيم ۲ - التعرض للابادة

چوول [ئن] فارغ، خال: مالیان چوولّه، کهس له تی بی یه.

- چووله‌وانی [ن] خلوه
- چوون کردن [ج] الاخلاء: دژمن شاره‌گه چوون کرد
- چوونلی [ن] فراغ، خلو
- چوولیه [ن] حیوان الدعلج
- چوون ۱ [ج] ۱ - الذهاب: بچوونئرا مال
- ۲ - المغادرة: که‌ی محمد چگک؟
- ۳ - التقلص: ئی پارچه له ئاو چوو.
- ۴ - ان یفزی: ان یؤدی الی: ئی رئی‌یه چووئرا
- خانه‌قی
- چوون ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتکون مصدر
- فعل: رخ چوون. ده‌س چوون
- چوونه‌وه [ن] ان یعود، ان یرجع: که‌ی چینه‌وه؟
- ۲ - ان ینکشف «لون»: ره‌نگی پارچه‌گه چووگه‌وه.
- چی [پاش] تضاف الی الاسم فتکون اسم صاحب
- المهنة
- چای: چایچی
- چیه‌ر [ن] فك: ئازاد چیه‌ری گه‌ردیاگه
- چیه‌رگ [ن] الحجة: مقص کبیر لجزء الصوف والشعر
- چیه‌رگ کردن [ج] الجز: چیه‌رگی بزنه‌که بکه
- چیت [ن] زریب
- چیچگدان [ن] ۱ - حویصلة، جؤجؤة
- ۲ - کنایة عن الصبر: چه‌نی بی چیچگدانی!

چیشٹ [ن] ۱ - شيء ۲ - امر ۳ - مسألة ۴ - شأن
 چیق [ن] رعب، خوف، ذعر
 چیق بردن [ج] الترعیب: چیقی کورہ مہوہ!
 چیق چوون [ج] الاصابة بالرعب
 چیل [نن] ارقط، ابرش: مامری چیل
 چیل چیل [نن] ارقط، ابرش
 چیلگ [ن] حطب الوقود
 چیمہن [ن] روضة، مرج
 چین [ن] ۱ - طبقة، مجموعة: چینی دہولہ من وچینی
 ہزار. ۲ - الخثرة التي تضاف الى الحليب ۳ - بلاد
 الصين
 چین کردن [ج] اضافة الخثرة الى الحليب

چینکوو [ن] ۱ - صفيح ۲ - الواح من تنك
 چینگگہ [ن] علف دجاج
 چینگگہ کردن [ج] ۱ - التعليف (الدجاج): مامرہ گہ
 چینگگہ کینگ ۲ - تعليف الدجاج: چینگگہ ی
 مامرہ گہ بکہ.

- ح -

ح [ن] / حی / الحرف السابع من الالف باء
 حاجت [ن] ۱ - حاجه ۲ - أثاث ۳ - وجوب

حاجت کردن [ج] ان يستوجب: حاجت کردگه
ثیمه بایم؟

حاشا [ن] إنکار

حاشا کردن [ج] الأنکار: هر حاشا کرد. وهت: من
نه بومه.

حالی [ن] ۱ - اعلام، تعلم ۲ - خبر ۳ - فهم
حالی بوون [ج] التعلّم: زیره که، زو حالی بووگ.
حالی کردن [ج] الأعلام: خه وهر نه بیری، کهس
حالی نه کردگه.

حه چه [سر] تستعمل لحد الدواب علی السیر
حه رام [ئن] مُحَرَّم، حرام

حه رام بوون [ج] التلف: حه رامی نانه گه مه که
حه رام زاده [ئن] ابن حرام، نغل

حه رام زایه [تم] حه رام زاده
حه رام کردن [ج] ۱ - التحريم ۲ - الأتلاف: حه رامی
پارچه گه مه که.

حه رامی [ن] حالة كون الشيء حراماً، محرماً

حه ز [ن] ۱ - میل، رغبة ۲ - حب

حه زرهت [ن] ۱ - حضره ۲ - إشتیاق تلهف: فره هام
وه حه زره ته وه بونمه د

حه زره ته مه ن [ئن] مشتاق، متلهف

حه زکردن [ج] ۱ - الميل، الرغبة ۲ - أن يرغب:
حه زکه م هه رکه سی بره سیگه حه قی خوهی.

حه سار [ن] حصار، سياج
 حه ساردان [ج] الأحاطة بالحصار، التسيج
 حه قه [ن] وحدة وزن تساوي ٤ كغم
 حهم [ن] اكل، طعام [طفل]
 حهمام [ن] حمام
 حهمامچی [ن] صاحب حمام
 حهمام دان [ج] التحميم
 حهمام کردن [ج] إستحمام
 حهوش [ن] ١ - دار ٢ - صحن الدار
 حهيران [ن] بهر، فتنه، جاذبية
 حهيران بوون [ج] الانبهار: له جوانى، خوه يشكى
 خوهى حهيرانى بوو.
 حجهت [ن] ١ - معاندة ٢ - سند طابو
 حجهت کردن [ج] ١ - العناد ٢ - التسجيل «في سند
 الطابو»
 حجرة [ن] حجرة، غرفة
 حزيران [ن] حزيران: الشهر السادس من السنة
 الميلادية
 حكايت [ن] ١ - حديث ٢ - قصة فولكلورية طويلة
 حكايت کردن [ج] ١ - التحدث ٢ - إرواء قصة
 فولكلورية طويلة
 حورمهت [ن] حرمة، احترام

حورمهت دار [ئن] محترم ک دَر حورمهت
 خورمهت گرتن [چ] الاحترام: حورمهت‌داره،
 حورمهتی مه‌ردم گریگ
 حوقه‌باز [ئن] خیال
 حوقه‌بازی [ن] حيلة
 حیّا [ن] ۱ - حیاء ۲ - اعتبار
 حیّابردن [چ] الالهانة: نه‌وقه‌ره قسه پیمان کردن
 حیّامان بردن.
 حیّات ۱ [ن] ۱ - حیاة ۲ - عیش
 حیّات ۲ [ئن] ۱ - لذیذ: ثاوی سیروان حیّاته
 حیّاچوون [چ] فقد الحیاة والاعتبار
 حیّادار [ئن]. ذو حیاء
 حیلته [ن] حيلة
 حیلته باز [ن] خیال
 حیلته کردن [چ] الاحتیال

- خ -

خ [ن] /خیّ / الحرف الثامن من الالف باء
 خا [ن] بیض
 خاپوور [ئن] مه‌دوم، مدمر، مخرب
 خاپووربوون [چ] التهدم، التخریب، التدمر
 خاپوورکردن [چ] الته‌دیم، التخریب، التدمیر:

بهم بردمان خاپووری شاره‌گه کرد.
 خاپووری [ن] هدم، دمار، خراب
 خاتر [ن] ۱ - خاطر ۲ - احترام ۳ - فکر ۴ - وساطة
 خاترانه [ن] شيء يضاف او يعطى تقدیرا للمقابل
 خاترخسن [ج] التوسط: خاتر نه‌رای بخه.
 خاتردار [ن] محترم، معتبر
 خاترگرتن [ج] الاحترام، التقدير
 خاتون [ن] سيدة
 خاج [ن] صليب
 خاج پهره‌س [ن] مسیحی
 خادان [ن] مبيض
 خار [ن] ۱ - حطب ۲ - غبار: لهی سای بیّ خاره:
 بدون سبب.
 خارا [ن] ۱ - الحریر الصناعي ۲ - اللون الصناعي ۳
 - حجر الكراميت
 خارهت [ن] نهب، سلب
 خاره‌تکهر [ن] ناهب، سالب: خاره‌تکهر خاره‌تی
 ثاواى کرد.
 خارهت کردن [ج] النهب، السلب
 خارهك [ن] ابزيم الحزام
 خارچگک [ن] فطر
 خارچگاو [ن] حساء الفطر

- خارچگ ته قيله [ن] فطر ذو طاقية
 خارچگ جوئهينه [ن] فطر الشعير
 خارچگ سه گانه [ن] فطر الكلاب
 خارچگ گه نمينه [ن] الفطر الحنطي
 خارچگين [ن] كثير الفطر: زهوى خارچگين
 خارکيش [ن] بائع الحطب
 خاس [ن] ۱ - جيد، زين، ممتاز ۲ - صالح ۳ -
 طيب
 خاسه [ن] خاصرة
 خاسه وکەر [ن] مصلح: راديو خاسه وکەر
 خاسه وبوون [چ] ۱ - ان يتصلح: سه عه ته گه ي
 خاسه و بو.
 ۲ - التحسن: جلال ره ويشتى خاسه و بوه
 ۳ - الاستشفاء: کمال خاسه و بو، يان هيمايم بيماره
 ۴ - الانبعاث: کي خاسه و بوه و له و دنيا هاتگه سه و؟
 خاسه وکردن [چ] ۱ - التصليح ۲ - الترميم ۳ -
 الاشفاء ۴ - الاحياء ۵ - البعث: دکتور خاس مردگه
 نيه کيگه وه
 خاس کردن [چ] الاحسان
 خاسي [ن] ۱ - جودة ۲ - اصلاح ۳ - تحسنه ۴ -
 إحسان: هر خاسي پيمان مينى
 خاسي کردن [چ] الاحسان: خاسي کردن نه پرا کي
 بوو.

خاشه [ن] ۱ - ذرة ۲ - قطعة صغيرة

خاشه بون [چ] التهشم

خاك [ن] ۱ - تراب، تربة ۲ - ارض

خاکاروو [ن] مخلفات البیدر «مستاح»

خاکاروو کردن [چ] جمع مخلفات البیدر

خاکاو [ن] سقي او ارواء الحقل للمرة الاولى

خاکاوشکانن [چ] الاسقاء للمرة الاولى: سى قورام
خاکاو نهشکاننه.

خاکەر [ن] الدجاجة البائضة

خاکه ناز [ن] مر: مسحة صغيرة

خاکردن [چ] ۱ - ان يبيض: مامر چه رمگ خا
کردگه.

۲ - [م] ان يسيل لعابه طمعا: ئهرا ئه و خانگه خا
کردم.

خاکى [ئن] ترابي اللون

خاکين [ئن] ترابي، كثير التراب: زهوى خاکين.

خال [ن] ۱ - نقطة ۲ - بقعة ۳ - شامة، وشم

خالخال [ئن] ۱ - منقط ۲ - ابقع

خال دار [ئن] ۱ - منقط ۲ - ابقع

خالو [ن] خال: اخ الام

خالوان [ن] خوال

خالوزا [ن] ابن، بنت الخال

خالی [ئن] ۱ - خال ۲ - غیر مسکون

خالیہ [ن] خاصره

خالی بوون [چ] ۱ - التفرغ ۲ - الخلو من

خالی کھر [ن] مفرغ، مفرغه

خالی کردن [چ] ۱ - التفریغ ۲ - الاخلاء

خالین [ئن] موشم: میہی خالین

خام ۱ [ن] قماش خام

خام ۲ [ئن] ۱ - نی، غیر مطبوخ ۲ - فج، غیر

ناضج ۳ - عديم التجربة ۴ - کسلان غیر نشیط ۵ -

خامل ۶ - غیر مفتول: بهنی خام

خامه و بوون [چ] ۱ - ان ینفل ۲ - التکاسل ۳ -

الانحلال، الخمول ۴ - الغثیان: دلم خامه و بو.

خامه و کردن [چ] ۱ - الفل ۲ - الاصابة بالانحلال

والخمول ۳ - جعله ینغث: چایه گه دلم خامه و کرد.

خامووش [ئن] ۱ - خامد ۲ - مطفی، منطفیء ۳ -

ساکت، صامت ۴ - ساکن، هادیء: شاره گه

خامووشه

خامووشانن [چ] ۱ - الاغفال ۲ - الالهاء: به شکم

کوره بخامووشین تا خه ور بکهم.

خامووشانه مان و له ده سمان ده رچک.

خامووش بوون [چ] ۱ - الانخماد ۲ - الانطفاء

خامووش کردن [چ] ۱ - الاخماد ۲ - الاطفاء

خامووشى [ن] ١ - خمود ٢ - انطفاء ٣ - سكوت،
صمت ٤ - سكون، هدوء

خامى [ن] ١ - نيه ٢ - فجاجة: گوشت وهخامى
خويگ.

خان [ن] ١ - سيد ٢ - خان، بهيت القوافل ٣ - ما
يقابل الفندق في الوقت الحاضر.

خانه [ن] ١ - مقطع، مفصل، قسمة ٢ - احد
صفوف مقاعد السيارة

خانهخانه [ئن] مقسم الى مقاطع

خانهدان [ئن] ١ - نبيل ٢ - اصيل: پياوى خانه دان.

خانهگومانى [ن] شك

خانهگومانى كردن [چ] التشكك: خانهگومانى له
ژنهى ئەكا.

خانهواده [ن] اسرة

خاڼچى [ن] صاحب خان

خانگه [ن] ١ - دار ٢ - بيت، مسكن

خانم [ن] سيدة

خاو [تم] خام

خاوه [ن] اتاوه: خاوه لييمان سيني!

خاوهر [ن] شرق، مشرق

خاوهن [ن] ١ - صاحب، مالك ٢ - ولي الامر:

منالى بى خاوهن

خاوهن دار [ئن] ۱ - ذو مالک او صاحب ۲ - ذو ولي الامر

خاویر [ئن] مغفل، غیر متبہ

خهپه خان [ئن] ۱ - مضرج، ملطخ: خهپه خانه له خوَن.

خهپه خان بوون [چ] التضرج، التلطخ: خهپه خان بوَ له خوَنی خوهی

خهپه خان کردن [چ] التضرج، التلطخ: خهپه خانی کرد له خوَن.

خهت [ن] ۱ - خط ۲ - کتابه ۳ - سطر الکتابه ۴ - زئیر: لحيه المراهق.

خهتا [ن] ۱ - ذنب، جرم، اثم ۲ - خطاً

خهتابار [ئن] مذهب

خهتاشیر [ن] لعبه (طرة وكتبه)

خهتاكار [تم] خهتابار

خهتاكارى [ن] ارتكاب الذنب.

خهتاكردن [چ] ۱ - الاجرام، ارتكاب الذنوب ۲ - ارتكاب الخطأ

خهتهر [ئن] ۱ - خطر ۲ - خطير، مهم

خهت خهت [ئن] مخطط، مقلّم: پارچهی خهت

خهت

خهت خسن [چ] تكون اللحية: جمال منالّه، جارّی

خهت نه خسگه

خەت دان [چ] الفصل بوضع الخط
خەت كيشان [چ] التخطيط: خەتى خانگەگە ئەپراي
كيشا
خەجالەت [ئى] خىجلان، مىخجل: مىن لە تە فرە
خەجالەتم.

خەجالەت بار [ئى] مستح
خەجالەت بوون [چ] الشعور بالخجل
خەجالەت كردن [چ] جعله يخجل: خودا خەجالەتى
درووزن بكيگ

خەجالەت كيشان [تم] خەجالەت بوون
خەجالەتى [ن] ۱ - خجل ۲ - حياء
خەر [ن] ۱ - حمار ۲ - كناية عن الحماقة
خەرانە [ئى] احمق: كارى خەرانە
خەرەمە [ن] ولد الاتان من الحصان
خەرەمز [ن] نخاع الحمير: ليوهى! ئەو خەرەمز خوار
ديده!

خەرچ [ن] خرج، صرف
خەرچانە [ن] ضرب من النبات البري
خەرچەو [ن] ضرب من النبات البري
خەرچ بوون [چ] ان ينصرف، ان يخرج
خەرچ كردن [چ] الصرف، الخرج
خەرچى [ن] مصروف: دوه كه بى خەرچى بوم.

خهردال [ن] طير النسر
 خهردهجال [ن] رجل اسطوري يركب دابه ويوزع
 النقود وكل ما يحتاجه الناس في زمن القحط.
 خهركانه [ن] مرض اكزيم
 خهرك [ن] طين: وه خهركي نهناوي ديواي
 خانگه گه يان دان
 خهركين [ئن] ۱ - طيني ۲ - ملطخ بالطين ۳ -
 مصنوع من الطين: خانگي خهركين.
 خهرمان [ن] بيدر
 خهرمانتيكه [ن] لعبة الغمضية.
 خهروار [ن] ۱ - حمل: ما يحمله الحمار ۲ - وحدة
 وزن تساوي وزن تساوي (۳۰۰) كغم تقريبا.
 خهرووك [ن] خرنوب، نبات خرنوب
 خهرويزه [ن] البطيخ الاحمر.
 خهريك [ئن] ۱ - مشغول، مشغل ۲ - منهمك ۳ -
 على وشك: خهريكه بمرى
 خهريك بوون [ج] ۱ - الانشغال ۲ - الانهماك
 خهريك كردن [ج] ۱ - الاشغال ۲ - التأخير: ديڤه
 خهريكم مهكه.
 خهريكي [ن] ۱ - انشغال ۲ - انهماك ۳ - تأخر
 خهزاله [ن] نوع من الازهار
 خهزمه [ن] خزام

خهس ۱ [ن] نبات الخس
 خهس ۲ [ئن] ۱ - كثيف ۲ - مركز: دووی خهس
 دووشاوی خهس
 خهسه [ئن] مريض، علیل
 خهسه‌خانه [ن] مستشفى
 خهسه‌وی [ن] خستاوی (تمر)
 خهس بوونه‌وه [چ] ان یزاد كثافة وتركيزا
 خهسکەر [ن] مكثف
 خهس کردنه‌وه [چ] ۱ - التکثیف ۲ - التركيز
 خهس وخوول [ئن] مركز ودسم
 خهس‌سوران [ن] اهل الزوج بالنسبة للزوجة وبالعکس.
 خهس‌سوره [ن] ۱ - حمو ۲ - حماة.
 خهش [ن] خدر، فقد الوعي
 خهش برین [چ] جعله يفقد الوعي: يهك دهس لی داو
 خهشه لی بری
 خهش بوون [چ] التخدر: له بوو ده‌رمان خهش بوون
 خهشک [تم] قه‌له‌م - ۲
 خهش کردن [چ] التخدير: بوو به‌نج خهشمان کرد
 خه‌فانن [چ] ۱ - التنويم ۲ - التنزيل ۳ - الادخال
 الی المستشفى ۴ - التعطيل عن العمل ۵ - وقف
 النزاع
 خه‌فه [ئن] خاتق: ئمروو خه‌فه‌یه
 خه‌فەت [ن] ۱ - نکهة ۲ - قهر، هم، غم

خه‌فهت بار [ئن] مقهور، مهموم
 خه‌فهت خواردن [چ] الاصابة بالنكبة: خه‌فهت
 بخوید ئه‌پا ئی کاره‌و کردید! خه‌فتن [چ] ۱ - ان ینام ۲
 الدخول الى المستشفى: نه‌خو‌شه له خه‌سه‌خانه خه‌فتگه.
 ۳ - التوقف عن العمل ۴ - الانطواء (حيوان).
 خه‌ل‌خه‌له [ن] قلاع: بثور على اللسان
 خه‌ل‌وهت [ئن] متفرغ، غير منشغل: ده‌سی خه‌ل‌وه‌ته
 خه‌ل‌وه‌تی [ن] خلوة، مكان منعزل
 خه‌لیه [ن] ۱ - زرع ۲ - غلة
 خه‌لیه‌دان [ن] مخزن الغلة
 خه‌لیفه [ن] خليفة
 خه‌م [ن] غم، هم، حزن
 خه‌م بار [ئن] مهموم، حزين
 خه‌مباری [ن] حالة الهم والحزن
 خه‌م خواردن [چ] ان يحزن: خه‌م ئه‌پا کو‌په‌ی خوینگ
 خه‌مخو‌ر [ن] مخلص، غيور
 خه‌مره [ن] تخمة
 خه‌مره‌کردن [چ] الاصابة بالتخمة: ئه‌و قه‌ره خواردن،
 خه‌مره کردن
 خه‌مسارد [ئن] غير مبالي: ئه‌پا ئی قه‌ره خه‌مساردی!
 خه‌مساردی [ن] عدم المبالاة، لا مبالاة
 خه‌ملگه [ن] حشد، جمع
 خه‌ملگه‌دان [چ] التحشد، التجمع

خه مناك [تم] خه مبار
 خه مناكى [تم] خه مبارى
 خه مين [تم] خه مبار
 خه نانن [چ] جعله يضحك: نه وڦه ره قسه ي خوهش
 كړدو خه نانه مان
 خه نه خه ن [ن] تضاحك: وه خه نه خه ن هاتن.
 خه ننگ [ن] ضحك
 خه ننگ هاتن [چ] الشعور بالحاجة الى الضحك: وه
 چه خه ننگت تئى.
 خه ننگ هاوردن [چ] اشارة الضحك لدى: قسه گه ي
 خه ننگم هاورد.
 خه نين [چ] الضحك
 خه و [ن] ۱ - نوم، رقاد ۲ - حلم، رؤية:
 أ - له خه وَا كړدن [چ] الايقاظ
 كه م قسه بكه كوپره له خه وَا كړديد
 ب - له خه وَا هاتن [چ] الاستيقاظ
 يه ك ده ننگ بده پى خوه ي له خه وَا تئى
 ج - له خه وَا هاوردن [تم] له خه وَا كړدن
 خه وَا لى [ن] نووم: من يلزم فراشه الى ما بعد وقت
 الاستيقاظ
 خه وهر [ن] ۱ - خبر، نبأ ۲ - علم: من خه وهر لى
 كاره نيَرم.

خه‌وهر بهر [ن] ناقل الخبر، مبلغ
خه‌وهر دار [ئن] عالم: کهس لی کاره خوهردار نه‌و
خه‌وهر دان [ج] الاخبار، الابلاغ
خه‌وهر دهر [ج] مبلغ

خه‌وهر دهنه [ج] ان ینام، ان یرقد: تا ئه‌لاژیا خوهی
برده‌وه

خه‌ودیین [ج] رؤیة الاحلام: ئمشه‌و خه‌وی دیم.

خه‌وَر [ن] عجین

خه‌وَر ترش [ن] خميرة العجین

خه‌وَر کهر [ن] عَجَان

خه‌وَر کردن [ج] العجن: نان نیریم، بچم خور
بکه‌م.

خه‌و لی که‌فتن [ج] ان يأخذہ النوم
تا سه‌عت ده خه‌و لی که‌فتبو.

خه‌ونامه [ن] کتاب تفسیر الاحلام

خه‌وهاتن [ج] النعاس: خه‌وت تی، بچو بخه‌ف.

خپ [ن] ۱ - اختفاء، اختباء ۲ - سکوت.

خپاهاتن [ج] السکوت: له شوونه‌گهی خوهی خپیا
هات.

خپ کردن [ج] الاختباء

خت [ن] كلمة تستعمل لطرده الكلاب

ختم [ن] ۱ - ختم، مهر ۲ - ختم، اکمال، اتمام

ختمانہ [ن] ۱ - حفلة الختام، حفلة التخرج ۲ -
 هدية التخرج تهدي الى المعلم
 ختم بوون [ج] الاختتام
 ختم كردن [ج] الختم: سى جار ختمى قورئان
 كردمه.

ختمى [ن] دغدغة
 ختمى دان [ج] الدغدغة: ختمى داو كرده
 خهنگ

خر ۱ [ن] ۱ - وادي ۲ - دورة
 خر ۲ [ن] ۱ - مدور ۲ - خلیع (حذاء، كلاش)
 ۳ - قادر، متمكن من: شامار خره وه گيشتيانه وه
 خراله [ن] ۱ - لوزة ۲ - نكاف
 خرامان [ن] ۱ - امرأة اسطورية جميلة ۲ - كناية عن
 الجمال

خراو ۱ [ن] ۱ - شتيمه ۲ - هدم ۳ - شعور بوقوع
 السوء: لى مهده، خراوه

خراو ۲ [ن] ۱ - رديء، سيء ۲ - طالح
 خراوه [ن] ۱ - دار او بنيان مهدومة ۲ - اطلال
 خراوه بوون [ج] التهدم
 خراوه كهر [ن] هدام: الذي يهدم
 خراوه كردن [ج] الهدم
 خراو بوون [ج] ۱ - التهدم ۲ - التخریب

خراودان [ج] الشتم، السب
 خراوفروش [ن] شتام، سباب
 خراوکه‌ر [تم] خراوه‌که‌ر
 خراوکردن [ج] التخریب
 خراوی [ن] سیئة: نه‌که‌ر خاسی نیه‌که‌ی خراویش
 مه‌که .
 خراوی کردن [ج] الاساءة .

خره [ن] صوت الاشياء الصلبة كالجوز
 خره‌کردن [ج] احداث الصوت عند سقوط او اصطدام .
 الاشياء الصلبة
 خره‌نگیز [ن] زنبور
 خره‌وبوون [ج] التجمهر، التحشد: مه‌ردم خره‌وبووله
 ده‌وری .
 خره‌بوون [ج] ان يصبح خلیعاً: که‌وشه‌گانم خره‌بوونه
 خره‌ [ن] صوت انهيار المواد
 خره‌کردن [ج] احداث الصوت - المادة السابقة
 خرت [ن] ۱ - حجر كبير ۲ - صوت قطع الاشياء
 بالاسنان
 خرته‌خرت [ن] صوت القطع المتكرر بالاسنان
 خرته‌کردن [ج] احداث الصوت عند القطع او المضغ
 خرتنگ [ن] خضروف
 خرتنگیان [ج] الرض . لعظم، المعصب

خرینگ [ن] غضروف

خرج [ن] صریر، صریف.

خرجه [ئن] فج، غیر ناضج: کالگی خرجه

خرجه خرج [ن] صریر، او صریف متکرر.

خرجه کرد [ن] ان يحدث صریرا

کالگه گه له ژیر دگانی خرجه کرد.

خرخاش [ئن] مهشم

خرخاش بوون [چ] التهشم

خرخواردن [چ] ۱ - الدوران ۲ - التنقل ۳ - الشعور

بالدوار: له ناو سیاره گه سهرم خر خوارد.

۴ - التفقد: خر بخوه وه پیانه وه.

خرخوهر [ن] دوار

خردان [چ] ۱ - التلویح: خری کوته ك لی دا.

۲ - ان يأخذه ویدور به: خری به وه مهردمه گه یا

۳ - التجميع علی شکل دائري: خری په چیه گه وه بده

خرس [ن] ۱ - دب ۲ - کنایه عن الضخامة

خرس و خو [ن] الدهماء، الغوغاء

خرکردن [چ] جعله خلیعاً: کلاشه گانم مه که و پا

خریان که ی

خر له خر برینی [چ] الالاحاح علی: خر له خریم بریه

بچم نه ولیا.

خرمه [ن] ۱ - صوت المضغ ۲ - صوت سقوط او

انهيار المواد

خرمه نخرم [ن] صوت المضغ المتكرر
خرمه کردن [چ] ۱ - احداث الصوت عند المضغ ۲ -
احداث الصوت عند السقوط او الانهيار.

خرنووک [ن] خرنوب

خروپ [ن] بحث وتلاعب او قلب الاشياء .
خروپ کردن [چ] البحث والتلاعب او قلب الاشياء
خروخار [ن] جلجلة
خروٹک [ن] شبه دائري .

خرووش [ن] هيجان، هرج، تحشد
خرووشيان [چ] الاحتشاد على شكل فوضى : مهردم
خرووشيانه بازار.

خرید [ن] ۱ - مشتريات ۲ - قيمة الشراء

خز [ن] ۱ - قطع ۲ - شق

خزه [ن] ۱ - صفيير عند التنفس : خزهى سينگى تپى .
۲ - ازيز: صوت القطع او الشق

خزه خز [ن] صفيير متكرر.

خزه کردن [چ] ۱ - الصفيير عند التنفس ۲ - ان يثز.

خزه هاتن [تم] خزه کردن

خزه و بردن [چ] ۱ - ان يموت: دارا خزيه و برد له
زقوم

۲ - الضحك ملء الفم: مهردمه گه خزيانه و برد له
خهنگ

خزمت [ن] ۱ - خدمة ۲ - جميل، معروض
 خزمتچی [ن] خادم: كشور خزمتچی مالی قوځايه
 خزمتكار [تم] خزمتچی
 خزمتكهر [ن] البخادم دون المقابل: میری
 خزمتكهری ملله ته.

خزمت كردن [چ] القيام او تقديم الخدمة
 خروگز [ك] بالضبط، تماما: سهردار خروگز هر
 باوگيه.

حسن [چ] ۱ - الاسقاط ۲ - البذر: نثر البذور ۳ -
 الرمي ۴ - اسقاط الرحال بقصد الاستراحة: تا وه
 خانه قی سی جار له ری حسن.

۵ - الادخال او الوضع او الايداع: بخنه‌ی زندان،
 بخه‌ری ناو جانتاگه، بخه‌ری ناو گیرفانت.

۶ - ان يقعه (عن العمل . الخ) بيماريزه‌گه له گوو
 خسه‌ی.

۷ - اسقاط (الحمل): بزنه‌گه‌مان بهر خس.

۸ - ان يربح: باتمانی سی دینار خس

۹ - الخصم: فره گرانه چيشتيگك لی بخه.

- ټهويهك حسن [چ] ۱ - التضارب ۲ - التهاجم
 خسته‌وه [چ] ۱ - الاخلاف: رحمه‌ته ټهويه‌گه‌ی
 خسته‌گه‌سپه‌وه ۲ - الارجاع بالرمي: قه‌لمه‌گه‌ ټه‌رام
 بخه‌ره‌وه

خشانن [ج] ۱ - الهز ۲ - التحريك ۳ - الخشخشة
 خشه [ن] صوت وقع الاقدام عند المشي
 خشه کردن [ج] احداث خشخشة
 خشه هاتن [تم] خشه کردن
 خشخاش [تم] خرخاش
 خششگ [ن] دودة دخال الاذن.
 خفتان [ن] سترة نسائية: قفطان
 خل ۱ [ن] دحرجة
 خل ۲ [نن] ۱ - مدور ۲ - احول قليلا: چهوى خله.
 خلّات [ن] ۱ - هدية ۲ - هدية الخلعة ۳ - مكرمة،
 تكريم
 خلّات کردن [ج] التكریم: دارا سيارهيهك خهلاتى
 كرديا
 خلّال [ن] تمر فج
 خلّاله [ن] حشفة القضيب
 خلّه تانن [ج] ۱ - الخدع، الغش ۲ - الالهاء: ئه وه
 وه چه وه وه خوهى خلّه تنى! ۳ - الايهام.
 خله خل [ن] مشي بخطوات قصيرة وسريعة
 خله خل کردن [ج] السير بخطوات قصيرة وسريعة
 خلّه تيان [ج] ۱ - الانخداع ۲ - التلهي ۳ - التوهم.
 خلم [ن] مخاط: خلمى لوئت بسر.
 خلمن [نن] مخط، كثير المخاط

خلّومانن [چ] التّخارش: يه كتری خلّومانن.
خلّومانن.

خلّیفه [ن] تکور، التفاف حول النفس
خلّیفه دان [چ] التّکور، الالتفاف حول النفس: تهو
رووژ مارّی له ناو مالّمان خلّیفه دا بو.

خلّیف خواردن [تم] خلّیفه دان.

خمل [ن] ۱ - تخمین ۲ - رجم بالغیب

خملّخهر [ن] منجم، متنبأ بالغیب

خملّ خسن [چ] التنبأ بالغیب

خملّکهر [ن] مخمن

خملّ کردن [چ] التخمین

خنج [ئن] جمیل و مرتب

خنجهر [ن] خنجر

خنجه ردهم [ن] جندب: صنف من الجراد.

خنج و پنچ [تم] جمیل و ظریف

خنجولک [ئن] صغیر و مرتب

خنجیله [تم] خنجولک

خندق [ن] خندق

خنگانن [چ] الخنق: چنگ نا له قورگی و خنگانهی.

خنگیاک [ئن] مخنوق

خنگیان [چ] الاختناق: له ئاو خنگیا.

خنیه [ن] ۱ - حنأ ۲ - شجرة الحناء

خنيه دان [چ] التحني : دوته يل خنيه دانه .

خو [ر] نفس

- وه خوا هاتن [چ] التحسن صحيا : جبار، كه مي هاتكه سه خوه يا .

خوا [ن] ملح

خواجه [ن] سيد (لقب)

خوار [ئك] ۱ - اسفل ۲ - اذنى ۳ - جنوب

خوارده [ئن] كريم

خوارده مه ني [ن] مأكولات

خواردن ۱ [چ] ۱ - الاكل : سي نان و سي پياز

خواردم . ۲ - الشرب : دو جام دوو له سه ريه ك

خواردم

خواردن ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون مصدر

الفعل : پل : پل خواردن .

خوارزا [ن] ولد الاخت

خوارگ [ئن] الاسفل ، السفلى

خواروا [ن] ما تحمله الريح من الحبوب الخفيفة عند

ذرى البيدر او تنظيف الحبوب .

خواز [ن] ۱ - طلب ۲ - رغبة ۳ - امنية .

خوازمه ني [ن] خطبة : طلب يد البنت

خوازمه ني كه ر [ن] خطابة

خوازمه ني كردن [چ] ان يخطب : يطلب يد البنت .

خوان [ن] ۱ - سفرة، مائدة ۲ - دبانة البندقية: جزوز
 حلزونية في قناة البندقية والاسلحة النارية الاخرى
 تساعد على زياد سرعة ومدى الطلقات.
 خوان برين [چ] ۱ - سوفان دبانة الاسلحة النارية ۲ -
 كناية عن عدم السيطرة على ما يقوله الفرد، كناية عن
 الخرف: خوان بريهو وه خوهي نيهزاني چه ئيژي.
 خواگردن [چ] اضافة الملح الى: خواي قهزانه
 كرده.

خوانچه [ن] صينية يعجن فيها
 خوان دار [ئن] ذو جزوز حلزونية
 خوانك [ن] طلم: ما يسط عليه العجين.
 خواور [ن] غثيان بسبب كثر الملح في الطعام
 خواورگردن [چ] الاصابة بالغثيان بسبب اكل طعام
 مالح جدا.
 خواورې [ن] حالة الاصابة بالغثيان بسبب اكل طعام
 مالح جدا

خوهت [تم] خوهد
 خوهتان [تم] خوهدان
 خوهد [ر] نفسك، نفسك
 أ - له خوهدا: ظنا منك: له خوهدا من هاتوم
 ب - له خوهدانا: ظنا منكم: له خوهدانا ههركهس ئهرا
 خوهيه.

ج - له خوه دانه وه: جزافا يستعمل للجمع المخاطب:
له خوه دانه وه قسه مه كه ن.

د - له خوه ده وه: جزافا. يستعمل للمفرد المخاطب:
له خوه ده وه قسه مه كه.

خوه دان [ر] انفسكم، انفسكن: خوه دان خاس لى
زانين.

خوه ر [ن] ۱ - شمس ۲ - اشعة الشمس ۳ - حرارة
الشمس

خوه راوا [ن] ۱ - غروب الشمس ۲ - غرب، مغرب
خوه رتاو [ن] حرارة الشمس.

خوه رلا [ن] ۱ - شروق الشمس ۲ - شرق، مشرق
خوه ره ميرى [ن] مرض الجوع، التهم المرضى

خوه ره نگاږ [ن] ضربة الشمس
خوه ريشت [ن] طبيخ، طعام مطبوخ.

خوه زه و [سر] ۱ - ليت ۲ - هنيئا: خوه زه وه خوه د!
خوه زگه [تم] خوه زه و

خوه ش [ئن] ۱ - لذيد، مشهي ۲ - سعيد، مرتاح
خوه شال [ئن] سعيد، مرتاح

خوه شاله و بوون [چ] جعله الابتهاج، الاستبشار.

خوه شاله و كردن [چ] جعله يبتهج، يستبشر.

خوه شالى [ن] فرصة، ابتهاج، سعادة

خوه شه [ئن] ۱ - ناضج ۲ - مهيا، مستو ۳ - مدبوغ

خوہشہ بوون [چ] ۱ - النضوج ۲ - الاستواء ۳ - ان

یندبغ

خوہشہ کردن [چ] ۱ - الانضاج ۲ - التهيئة ۳ -

الدبغ: خوہشہی مہ شکہ گہ کرد.

خوہشی [ن] ۱ - سعادة، فرحة ۲ - انفراج

خوہشی کردن [چ] ان یفرح: خوہشی ہي کم گشت

کہ س دہولہ من بوو

خوہشین و خوارین [ن] الفرحة والسعادة الغامرة

خوہشوالی [تم] خوہشالی

خوہم [ر] نفسي: من خوہم خاس لي زانم

أ - له خوہما: ظناً مني: بوہخش! له خوہما
سالاريت.

ب - له خوہمہوہ: من عندي: من خوو له خوہمہوہ
قسہ نیہ کہم.

خوہنہ وار [ن] متعلم: فرہی مہ ردم خوہنہ وارہ

خوہنہ واری [ن] تعلم

خوہنسن [ن] قراءة، تلاوة: خوہنسنی، قورئان ئاسان

نی یہ.

خوہنین [ن] ۱ - القراءة ۲ - التعلم، اخذ الدرس ۳ -

التلاوة ۴ - المطالعة.

خوہی [ر] نفسه، نفسها

أ - له خوہیا: ظناً منه، ظناً منها: له خوہیا

ئالیاوہ شارہ [پہند].

ب - له خوویه وه: من عنده، من عندها، جزافا:

درووزنه، له خوویه وه قسه کیگ

خوویان [ئن] انفسهم، انفسهن

أ - له خوویانا: ظنا منهم، ظنا منهن

ب - له خوویانه وه: من عند انفسهم، من عند

انفسهن جزافا.

خویشك [ن] ۱ - شامة: خویشکی ها له بان

گونای ۲ - اخت: ئازاد برابنه دیری، دوو خویشك

دیری.

خووی شیرینی [ن] تملق

خووی شیرینه کی [تم] خووی شیرینی

خووی شیرینه کی کردن [چ] التملق: کابرا، چیشتی

دیری، خووی شیرینه کی وه ده ورمانه و کیگ.

خو [ن] ۱ - نفس ۲ - ذات:

أ - ئه و خو خرین [چ] الحفظ، المحافظة علی: کهس

نی په ئه و خووی بخړنگه م.

ب - ئه و خو کیشان (چ) ان يحسبه عليه: هر قسه ی

بوو، ئه و خووی کیشیگه ی.

ج - ئه و خو گرتن (چ) الاستلام: من هیچ ئه و خوه م

نیه گرم.

د - ئه و خو هاتن (چ) استعادة الوعي: له هووش

چگ و، دواى يهك سه عهت هاته و خووی.

د - له خو بوونه وه (چ) الشعور بالخلجل
و - له خو چوون (چ) فقد الوعي
ز - له خو گرتن (چ) الاعتراف: کهس نی یه خراوی
بکینگ وله خو هی بگری
خوتانن [چ] الزجر: رهیحان فره له وه گانی خوتنی .
خوته [ن] زجر
خوته خوت [ن] زجر مستمر ومتواصل
خوته خوت کردن [چ] الزجر
خوته کهر [ن] الذي يزجر الغير
خوته کردن [تم] خوتانن
خود [ر] نفس: يستعمل للتأكيد: خودی ئه حمه د
هات. خود خوهم له وړه بوم .
خودا [ن] الله، رب، خالق: خودا که ریمه . خودا
خه لقی گیشتمان کردگه .
خودا حافظ [سر] وداعا: اودعکم فی حفظ الله
خودا حافظی [ن] تودیع
خودا حافظی کردن [چ] التودیع: خودا حافظی کردو
چگه .
خودا خودا [ن] تضرع: هر خودا خودام بو: قسه
بکه ی .
خودا خودا کردن [چ] التضرع: خودا خودا بکه ،
ده نگ نه که ن

خودا کرد [ئن] ۱ - فطري ۲ - طبعي
خودا کردن [چ] ان يشاء الله: خودا کرد کهس لیان
دهر نه چو وگ .

خودا بهری [ن] ألوهية
خود مال [ئن] اهل بيت، الذي يحسب نفسه من
اهل البيت: خوو. ئیوه غه ریب نیین، خودمالین.

خود مالی [ن] تأمim
خود مالی کردن [چ] التأمim
خودی [ئن] ۱ - معروف ۲ - صديق

خور [ئن] محفور بفعل المياه الجارفة
خورا [ئن] صالح للاكل: نانی خورا
خوراك [ن] طعام، اكل.

خوراکی [تم] خوراك
خورانن [ن] الحك: ئه وه چه ته هه ر خوه ت خورنی؟
خورای [ئن] ۱ - مجاني ۲ - سهل، بسيط: جهنگ
کردن خورای نی به

خوره [ن] ۱ - خربير الماء ۲ - هدير المکائن
خوره کردن [چ] ۱ - خربير ۲ - انهدير.

خوره هاتن [تم] خوره کردن
خوربوون [چ] ان ينحفر
خورج [ن] خرج: کیس ذو عدلین صغیرین
خورچین [ن] خرج صغیر

خورده [ن] صرافة (فكة النقود)
 خوردهو بوون [چ] التحول الى صرافة
 خوردهو كردن [چ] التحويل الى صرافة: دنيارى
 نه پام خوردهو بکه
 خوردهی [ن] حالة كون النقود صرافة
 خورکردن [چ] ۱ - الحفر ۲ - التقطير بكميات كبيرة
 خورگ [ن] حكة
 خورگ هاتن [چ] الاستشعار بالحكة: لهشم خورگی
 تیی
 خورما [ن] تمر: خورمای نه شرهشی له زه هدی
 خاستره
 خورماو روَن [ن] اكلة تعد من التمر والدهن
 خورنگه [ن] اخدود
 خوری [ن] ۱ - صوف: خوری میه ۲ - وبر: خوری
 حشتر
 خوړی [ئن] ۱ - زمعی، خسیس ۲ - کسلان
 خوړیان [چ] ۱ - الحث علی: خوړیان له وه لاخ
 ۲ - صرخة، الدعوة الی: بخوړ له وانه بز ان کی ین!!
 خوړیه تی [ن] ۱ - خسه ۲ - کسل
 خوړیله [ن] نبات ذو ابر
 خوړین [چ] الحک: پشتم خوړی
 خوز ۱ [ن] فتحة الشرج

خوز ۲. [ئن] ۱ - متشنج ۲ - متقلص ۳ - منکمش

خوز بوون [چ] جعله: ۱ - يتشنج ۲ - يتقلص ۳ -

ينکمش

خوزگ [ئن] لعوب (امراة)

خوزگی [ن] حالة كون المرأة لعوبا

خوسانن [چ] التنقيع

خوسه [ن] ۱ - حزن، قهر، هم ۲ - غيض ۳ -

کراهية

خوسه خواردن [چ] الحزن: خوسه ئهرا مالی دنیا

مه خوه

خوسه دار [ئن] مغتاض: قسه ئهوليا مه که، خوسه دارد

خوسه دار بوون [چ] الاغتياض: خوسه دار له کورهی

بو.

خوسه دار کردن [چ] الاغاضة: نه خوه شه، خوسه داری

مه که.

خوسه لی هاتن [چ] الكرة: خوسه مه له قسهی ناشیرین

تی.

خوسه هاتن [چ] الزعل: قسه وه خالوی مه که،

خوسه ی تی.

خوسپ [چ] ذميمة

خوسپ کردن [چ] الذم: له خودا خوهش نیه تی

خوسپ یه کی بکهین.

خوسيان [چ] النقع، الببل التام: وارانگه قايم بو،
ته مام خوسيام.

خوشه [ن] ۱ - خريير السوائل ۲ - تفخيخ: صوت
البول

خوشه خوش [ن] ۱ - خريير السوائل المتواصل ۲ -
التفخيخ المتواصل

خوشه هاتن [چ] الخريير (سوائل).

خوش دان [چ] الدفق: خوشه ي ميز دا.

خوكر [نن] حزين، كئييب، مكئئب: ئه را هه ميشه
خوكرى؟

خوكر بوون [چ] الاكتئاب

خوكر دن [چ] جعله مكئئبا

خوكره ي [ن] حزن، كآبة

خول [ن] ۱ - دوران ۲ - خلوه

خول [ن] ۱ - رماد ۲ - تراب

خولام [ن] خادم

خولاو خول [ن] التواءات

خوله كوو [ن] رماد

خوله مر [ن] حال: ره .

خوله مر [ن] مهلة: بقية جمر في الرماد.

خوله ودان [چ] الاخلاء به: ان يأخذه الى خلوة

خول خواردن [چ] الدوران: هه ر خول خوینگ :

لی ناوه .

خولک دان [چ] ۱ - التلطیخ بالرماد ۲ - توجیه الالهانه

الی (م)

خولک [ن] مزاج ، طبع

خولک دار [ئن] مبتهج

خولک کردن [چ] الاستضافة خولکی ریواره گان بکه .

خول و سه ره [ن] نبات الغبراء .

خول و دوو [ن] خلیط من الرماد واللین

خول و دوودان [چ] التلطیخ بخلیط من الرماد واللین

عقابا

خولیاخا [ن] هرج

خوم [ن] صبغة نیل

- خوم شیواگه [در] اضطربت الامور .

خومان [ر] انفسنا: بیلا خومان بچیم .

۱ - له خوماننا : ظنا منا ۲ - له خومانناهوه : من عند

انفسنا ، جزافا

خوماننی [ئن] ۱ - معروف ، صدیق ۲ - بلدی .

خومخانه [ن] مصبغة

خومس [ن] فريضة الخمس = خومس و زهكات

خون [ن] ۱ - دم : خونى دهسم هات ۲ - قتل ۳ -

ديه ۴ - طبع ، مزاج

خونالی [ئن] مخضب بالدم ، مدمی

خَوْنَالِي بُوون [چ] التخصيب بالدم، التدمي
 خَوْنَالِي كردن [چ] التخصيب بالدم، ان يدمي
 خَوْنَاوِي [ئن] دموي: جهنگي خَوْنَاوِي
 خَوْن جمان [ن] ۱ - دوران الدم ۲ - كناية عن فصل
 الربيع
 خُونِجِه [ن] برعم
 خَوْن دهوان [ن] الدورة الدموية
 خَوْن رِيژان [ن] فجران الدم، تقديم القرابين
 خَوْن سَهَنَن [چ] الانتقام، الثأر: نهگه رِياگي خَوْنِي
 كورِهَت بَسِيْن.
 خَوْن شيرين [ئن] خفيف الظل: شيرين، خَوْنِي
 شيرين نِي يه.
 خَوْن كهَمِي [ن] فقر الدم
 خَوْن كردن [چ] ۱ - القتل ۲ - الاجرام: خَوْن كردگه
 ئِي قهره لِي دهي
 خَوْن گهرم [ئن] ۱ - حاد الطبع ۲ - متحمس:
 جوان، خَوْن گهرمه
 خَوْن گهرمي [ن] ۱ - طبع حاد ۲ - حماس.
 خَوْن مژ [ئن] سفاك
 خَوْن مِلِي [ن] شق الانفس: وه خَوْن مِلِي قانا بَو.
 خُونَنگ [ئن] لعوب (امراة)
 خُونَنگي [ن] حالة كون المرأة لعوب

خوئی [ن] عدو: درووزن خوینمه
 خوین [ئن] ۱ - دموی ۲ - احمر کلون الدم
 خوو ۱ [ن] ۱ - عادة ۲ - طبع ۳ - غجج
 خوو ۲ [سر] تستعمل للتعبير عن: ۱ - الموافقة:
 طبعا: خوو ئه وه راسه! ۲ - للاعلام: خوو جانی مرد!
 ۳ - تبرير الموقف: خوو میدیا نه هات!
 خووره [ئن] حصرم: عنب فج
 خوورگ [تم] خووره
 خووس [ن] خوص النخيل
 خووشگ [ن] غلق: خووشگی خورما
 خووکردن [چ] «طفل» التحجج
 خووگرتن [چ] ان يقيم او ينطبع بطبائع الاخرين:
 خوو منال گرتگه: دوگا له يهك دوول بلوه رن هوو يهك
 نه گرن، خوو يهك گرن (په ند).
 خيار [ن] خيار، نبات الخيار
 خياره [ن] ورم عقدی: خياره يهك له ژير ملی دهرچگه
 خيپ [ن] ۱ - اختباء ۲ - اختفاء
 خيپ کردن [چ] ۱ - الاختباء: له ژير داری خيپ
 کردبو ۲ - الاختفاء
 خيت [ن] حث، تحريض.
 خيت دان [چ] الحث، التحريض: خيتی مناله گان دا
 قسه بکه ن.

خَیْر [ن] خیر، خیرات، احسان
 خَیْرًا [ئن] نشط، شاطر: ژنی خَیْرًا، منالِی خَیْرًا.
 خَیْرَات [ن] خیرات
 خَیْرَات کردن [چ] عمل الخیرات
 خَیْرًا کردن [چ] الاسراع، الاستعجال: دَیْرَه، خَیْرًا
 بکه.
 خَیْرَان دار [ئن] مصیب بالخیر، جالب للخیر.
 خَیْرایی [ن] نشاط، شطارة
 خیره [ن] اسخاره (فتح الفال) بالکتاب
 خَیْرَه مَهَن [ئن] ذو خَیْر، جالب للخیر: کوری
 خَیْرَه مَهَن.
 خیز [ئن] قحبه، زانیة: دَوَه تِی خیز
 خَیْزَان [ن] ۱ - عائله ۲ - واحد من افراد العائلة:
 شهس سهر خَیْزَان دَیْرِی.
 - خاوو خَیْزَان: کامل العائلة، صغارها وکبارها
 خَیْزَانِی [ئن] عائلي: جاجمی خَیْزَانِی
 خیزبوون [چ] «مرأة» التزني: ژنی بی هه وکه ر خیزبوو
 خیزکردن [چ] جعلها تزني
 خیزی [ن] زنا
 خیزی کردن [چ] التزني: ژنی دزی بکِیک، خیزیش
 کِیک.
 خَیْش [ن] اقرباء: هه ی داد، هه ی بی داد له دهس

زه‌مانه من کردگه وه پهن خیش و بیگانه (فولکلور)
 خیشته [ن] ۱ - طابوق ۲ - لبن، لبنه
 خیشتهك [ن] ۱ - نظام، قانون عام ۲ - السبیل
 القویم: له خیشتهك ده‌رچگه.
 خیشتهپر [ن] عامل الطابوق واللبن.
 خیشته برین [چ] عمل الطابوق واللبن.
 خیل [ن] ۱ - فخذ من العشيرة: خیل ناوخاس
 چه‌رمه‌وه‌ندیین ۲ - آل: خیل علی ۳ - طائفه،
 مجموعه من الناس.

سهرپه‌رشتکاری چلپ

محمد زه‌هاوی

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ۳۴۴ لسنة ۱۹۸۸

